

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vankien lapset ja vankivanhemmat -kirjallisuuskatsaus suomalaisista opinnäyte- töistä ja pro graduista

Ylönen, Saara

2017 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vankien lapset ja vankivanhemmat
-kirjallisuuskatsaus suomalaisista opinnäytetöistä ja pro graduista

Saara Ylönen
Sosionomikoulutus,
rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2017

Saara Ylönen

**Vankien lapset ja vankivanhemmat
-kirjallisuuskatsaus suomalaisista opinnäytetöistä ja pro graduista**

Vuosi 2017 Sivumäärä 87

Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tuottaa kirjallisuuskatsaus opinnäytetöistä ja pro graduista, jotka käsittelevät vankiperhetyötä, vankien vanhemmuutta ja/tai vankien lapsia. Koska aiheita on Suomessa tutkittu hyvin vähän, opinnäytetyön tavoitteena on tuoda näkyville olemassa olevaa pro gradu- ja opinnäytetyö (AMK/YMK) tason tutkimusta aiheesta, sekä niistä tehtäviä johtopäätöksiä. Tutkimus on toteutettu kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmää myötäillen, yhdistäen tutkimusprosessiin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen työkaluja. Kirjallisuuskatsauksen tuloksia tullaan hyödyntämään Kriminaalihuollon tukisäätiön Ehjä perhehankkeen toiminnassa.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella vankien lapsilla on kohonnut tuen tarve vanhemman vankeustuomion seurauksena. Tämä tarve ei kuitenkaan tule aina kohdatuksi. Vankivanhempien näkökulmasta vanhemman roolin hahmottuminen vankeudesta käsin on haastavaa, ja vanhemmat tarvitsevat tässä neuvoa ja tukea. Vankeustuomion aikana vanhemman on mahdollista rauhassa miettiä omaa vanhemmuuttaan ja lapset nähdään usein motivaationa luopua rikollisesta elämäntavasta. Yhteydenpidon mahdollistaminen ja erityisesti tapaamiset lapsen nousevat tärkeimmiksi perhetyön muodoiksi. Vankilan tapaamiset koettiin kuitenkin usein lapsen edun vastaisiksi pelottavan ympäristön ja rajoitusten takia. Vapaudessa olevan perheen tuen tarpeiden selvittämiseksi ja lasten hyvinvoinnin varmistamiseksi verkostoyhteistyö vankilan ja siviilitoimijoiden välillä koetaan tärkeäksi.

Saara Ylönen

Children of Prisoners and Incarcerated Parents - Literature Review of Bachelor's and Master's theses

Year	2017	Pages	87
------	------	-------	----

This Bachelor's thesis is a literature review of Bachelor's and Master's theses that cover children of prisoners, incarcerated parents and/or family work with families of incarcerated parents. Because there has been very little research made here in Finland on these subjects the purpose of this thesis is to display existing theses that approach these subjects and produce comprehensive representation on the basis of these theses and their conclusions. The research method of this thesis has been a descriptive literature review but some elements of the systematic literature review has been used in the research process. This review will serve the needs of the Kriminaalihuollon tukisäätiö's Ehjä perhe project.

The main conclusions of the literature review has been that children of prisoners have additional needs for support as a consequence of a parents' incarceration but these needs are not often met. From the incarcerated parents' point of view maintaining the role of the parent from the imprisonment is challenging and parents often need advice and support in order to maintain their role as a parent through the sentence of imprisonment. During imprisonment parents have an opportunity to be sober and they are given time to consider their role as a parent. A child is often considered as being motivational when a person tries to break away from the criminal life style. Visits were considered as the most important way to maintain family ties, especially ties to children, even though visits were not always found to be beneficial for the child. Prison was often considered as scary place for a child to visit. In order to look into the prisoners' family's and children's needs of a support or interventions co-operation with prison's staff and with society's operators are considered to be important.

Keywords: Imprisonment, Parenting, Family work

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Krits ja Ehjä perhe -toiminta	6
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	7
	3.1 Vankeusrangaistus ja vankila Suomessa	7
	3.2 Kansainväliset sopimukset ja säädökset.....	9
	3.3 Vankeuslaki.....	10
	3.4 Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013	10
	3.5 Yhteydenpitomahdollisuudet läheisiin vankeusrangaistuksessa.....	13
4	Teoreettinen viitekehys.....	15
	4.1 Vangin läheiset ja perhe	15
	4.2 Vankien lapset	17
	4.3 Vanhemmuus vankilassa.....	19
	4.4 Vankilan perhetyö.....	20
	4.5 Vanhemmuuden ja vanhempi-lapsisuhteen tukeminen vankeusaikana	23
	4.6 Perhetyön käytäntöjä maailmalla	23
5	Toteutus	26
	5.1 Tutkimusmenetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus	26
	5.2 Tutkimuskysymykset.....	27
	5.3 Aineiston valitseminen	28
	5.4 Kuvailun rakentaminen.....	32
	5.5 Tuotetun tuloksen tarkasteleminen.....	33
6	Kirjallisuuskatsauksen tulokset	34
	6.1 Vankien lapset	34
	6.2 Vanhemmuus vankilasta käsin	38
	6.3 Vanhemmuuden tukeminen vankeuden aikana	41
	6.4 Perhetyön eri muodot	45
	6.5 Tukea siviilissä olevalle perheelle ja jatkumo vankeudesta siviiliin	50
7	Johtopäätökset	51
	7.1 Vankien lapsien tuen tarve	51
	7.2 Vanhempi vankeudesta huolimatta	52
	7.3 Kokemuksia vankeuden aikaisesta perhetyöstä ja kehitysehdotuksia	53
8	Pohdinta	55
	Lähteet	57
	Lähdeluettelo: Kirjallisuuskatsauksen aineisto	59
	Kuviot.. ..	62
	Taulukot	63
	Liitteet.....	64

1 Johdanto

Rikosseuraamuslaitos tunnistaa vangin perhesuhteet voimavaraksi. Perhesuhteiden ylläpitämisen vankeuden aikana nähdään vähentävän uusintarikollisuuden riskiä sekä tukevan vangin desistanssia. Desistanssi, eli rikollisesta elämäntavasta irtaantuminen, on vankeusrangaistuksen keskeisiä tavoitteita. Perhetyö vankeusaikana on täten perusteltavissa vankeuden täytäntöönpanon tavoitteella lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Tämän lisäksi oikeuden perhesuhteen säilymisen vankeuden aikana turvaavat sekä vankeuslaki että kansainväliset vankeinhoitoa koskevat säädökset. Lasten oikeuksien sopimus taas takaa vangin lapsen näkökulmasta oikeuden suhteen säilymiseen molempiin vanhempiinsa, jos tämä on lapsen edun mukaista. Perhetyö, joka sisältää sekä yhteydenpidon perheeseen, että työskentelyn, jolla pyritään kehittämään sekä vangin ihmissuhdetaitoja, että perheen sisäisiä suhteita, on siis kiistatta tärkeää ja kuuluu vangin ja hänen perheensä oikeuksiin.

Perhetyötä sekä vankien lapsia ja vankivanhemmuutta on tutkittu Suomessa hyvin vähän, joka asettaa haasteen vankeudenaikaisen perhetyön kehittämiseksi. Opinnäytetyön tarkoituksena on koota aihetta käsittelevät opinnäytetyöt ja pro gradut, ja koota niistä kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen kautta pyritään kartoittamaan, minkälaista tutkimustulosta opinnäytetyö ja pro gradu -tasoisista tutkimuksista on aiheeseen liittyen tuotettu. Olemassa oleva aineisto kootaan yhteen niin, että tutkimustulokset löytyvät helpommin samasta aineistosta. Valmis kirjallisuuskatsaus tulee Kriminaalihuollon tukisäätiön Ehjä perhe -toiminnan tarpeisiin. Tutkimustuloksia tullaan hyödyntämään Ehjä perhe -toiminnan verkosto ja kehittämistyössä ja tutkimustuloksia tuodaan myös yhteistyötahojen sekä kohderyhmän, eli vankien ja vankien läheisten, tietouteen.

2 Krits ja Ehjä perhe -toiminta

Kriminaalihuollon tukisäätiö eli KRITS on rangaistuksesta vapautuneiden sekä heidän läheistensä selviytymistä ja elämänhallintaa edistävä valtakunnallinen asiantuntija ja palveluntuottaja. Säätiö määrittää toiminta-ajatuksessaan tehtäväkseen rikosseuraamuksesta vapautuvien ja heidän läheistensä aseman parantamisen kehittämällä ja tukemalla kuntouttavaa jälkihuoltojärjestelmää sekä alan järjestö- ja vapaaehtoistyötä. Toiminnan tavoitteena on kuntoutuspainotteisempi ja asiakkaiden tarpeita paremmin vastaava jälkihuoltojärjestelmä vapautuneille. (Krits 2016, 4.)

Säätiön toiminta jakautuu järjestö-, avustus ja palvelutoimintaan. Järjestötyö pitää sisällään alan asiantuntija- ja kehittämistoimintaa, kohderyhmän kuntoutumista edistävää järjestötyötä

sekä kriminaalipoliittista vaikutus- sekä edunvalvontatoimintaa. Säätiöllä on iso rooli kriminaalihuollon tukipalveluja tuottavien järjestöjen yhteistyön edistäjänä ja koordinaattorina. Lisäksi Krits myöntää avustuksia tarkoituksensa edistävään järjestötoimintaan. Palvelutoiminnassa tuotetaan tukiasumispalveluja vapautuneille vangeille sekä sosiaalipalveluja Rikosseuraamuslaitokselle ja kunnille. (Krits 2016, 4.)

Ehjä perhe -toiminta on lapsi- ja perhetyön koordinaatiotoimintaa, joka pyrkii nostamaan esille rikostaustaisten henkilöiden perhetyön tärkeyttä, järjestää koulutusta sekä kehittää perhetyön muotoja. Toiminnan tavoitteena on edistää rangaistukseen tuomittujen vanhemmuutta ja vähentää rangaistuksesta lapsille koituvia haittoja. Keskeisenä sisältönä Ehkä perhe toiminnassa on perhe- ja parisuhdeleirien järjestäminen vankeusrangaistustaan suorittaville vangeille ja heidän perheilleen, ammattilaisten kouluttaminen perhe- ja läheistyöhön, tiedottaminen ja vaikuttamistyö sekä Rikosseuraamusasiakkaan läheistyön verkoston koordinointi. Lisäksi Ehjä perhe -toiminta pitää sisällään asiakastyötä, kriisiperhetyötä, vertaisryhmätoimintaa. (Krits 2016, 16.; Krits 2017.)

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Tässä luvussa tullaan aluksi kuvaamaan vankilaa ja vankeusrangaistusta Suomessa. Tavoitteena on kuvata ehdottoman vankeusrangaistuksen rikosseuraamusprosessia sekä rikosseuraamusalan toimintaympäristöä lukijalle, joka ei tunne Rikosseuraamusalaa tai rikosseuraamusjärjestelmää. Luvussa on myös kootusti ne säännökset ja lait, jotka velvoittavat Suomen vankeudenhoitoa toteuttamaan vankeudenaikaista perhetyötä sekä tiivistetysti Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön linjaukset vuodelta 2013, jotka perustuvat Yhdistyneiden kansakuntien Lasten oikeuksien sopimukseen. Lopuksi luvussa tuodaan esille vankeudenaikaisia yhteydenpito- mahdollisuuksia vangin ja läheistensä välillä, jotka perustuvat vankeuslakiin.

3.1 Vankeusrangaistus ja vankila Suomessa

Rikoksesta epäillyn kiinniotto voi tapahtua yllättäen. Pidätyksen jälkeen rikoksesta epäiltyä voidaan pitää vangittuna enintään kolme vuorokautta, jonka jälkeen epäilty on vapautettava tai vangitsemisvaatimus on esitettävä oikeudessa. Jos vangitsemista päätetään jatkaa, on kyseessä tutkintavankeus. Tutkintavankeus ei ole rangaistus, vaan kyseessä on pakkokeino, jolla pyritään turvaamaan poliisin esitutkinta tai rangaistuksen toimeenpano. Tutkintavangin asema poikkeaa vankeusvangin asemasta siinä, ettei hänellä ole velvoitetta osallistua työtoimintaan eikä häntä voida sijoittaa avolaitokseen. Pakkokeinolain mukaan tutkintavangin yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, jos on syytä epäillä, että yhteydenpito vaarantaa esitutkinnan tai oikeudenkäynnin. Yhteydenpitoa lähiomaiseen tai muun läheisen kanssa voidaan kuitenkin rajoittaa ainoastaan esitutkintaan liittyvistä erittäin painavista syistä. Tutkintavankeuteen määrätyn tutkintavangin

vankeuden perusteita käsitellään uudelleen oikeudessa aina kahden viikon välein. Mikäli tutkintavankeuden jatkamiselle ei ole enää edellytyksiä, epäilty pääsee siviiliin odottamaan oikeuden käsittelyä asiassaan. Tutkintavankeutta on kuitenkin mahdollista jatkaa tuomioon asti ja tuomion seurauksena tutkintavanki muuttuu joko vankeusvangiksi, tuomitaan vapaudessa suoritettavaan yhdyskuntaseuraamukseen tai vapautuu. (Portti vapauteen 2017a.)

Vankeusrangaistus tuomitaan joko määräaikaisena, tai elinkautisena. Määräaikainen vankeusrangaistus voi olla vähintään 14 päivää ja enintään 12 vuotta ja rangaistuksia täytäntöön pantaessa rangaistusten yhteenlaskettu aika voi olla maksimissaan 20 vuotta. (Rikosseuraamuslaitos 2015.) Ehdottoman vankeusrangaistuksen sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Vankeuslaki säättää, ettei vankeuden täytäntöönpano saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä rajoituksesta seuraa. ”Vankeus on pantava täytäntöön siten, että täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vankeuden täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten on huolehdittava siitä, ettei vankeuden aikana kukaan oikeudettomasti puutu vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja.” (Vankeuslaki 1 luku §3).

Vankeusrangaistuksen tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana (Vankeuslaki 1 luku 2§). Toimintaa ohjaa käsitys yksilön mahdollisuudesta muuttua ja kasvaa. Lopullisena päämääränä on vangin integroituminen yhteiskuntaan. (Perhe muurin toisella puolen 2003, 26.) Muutoksen ja integroitumisen näkökulmasta kaikille vangeille laaditaan vankeuden alussa henkilökohtainen rangaistusajan suunnitelma, joka sisältää arvioinnin perusteella laaditut vankeusajan keskeiset tavoitteet, joilla pyritään vangin kohdalla tukemaan rikoksettomaan elämäntapaan sitoutumista ja sijoittumista yhteiskuntaan. Rangaistusajansuunnitelma perustuu vangin henkilökohtaisiin uusintarikollisuuteen vaikuttaviin tekijöihin sekä tarpeisiin, ja sisältää suunnitelman vankeuden aikaisesta osallistumisvelvollisuuteen sisältyvästä toiminnasta sekä turvallisuuteen liittyvät vaatimukset ja tiedot sijoitusvankilasta. Suunnitelmaan tulisi myös sisällyttää myös vapautumissuunnitelma, jossa vapautuminen tapahtuu hallitusti ja asteittain, suljetusta avoimempaan (Vankeuslaki 4 luku 15§.)

Vankeuden täytäntöönpanosta vastaa Suomessa oikeusministeriön alaisuudessa toimiva Rikosseuraamuslaitos, johon kuuluvat Suomen vankilat, yhdyskuntaseuraamustoimistot, arviointikeskukset, keskushallintoyksikkö ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Rikosseuraamuslaitoksen toiminta on jaettu kolmeen alueeseen: Etelä-, Länsi- sekä Itä- ja Pohjois-Suomi, ja kaikilla rikosseuraamusalueilla on omat aluehallinnot ja arviointikeskukset, vankilat ja yhdyskuntaseuraamustoimistot. (Portti vapauteen 2017a.) Vuonna 2015 suomalaisissa vankiloissa oli keskimäärin 3068 vankia päivittäin. Päivittäisestä vankilukusta keskimäärin 2419 oli vankeusvankeja,

597 tutkintavankeja ja 52 sakkovankeja. Vuoden aikana vankilaan vapaudesta siirtyi 5671 vankia, ja kaiken kaikkiaan 5573 vankia vapautui. Vapautuneiden vankeusvankien vankilassa suorittaman ajan keskipituus oli 10,6 kuukautta ja 10% vapautuneista vapautui yli kahden vuoden jälkeen (Rikosseuraamuslaitos 2016, 5).

3.2 Kansainväliset sopimukset ja säädökset

Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt eli Nelson Mandela säännöt pyrkivät määrittelemään, mitkä ovat vankeinhoidon ja vankiloiden hallinnon yleisesti hyvät periaatteet ja käytännöt, joilla pyritään varmistamaan kaikille vangeille maailmassa ihmisarvoinen kohtelu. Suomi ja Rikosseuraamuslaitos ovat sitoutuneet noudattamaan vähimmäissääntöjä vankeinhoidossa. (Rikosseuraamuslaitos 2017a,5.)

Vankeinhoitojen vähimmäissääntöjen sääntö 58 määrittää, että vangeilla tulee olla mahdollisuus, tarvittavan valvonnan alaisena, olla yhteydessä perheeseensä ja läheisiinsä säännöllisin väliajoin, kirjeitse, puhelimitse tai muita viestintämahdollisuuksia hyödyntäen. Tapaamismahdollisuudet tulee myöntää tasa-arvoisesti, ketään syrjimättä. Säännös 59 määrittää, että vanki tulee sijoittaa, siinä määrin kuin mahdollista, vankilaan, joka on sijainniltaan lähellä kotia. (Rikosseuraamuslaitos 2017a, 46.) Tämä edesauttaa perheen yhteydenpitoa, kun perheenjäsenten ei tarvitse matkustaa pitkiä matkoja tapaamaan vangittua perheenjäsentä.

Säännöksen 106 mukaisesti vankien perhe- ja läheissuhteiden säilymiseen ja kehittämiseen tulee kiinnittää vankeuden aikana erityisesti huomiota, jos se on molempien osapuolten, eli sekä vangin että hänen läheisensä, edun mukaista. Säännös 107 velvoittaa vankilahenkilökuntaa opastamaan ja kannustamaan vankia ylläpitämään tai luomaan vankilan ulkopuolisiin henkilöihin sellaisia suhteita, jotka edistävät vangin perheen etua sekä vangin kuntoutumista ja rikollisuudesta irtaantumista. (Rikosseuraamuslaitos 2017a, 64.)

Euroopan neuvoston vankilasäännöt vuodelta 2006 korvaavat vuoden 1987 ministrikerhön hyväksymät vankilasäännöt, ja sisältävät yhteiset periaatteet ja menettelytavat, joita tulisi soveltaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelussa Euroopan neuvoston jäsenmaissa. Vankilasäännöissä korostuvat velvollisuus kohdella vankeja oikeudenmukaisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2007,4.) Vankilasäännöt määrittelee perheyötä erityisesti yhteyttä ulkomaailmaa määrittävissä säännöissä (kohta 24), joissa asetetaan, että vankien on saatava mahdollisimman usein pitää yhteyttä perheeseensä, joko kirjeitse, puhelimitse tai muilla yhteydenpitomenetelmillä. Tapaamiset on myös järjestettävä niin, että vanki voi pitää yllä ja kehittää perhesuhteitaan mahdollisimman normaalilla tavalla. Säännös 24.5 velvoittaa vankilaviranomaisia auttamaan vankia ylläpitämään riittäviä yhteyksiä ulkomaailmaan ja järjestämään tarkoituksenmukaista sosiaalista tukea sitä varten. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2007, 13.)

Kun vangilla on lapsia, tulee kysymykseen myös lapsen oikeudet. Suomi on sitoutunut noudattamaan Yhdistyneiden kansakuntien Lasten oikeuksien sopimuksen (LOS) asetuksia. Lasten oikeuksien sopimuksen mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (3 artikla). LOS:in 9. artiklan mukaisesti sopimusvaltioiden tulee taata, ettei lasta eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi, kun toimivaltaiset viranomaiset, joiden päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi, toteavat soveltuvien lakien ja menettelytapojen mukaisesti sen olevan lapsen edun mukaista. Luonnollisesti vankeus aiheuttaa väliaikaisen eron vanhempaan vankeusrangaistuksen ajaksi. Tällöin sopimusvaltioiden tulee kunnioittaa vanhemmistaan tai vanhemmistaan erossa asuvan lapsen oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä vanhempaansa (paitsi jos se on lapsen edun vastaista) ja vanhempien tai huoltajien ensisijaista vastuuta lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä tulee tukea. Suomi sopimusvaltiona on sitoutunut antamaan vanhemmille ja huoltajille asianmukaista apua heidän kasvatustehtävässään. (YK:n yleissopimus Lapsen Oikeuksista 2017, 7-10.)

3.3 Vankeuslaki

Vankeuslain 1 luku (767/2005) asettaa että vankeuden sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen, eikä vankeuden täytäntöönpano saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joita säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistusta. Vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään. (1 luku 2§ ja 3§.)

Vankeuslaki (767/2005) velvoittaa että vankia on tuettava sosiaalisessa kuntoutumisessa ja suhteiden ylläpitämisessä hänen lähiomaisiinsa (10 luku 6§). Vankeuslaki asettaa, että jo sijoitessa vankia vankeuslaitokseen, on otettava huomioon yhteyksien säilyminen lähiomaisiin tai muihin läheisiin (4 luku 8§). Sijoittamisesta vastaavan virkamiehen tulee siis pyrkiä sijoittamaan vanki mahdollisimman lähelle kotikuntaa, jotta läheisten mahdollisuus päästä tapaamisiin on sijainnin suhteen hyvä. Vankeuslaki (767/2005) määrittää myös tarkasti, mitkä ovat vangin yhteydenpidon mahdollisuudet. Tarkemmin vankien yhteydenpitomahdollisuuksia tullaan avaamaan myöhemmin tässä luvussa.

3.4 Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013

Vuonna 2013 julkaistussa Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön linjauksissa Rikosseuraamuslaitos tunnustaa omaavansa merkittävän roolin vangin perhesuhteiden ylläpidossa ja tukemisessa. Rikosseuraamusalan perhetyössä, sekä vankiloissa että yhdyskuntaseuraamustoimis-

toissa, on korostunut vangin ja asiakkaan näkökulma, mutta uusissa linjauksissa ja niiden toimeenpanossa on pyritty kiinnittämään enemmän huomiota lapsiystävälliseen lähestymistapaan, jossa lapsen oikeudet ja lapsen etu ovat keskiössä. Linjaukset perustuvatkin pääosin YK:n lastenoikeuksien sopimukseen. Huomioon on otettu myös alle 18 -vuotiaana rangaistu lapsi/nuori, mutta näitä linjauksia ei tulla tässä opinnäytetyön suunnitelmassa käsittelemään, sillä nämä linjaukset eivät ole oleellisia opinnäytetyön aiheen kannalta. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 6.)

1) *”Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa on otettava huomioon, että vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempansa. Tapaamiset voidaan estää, jos tapaaminen on lapsen edun vastaista”*

Vankilassa olevan vanhemman ja lapsen yhteydenpito tulee mahdollistaa ja sitä tulee tukea, edellyttäen että yhteydenpidon on arvioitu olevan lapsen edun mukaista. Vankilan tulee mahdollistaa säännölliset tapaamiset vanhemman ja lapsen välillä, joko valvottuna tai ilman valvontaa, ja vangin yhteydenpito lapseen tulee olla mahdollista puhelimitse ja kirjeitse. Puhelin-aikoja tulisi järjestää niin, että vanki pystyy olemaan lapseen yhteydessä, kun tämä ei ole tarhassa tai koulussa. Vanhemmalla on aina sijoittuessaan uuteen laitokseen myös oikeus tulosoittoon rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella, jotta hän voi soittaa lapselleen. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 20-21.)

2) *”Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön on suojeltava lasta kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä”*

Lastensuojelulaki (417/2007 10§) edellyttää Rikosseuraamuslaitosta selvittämään lapsen hoidon ja tuen tarpeen rangaistukseen tuomitun vanhemman aloittaessa rangaistuksensa suorittamista. Arviointia jatketaan koko rangaistuksen ajan, ja jos virkamies saa rangaistuksen aikana tietoonsa jotain, jonka hän arvioi vaarantavan lapsen turvallisuuden, tulee viranomaisen tehdä lastensuojeluilmoitus vangin tai asiakkaan asuinkunnan lastensuojeluun. Tuen tarpeen selvittämiseen voidaan käyttää mm. rikosseuraamuslaitoksen tarpeisiin muokattua Lapset puheeksi -menetelmää. Menetelmää voidaan käyttää myös työvälineenä vanhemmuuden taitojen tukemisessa vankeuden aikana, verkostoyhteistyössä sekä vapautumisen yhteydessä, kun pyritään tukemaan perheen yhdistymistä. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 20,23.)

3) *”Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöllä on velvollisuus tukea vanhempaa hänen tehtävässään lapsen kasvatuksessa vanhemman ollessa vankilassa tai yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaana”*

Vankeus ei poista vanhemman tai holhoojan velvollisuuksia eikä vastuuta. Vanhemman oikeus tarjota lapselle hänen kehittyvien valmiuksiensa mukaista ohjausta ja neuvoja säilyy vankeudesta huolimatta. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten tulee tukea rangaistustaan suorittavan vanhemman vanhemmuutta ja edesauttaa vanhemman vastuuta lapsen kasvatuksesta, mutta

vain jos virkamies on arvioinut, että vanhemmuus on tukemisen arvoista ja lapsen edun mukaista. Vanhemmuutta on mahdollista tukea keskusteluilla, ryhmätyöskentelyllä, verkostotaapaamisilla ja palveluohjauksella. Järjestämällä vanhempi-lapsi päiviä, perheleirejä ja antamalla esimerkiksi vankivanhemman lukea iltasatuja tallenteelle, jota lapsi voi kuunnella kotona, tuetaan lapsen ja vanhemman välistä suhdetta ja edesautetaan vankilassa oleva vanhemman vastuuta lapsen kasvatuksesta. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 21-22.)

4) ”Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävissä päätöksissä on huomioitava ensimmäiseksi lapsen etu silloin kun päätöksellä on jotakin vaikutusta lapseen. Päätöksiä tehtäessä on otettava lapsen mielipide huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti”

Rikosseuraamuslaitoksen yksiköiden toiminnassa tämä tarkoittaa käytännössä muun muassa sitä, että lapsen etu on arvioitava, kun tehdään esimerkiksi valvontarangaistusselvitystä tai päätöstä valvomattomasta tapaamisesta, valvotusta koevapaudesta tai poistumisluvasta. Lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä asiasta, tulee taata oikeus ilmaista näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa, kuten siitä voiko valvontarangaistukseen tuomittu henkilö tai koevapauteen asetettu henkilö majoittua lapsen kanssa samaan talouteen rangaistuksen ajaksi. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 20-21.)

5) Lapsiystävälliset tapaamiset

Alaikäisillä lapsilla tulee olla mahdollisuus sellaisiin tapaamisiin vahvempansa kanssa, jossa koskettaminen on mahdollista ja sallittua. Valvomattomia tapaamisia myönnettäessä on otettava huomioon lapsen etu ja valvomattomien tapaamisten tai lapsitapaamisten suunnitteluvaiheessa tulee tehdä tarvittavaa yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Lapsen on voitava tulla tapaamaan vanhempansa yksin valvomattomaan tapaamiseen tai vanhempi-lapsi tapaamiseen, jos se on lapsen edun mukaista. Tapaamisia tulee pyrkiä järjestämään mahdollisimman usein. Tapaamistilojen sijoittelussa, sisustuksessa ja tapaamaan tulossa lapsen kohtaamisessa tulee ottaa huomioon lapsinäkökulma. Jokaisessa vankilassa tulee olla nimettynä vastuuhenkilö, joka vastaa tapaamistilojen lapsiystävällisyydestä. (Lapsi ja perhetyön linjaukset 2013, 36.)

6) Lapsi ja perhetyön organisointi

Jokaisessa Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä on oltava nimettynä perhetyön vastuuhenkilö, mutta lapsi ja perhetyö koskettaa koko henkilökuntaa, ja se tulee näkyä työtehtävissä. (Lapsi ja perhetyön linjaukset 2013, 28.)

7) Läheisille ja yhteistyötahoille annettava informaatio

Läheisille ja yhteistyötahoille tulee olla jaettava ajankohtaista tietoa erilaisista rangaistusmuodoista sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksiköistä. Tällä hetkellä läheiset saavat tietoa Rikosseuraamuslaitoksen sivuilta ja Kritsin Portti vapauteen- sivustoilta. Netissä jaettava informaatio pitää olla ajan tasalla. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 30.)

3.5 Yhteydenpitomahdollisuudet läheisiin vankeusrangaistuksessa

Yhteydenpito läheisiin tapahtuu vankeusrangaistuksen aikana puhelimitse, kirjeitse, tapaamisissa, poistumisluvilla ja perheleireillä. Tapaamisia toteutetaan valvottuina, valvomattomina ja vanhempi-lapsi tapaamisina. Perhesuhteiden ylläpidossa pyritään noudattamaan normaaliuden periaatetta ja yhteydenpitoa voidaan rajoittaa vain niin paljon kuin vankilan järjestys edellyttää (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 12).

Vankeuslain (767/2005) 12 luvun 6 § mukaisesti vangin on omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Välttämättömien asioiden hoitamiseksi tai muusta erityisestä syystä (tulopuhelu) puhelimen käyttö voidaan sallia korvauksetta. Vankilan järjestyssäännössä voidaan asettaa määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan myös asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä. Joissakin vankiloissa soittoaikoja on rajoitettu puhelinlaitteiden määrästä johtuen. Osasta laitoksissa vanki voi soittaa joka päivä, kun taas osassa on soittaminen mahdollista esimerkiksi joka toinen päivä. Puhelujen kestoa on usein rajattu, niin että yksittäinen puhelu saa kestää 5-10min. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 12-13.) Vuonna 2015 voimaan tulleen Laki vankeuslain muutoksesta (393/2015) mukaisesti avolaitokseen sijoitetulla vangilla on lupa käyttää omaa matkapuhelinta (12 luku 6a §). Puhelimen hallussaoijat vaihtelevat laitoksittain (Portti vapauteen 2017b)

Vankeuslain (767/2005) 12 luvun 1§ mukaan vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Laki asettaa, että vangille saapunut tai vangilta peräisin olevan kirje saadaan tarkistaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla, sitä avaamatta tai sen sisältämää viestiä lukematta. Tarkistus saadaan tehdä sen tutkimiseksi, ettei kirje sisällä kiellettyjä aineita tai esineitä. Kirjeen tai muun postilähetyksen sisältämää viesti saadaan lukea vain sen lähettäjään tai vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä. Tällainen syy voi olla rikoksen estäminen tai selvittäminen, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjuminen tai muun henkilön turvallisuuden suojeleminen. (Vankeuslaki 767/2005 12 luku 1§.)

Vankeuslain 13 luvun 1§ mukaisesti vangilla on oikeus tavata vieraita tapaamista varten varattuna aikoina, niin usein kuin se on mahdollista, kunhan se ei aiheuta haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Tapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tapaamista varten varattuina aikoina, jos se on vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä tarpeen. (Vankeuslaki 767/2005.) Vankiloissa valvottuja tapaamisia järjestetään aina viikonloppuisin. Valvottuihin tapaamisiin vangin on mahdollista yleensä kutsua joko kaksi aikuista tapaajaa tai yhden aikuisen tapaajan ja useamman lapsen. Vangin tulee ilmoittaa tapaajista hyvissä ajoin ennen tapaamista laatimalla tapaajalistan, johon kirjataan ketkä ovat tulossa tapaamaan, minä päi-

vänä ja mihin aikaan. Näissä ns. normaaleissa valvotuissa tapaamisissa tapaajien ja vangin välissä on useimmiten pleksilasi, ja tapaajat ja vanki eivät saa koskettaa toisiaan. Sääntö koskettaa myös lapsia. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 15.)

Huhtikuussa 2015 voimaan astunut valtioneuvoston asetus (548/2015) asettaa, että lapsen tapaaminen tulee järjestää tilassa, jossa vangin ja lapsen välissä ei ole rakenteellista estettä. Tapaamisessa vangin ja lapsen välinen koskettaminen tulee olla sallittua ja tapaamisen valvonnassa tulee ottaa huomioon lapsen etu. Joissakin laitoksissa on täten otettu käyttöön vanhempilapsi-tapaamiset lapsiystävällisemmässä tilassa, joissa vanhempi ja lapsi saavat tapaamisen aikana koskea toisiinsa normaalisti. Tapaamisissa on eroja laitoksittain. Osassa tapaamisissa henkilökunta on läsnä koko ajan, joissakin valvonta on satunnaisempaa. Lasten ikäraajat vaihtelevat 7-15 vuoden välillä. Osassa vankiloissa tapaamista anotaan, kun taas osassa henkilökunta valitsee kuka tilaa saa käyttää. Tapaamiset edellyttävät päihtettömyyttä ja positiivisen seulan seurauksena tapaaminen voidaan perua. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 15.)

Valvomattomia tapaamisia, eli perhetapaamisia, on mahdollista saada noin kerran kuukaudessa, ja niitä tulee anoa erikseen. Perhetapaamiset kestävät suljetuissa laitoksissa muutaman tunnin, mutta avolaitoksissa tapaamiset voivat olla jopa useita päiviä, ja tapaamistilat ovat yleensä yksiöitä tai kaksioita. Perhetapaamiset järjestetään vangin lähiomaisten kanssa, ja edellytykset tapaamiselle vaihtelevat vankiloittain. Usein kuitenkin edellytyksenä on, että puolison kanssa on asuttu samassa osoitteessa ennen vankeuden alkamista, pariskunnalla on yhteisiä lapsia tai he ovat naimisissa. Perhetapaaminen edellyttää vangilta puhtaat seulat ja vankilan järjestyssääntöjen mukaista käytöstä. Osassa laitoksissa perhetapaamisen saavat vain vangit, jotka eivät vielä saa lomaa. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 16.)

Lomaa, eli poistumislupaa, voidaan anoa joko rangaistusajan perusteella, tärkeästä syystä tai erittäin tärkeästä syystä. Poistumislupa voidaan myöntää myös saatettuna. Poistumisluvan tarkoitus on Vankeuslain (767/2005) 14 luvun 1§ mukaisesti tukea vangin yhteyksien säilymistä ja sijoittumista yhteiskuntaan, sekä vähentää vapauden menetyksestä aiheutuvia haittoja. Poistumislupa voidaan myöntää enintään kolmeksi vuorokaudeksi, jos lupa myönnetään rangaistusajan perusteella. Jos perusteena on ollut tärkeä tai erittäin tärkeä syy, poistumisluvan kesto asetetaan niin pitkäksi kuin asian hoitaminen vaatii.

Vangille voidaan Vankeuslain 12 luvun 9§ mukaisesti antaa lupa sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen yhteyksien ylläpitämiseen liittyvästä syystä, sekä toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitoon liittyvästä syystä. (Vankeuslaki 12 luku 9§.) Rikosseuraamuslaitoksella onkin opinnäytetyön teon aikana ollut meneillään sähköisen asioinnin hanke ja sen pilottikokeilu, jossa on keskeisenä tavoitteena ollut vankien sähköinen

asiointijärjestelmä, joka järjestetään erillisverkon kautta. Kyseinen asiointijärjestelmä mahdollistaa myös Skype-puhelut läheisten kanssa. (Rikosseuraamuslaitos 2017b.)

4 Teoreettinen viitekehys

Kappale tulee käsittelemään opinnäytetyön aiheen kannalta oleellista teoriaperustaa sekä tutkimustietoa. Alakappaleet käsittelevät vankeuden vaikutusta perheeseen, lapseen ja vanhemmuuteen sekä vankilassa tehtävää perhetyötä. Aihealueita lähestytään kuvailevalla katsauksella kotimaiseen sekä kansainväliseen tutkimustietoon.

4.1 Vangin läheiset ja perhe

”Rikosprosessi sekä tuomio voivat olla pitkiä ja rankkoja niin vangittavalle kuin hänen perheelleenkin” (Sassi 2016, 35). Suomessa vankien perhesuhteita on tutkittu hyvin vähän, eikä esimerkiksi puhtaasti vankien perhesuhteisiin keskittyviä tutkimuksia ole lainkaan (Enroos 2015, 34). Marjatta Kauralan selvitys *Mitä kuuluu vankien läheisille?* vuodelta 2009, on ensimmäinen tutkimus Suomessa, joka on keskittynyt tutkimaan vankien läheisiä. Kauralan tutkimuksessa kohderyhmänä olivat miesvankien avio- ja avopuolisot sekä naisystävät, ja selvitys toteutettiin kyselytutkimuksena, jossa lopullinen otanta oli 54 vastaajaa. Selvityksessä tarkasteltiin vankien perheiden sosiaalista tilannetta: toimeentuloa, asumista, velkaantumista, viranomaisilta saatua tukea ja yhteydenpitoa vangin kanssa. Tutkimuksen mukaan vankeudella oli erityisesti vaikutusta perheen talouteen, kun toinen perheen tulonlähteistä poistuu. Tämän lisäksi vankeudella näytti olevan vaikutusta myös puolison mielialaan: 54 % kyselyyn vastanneista koki mielialansa huonontuneen miehen vankeuden aikana. Vastanneilla esiintyi muun muassa masentuneisuutta ja yksinäisyyttä. Yksinäisyyden kokemus liittyi konkreettisen yksinoloon, mutta myös häpeään ja salailuun, joka johtui miehen vankeusrangaistuksesta (Kaurala 2009, 14-15). Kun rangaistuksesta ei haluta kertoa ympäristölle ja tämä saattaa johtaa jopa siihen, ettei perheenjäsenet häpeästä johtuen uskalla hakea apua. Puolison tai läheisen vankeus on kuitenkin myös kriisi, eikä kriisitilanteissa tulisi jäädä yksin, vaan tukea tulisi saada mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. (Sassi 2016, 35.)

Häpeä ja leimautuminen nousivat esille myös *Perhe muurin toisella puolen* (2003) perhetyöryhmän mietinnässä, jossa vankeuden aiheuttama leimautumisen nähtiin vaikuttavan usein koko perheeseen, eikä ainoastaan rikoksen tehneeseen perheenjäseneen. Tämä näkyy käytännössä siinä, että lähiyhteisön suhtautuminen koko perheeseen saattaa muuttua perheenjäsenen vankeustuomion takia (Perhemuuri toisella puolella 2003, 16-17). Myös Tarja Sassi toteaa kirjoituksessaan *Lapsi ja vanhemman rangaistus*, julkaisussa *Omaisten yhteiskunnallisia paikannuksia: ”Ympäristön ennakkoluulot ja ulkopuolisten asenteet voivat osaltaan tehdä vangin perheen elämästä kestäväntöntä”*. Koko perhe ikään kuin ”lusii” vanhemman vankeustuomiota, kun

perhe suljetaan yhteisön ja kanssakäymisen ulkopuolelle (Sassi 2016, 35.) Mahdollista on tosin myös että ”leimattu” ikään kuin itse leimaa itsensä ja alkaa elää leiman edellyttämällä tavalla. Esimerkiksi tuomitun lapsi saattaa nähdä myös itsensä rikollisena, sillä onhan hän rikollisen vanhempansa lapsi. Näin hän saattaa alkaa toteuttamaan leimaansa, jonka kautta lopulta vanhemman rangaistus voi pahimmassa tapauksessa aiheuttaa lasten kautta ylisukupolvisen ongelman (Perhemuuri toisella puolella 2003, 16-17).

Vankeus vaikeuttaa läheisten ihmissuhteiden ylläpitoa mm. puutteellisten yhteydenpitomahdollisuuksien takia, mutta vankeus ei kuitenkaan aina merkitse läheisten suhteiden kariutumista ja katkeamista. Kriminaalihuollon tukisäätiön vuonna 2010 toteuttama Lähelle -selvitys yhteydenpitokäytännöistä ja niiden mahdollisista esteistä vankien ja heidän läheistensä välillä toteutettiin kyselytutkimuksena vankeusvangeille sekä heidän läheisilleen. Kysyttäessä suhteiden muuttumisesta vankeusaikana, kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi kokevansa, että suhde läheisiin ei ole muuttunut ja että välit suurimpaan osaan läheisistä ovat vankeudesta huolimatta hyvät. Osa kyselyyn vastanneista kertoi, että suhteet ovat jopa parantuneet. Suhteiden parantumisen selittävinä tekijöinä nousivat esille muun muassa luottamuksen palautuminen ja päihteiden käytön väheneminen. (Ryynänen & Suomela 2011, 50-52.) Perhe-elämä ennen pidätystä ja tuomiota on saattanut olla täten ongelmallista, päihteiden värittämää ja jopa väkivaltaista, jolloin vankeusrangaistus katkaisee vahingollisen käyttäytymisen kierteen. (Perhe muurin toisella puolella 2003, 18.) Vankeusrangaistus voidaan myös tutkimusten perusteella nähdä toimivan ikään kuin ”reset” nappina, jolloin vankeus nähdään mahdollisuutena positiiviseen muutokseen perheen elämässä, jota on ennen värittäneet esimerkiksi päihteet (Tasca, Mulvey & Rodriguez 2016, 462; Tasca 2016, 741). Voidaan siis todeta, että vankeuden vaikutukset parisuhteisiin ja niiden kestävyYTEEN eivät aina ole yksiselitteisesti negatiivisia, vaikka suhteiden kariutumisia myös tapahtuu. Kriminaalihuollon tukisäätiön selvityksen perusteella erityisesti tuomion pituudella näyttää olevan yhteyttä läheissuhteissa tapahtuviin muutoksiin. Lähes puolet yli 8 vuoden rangaistusta suorittavista koki kyselyn mukaan suhteidensa heikentyneen vankeusaikana (toisaalta 27 prosenttia koki myös suhteiden parantuneen). Selvityksessä todetaankin, että pitkää rangaistusta suorittavien läheissuhteiden hoitoon olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota. (Ryynänen & Suomela 2011, 50-52.)

Myös vapautumisvaihe, vaikka se olisikin odotettu ja iloinen tapahtuma, voi etenkin pitkien vankeusrangaistusten jälkeen olla perheelle vaikeaa. Vapautumisen koittaessa voi se aiheuttaa perheelle uuden kriisin, samalla tavalla kuin vangitsemisvaiheessa. Vankeuden aikana perhe on muuttunut ja sopeutunut muuttuneisiin olosuhteisiin, ja vapautuminen taas kerran vaatii perhettä sopeutumaan uuteen tilanteeseen. Perhe joutuu sopeutumaan isän/äidin läsnäoloon ja isä/äiti perhe-elämään, ja tämä voi olla perheelle hyvinkin vaikeaa. (Perhe muurin toisella puolella 2003, 18.)

4.2 Vankien lapset

Vankien lasten todellinen lukumäärä Suomessa on epäselvä, mutta Suomessa on arviolta noin 8000-10 000 lasta, joiden vanhempi tai molemmat vanhemmat ovat vankilassa (Krits 2017). Sen lisäksi että vankien lapsien määrää on vaikea määrittellä, on samoin myös vanhemman vankeuden seuraamuksia lapselle vaikea yleistää. Vanhemman vankeuden vaikutukset lapseen ovat yhteydessä perheen elämään ennen vankeutta, eli siihen, miten vahvasti vankeus muuttaa lapsen elämää konkreettisesti, ja siihen, millainen vankeushistoria vanhemmalla on ennestään ja miten vankeus ajoittuu lapsen elämässä. Vaikutukset ovat myös riippuvaisia lapsen omista voimavaroista, lapsen ja perheen tarpeista sekä lapsen elämää ympäröivästä yhteisöstä, ja miten pitkä tuomio on kyseessä sekä kuinka vanhempi ja lapsi ovat yhteydessä tuomion aikana. (Hoffman, Byrd & Kightlinger 2010, 398; Kjellstrand 2017, 114.)

Vankeus on valitettavan usein liitoksissa perheen muihin sosiaalisiin ongelmiin, kuten päihdeongelmiin, köyhyyteen, vanhemman mielenterveysongelmiin tai jopa lapseen kohdistuneeseen väkivaltaan ja laiminlyöntiin. Tästä huolimatta vanhemman vankeus voi nousta kaiken keskeltä muodostamaan omat negatiiviset vaikutuksensa lapsen tunnemaailman sekä käytöksen kehitykseen, vaikka taustalla olisikin siis jo vakaviakin lapsen kehityksen kannalta tuhoisia kokemuksia (Hoffman, Byrd & Kightlinger 2010, 398). Muun muassa Elizabeth Johnsonin ja Beth Easterlingin tutkimuksessa, jossa tutkittiin teini-ikäisten vankien lasten kokemuksia vanhemman vankeudesta, esiin nousevat vankeuden alun traumaattiset kokemukset vanhemman pidätyksestä, jolla myös voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen henkiseen hyvinvointiin. Pidätyksen jälkeen lapsen altistuminen stressitekijöille jatkuu vankeuden aikana, kun lapsi altistuu hoivasuhteiden muutoksille, taloudelliselle epävarmuudelle, kodin muutolle, leimautumiselle sekä salailusta aiheutuvalla paineella. (Johnson & Easterling 2015, 245.)

Vanhemman vankeus ja ero vanhemmasta voi aiheuttaa lapsessa vahvaakin sosioemotionaalista stressiä ja epä tietoisuutta tulevaisuudesta ja siitä mitä vanhemmalle kuuluu ovat vaikeita asioita lapsen käsitellä (Sassi 2016, 37). EU:n rahoittama COPING-tutkimus (Children of prisoners, Interventions & Mitigations to Strengthen Mental Health), on ollut ensimmäinen laaja eurooppalainen tutkimus vankien lapsista. Tutkimukseen osallistui neljä maata (Ruotsi, Saksa, Romania ja Britannia) ja yli 1500 vankien lasta. COPING- tutkimuksen mukaan vanhemman menetys vankeusrangaistuksen takia, voi olla lapselle hyvin vaikea ymmärtää ja käsitellä. Vanhempi on edelleen psyykkisesti läsnä ja osa perhettä, mutta fyysisesti poissa. Vankeuden aiheuttama hämmennys, erosta johtuva katkennut kiintymyssuhde lapsen ja vanhemman välillä sekä mahdollinen leimautuminen, voivat aiheuttaa lapsessa mm. turvattomuuden ja avuttomuuden tunteita, eristäytyneisyyttä, pettymyksen tunteita, pelokkuutta, levottomuutta, vihaa, toisiin kohdistuvaa raivoa sekä tunnemaailman epävakautta tai rajautuneisuutta. Myös psykosomaattisina

oireita, kuten päänsärkyjä, vatsakipuja ja yöllistä kastelua, sekä käytöshäiriöitä, kuten aggressiivisuutta, valehtelua ja antisosiaalista käyttäytymistä, esiintyy vankien lapsilla oireiluna vanhemman vankeuteen. (Jones ym. 2013, 47, 86-87, 110, 482.)

Vankien lapsilla on usein erityistä tuen tarvetta verrattuna vertaisryhmään kuuluviin lapsiin, joiden vanhempi ei ollut vangittu. Ratkaisevaa lapsen selviytymisen ja hyvinvoinnin kannalta on yhteydenpidon säilyminen vangittuun vanhempaan (suurimmassa osassa tapauksista), toisen vapaudessa olevan vanhemman tai huoltajan pysyvä ja jatkuva huolenpito, tukiverkoston tuki, avoin kommunikointi sekä lapsen tunteiden käsittely. Lapsella saattaa olla ristiriitaisia tunteita vanhempaansa kohtaan, jota toisaalta rakastaa, mutta joka on tehnyt väärin ja tämän takia joutunut jättämään lapsen. Lapsi voi kokea häpeää ja jopa syyllisyyttä vanhemman vankeudesta. Lapsen hätä saattaa usein jäädä kuitenkin vanhempien huolen taakse, tai lapsen lojaalius molempia vanhempiaan kohtaan saattaa aiheuttaa sen, että lapsi ei uskalla tai halua kertoa tunteistaan rehellisesti. On kuitenkin erittäin tärkeää, että lapselle annetaan mahdollisuus käsitellä tunteitaan luottamuksellisesti ja turvallisesti, ja tähän voidaan pyrkiä juuri avoimen kommunikaation kautta. COPING nostaa esille myös koulun merkitystä vangitun lapsen hyvinvoinnin edesauttajana. (Jones ym. 2013, 86-88, 110-111, 482; Sassi 2016, 37.)

”Yhteydenpidolla vanhempaan on lapselle tärkeä merkitys oman identiteetin kannalta. Jos hän ei tapaa vankilaan joutunutta vanhempaansa, on edessä usein vieraantumisen lisäksi erilaisia pelkoja” (Sassi & Huhtimo 2006, 22). Myös COPING -tutkimuksen perusteella korostuu myös yhteydenpidon merkitys vangitun vanhemman ja lapsen välillä. Tutkimuksen mukaan yhteydenpidolla vangittuun vanhempaan on usein suuri merkitys lapsen hyvinvoinnin ja mielenterveyden näkökulmasta. (Jones ym. 2013, 60.) Kathryn Sharratt (2014, 7-8) tuo kuitenkin tutkimukseensa *Children’s Experiences of Contact with Imprisoned Parents: A Comparison between Four European Countries* esille, kuinka yhteydenpito vanhemman ja lapsen välillä vankeuden aikana riippuu kuitenkin siitä, millainen vanhemman ja lapsen suhde on ollut ennen vankeutta. Luonnollisesti, jos lapsen ja vanhemman suhde on ennen vankeutta ollut huono ja jopa lapsen kannalta haitallinen, ei tällöin lapsi useinkaan pyri olemaan yhteydessä vankeudessa olevaan vanhempaan. Ääritapauksissa vanhemman vankeuden aikainen yhteydenpito voi aiheuttaa lapselle jopa enemmän stressiä ja pahaa-oloa. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi, jos vanhemman rikos on kohdistunut lapseen. Sharrattin tutkimukseen osallistuneista vanhempi-lapsi suhteista pääosa oli kuitenkin positiivisia hoivasuhteita, jolloin vankeudenaikainen yhteydenpito oli lapsen edun mukaista.

Toisaalta vaikka lapsi kokee vanhemman läheiseksi ja haluaa tavata vanhempaansa, vankilassa tapahtuvat tapaamiset saatetaan kokea lapsen näkökulmasta niin stressaaviksi ja jopa pelottaviksi, ettei vanhempaa haluttu käydä tapaamassa vankeuden aikana (Sharratt 2014, 7). Etenkin

viikonlopputapaamiset suljetuissa vankiloissa metallinpaljastimiseen, turvallisuustarkastukseen, jossa tapaaminen tapahtuu lasin läpi, eikä vanhempaan saa koskea, voivat olla lapsen näkökulmasta ahdistavia. Valvotut lapsitapaamiset lapsiystävällisissä tiloissa, joissa lapsi saa koskettaa tai istua vanhempansa sylissä sekä perhetapaamiset, jotka mahdollistavat luonnollisemman tapaamiskokemuksen, tukevat paremmin vanhemman ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta. (Jones ym. 2013, 60; Portti vapautteen 2017a; Sharratt 2014,10.)

Suomessa vangin lapsi voidaan myös sijoittaa lastensuojelutyöntekijän päätöksellä vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi vankilaan, jos se on lapsen edun mukaista. Tätä varten on suunniteltu Vanajan avovankilaan perheosasto, jossa lapsen on mahdollista olla vanhempansa kanssa siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta, tai kolmevuotiaaksi, jos lapsen etu sitä vaatii. Käytännössä perheosastot ovat äiti-lapsi osastoja. (Enroos 2015, 40.)

4.3 Vanhemmuus vankilassa

Kuten edellisessä vankien lapsia käsitellyssä kappaleessa todettu, vangitulla vanhemmalla on keskeinen rooli lapsen hyvinvoinnin kannalta, ja vanhempia tulisikin kannustaa ottamaan enemmän osaa lapsensa elämään. Vanhemmuus ei ole pelkästään vanhemman velvollisuutta kasvatata, ruokkia ja suojella lasta, vaan vanhemmuus sisältää myös symbolisen roolin, joka ei aina edellytä fyysistä läsnäoloa. Kyse on lapsen kiintymyksestä vanhempaan. Vanhempi on osa lapsen identiteettiä ja lapsi kokee yhteenkuuluvuuden tunnetta vanhempaansa. (Children of Imprisoned Parents European 2014,66.) COPING -tutkimuksen mukaan vankivanhemmalla saattaa usein olla ongelmia tunnistaa, miten vankeus todella vaikuttaa omaan lapseen, miten tärkeitä he vanhempina ovat lapsen hyvinvoinnille ja miten he voivat toteuttaa vanhemmuuttaan vankilasta käsin. Tässä vankivanhemmat tarvitsevat tukea ja neuvoa, jota tulisi tarjota vankeusaikana. (Jones ym. 2013, 117.) Vankivanhemmillä saattaa usein olla myös ongelmia vanhemmuuden taidoissa, sillä esimerkiksi päihdeongelmat ovat vangeilla yleisiä. Päihteiden täyttämä elämä on saattanut jo pitkään vaikeuttaa vanhemmuuteen negatiivisesti (Sassi & Huhtimo 2006, 22).

Vankeus vaikuttaa joka tapauksessa isolla tavalla vanhemman mahdollisuuteen toteuttaa rooliin vanhempana, sillä vankeus asettaa tiukat rajat vanhemman ja lapsen yhteydenpidolle ja tapaamisille. Kiintymyssuhde ja vanhemman roolin säilyminen kasvattajana edellyttävät etenkin säännöllisiä tapaamisia lapsen ja vanhemman välillä, jonka takia on tärkeää, että vankila mahdollistaa säännölliset tapaamiset lapsen ja vanhemman välillä vankeuden aikana. Tapaamiset, joissa vanhempi pääsee olemaan fyysisesti läsnä lapsen elämässä, vahvistavat vangitun tunnetta omasta vanhemmuudesta ja ikään kuin oikeuttavat sekä konkretisoivat vangitulle vanhemmalle itselleen sen, että hän on lapselle edelleen isä tai äiti. (Children of Imprisoned Parents European 2014, 70, 72-73.)

Joissakin tapauksissa tapaamiset ovat toisaalta rajoittuneet perheen omista syistä ja ehkä jopa vanhemman omasta päätöksestä. Näin voi olla esimerkiksi, jos lapsen toinen vanhempi ei halua tapaamisia tai jos vangittu vanhempi häpeää tai jopa salailee vankeustuomiotaan. Vankeusrangaistus voi vahingoittaa vangitun vanhemman itsetuntoa, ja vangittu vanhempi voi kokea, että ei ole soveltuva tai oikeutettu vanhemman rooliin. Tämä johtuu valitettavan usein julkisesta keskustelusta, jossa rikollinen nähdään olevan ei-soveltuva vanhemmaksi. Nämä voivat olla vankivanhemmalle hyvin kivuliaita ajatuksia, jotka voivat johtaa siihen, että vanhempi yrittää vetäytyä vanhemman ja kasvattajan roolistaan, koska ei usko olevansa siihen soveltuva. (Children of Imprisoned Parents European 2014, 73.)

Myös tapaamisympäristöllä on merkittävä rooli vanhemman roolin kehityksen kannalta. Jos tapaamistilat ovat virikkeellisiä ja antavat vanhemmalle sekä lapselle mahdollisuuden leikkiä keskenään olla myös ei-sanallisessa kanssakäymisessä, tämä voi laskea vanhemman kynnystä kutsua lapsensa tapaamisiin, kun ympäristö ei ole laitospäivästä tiukka ja pelottava. Vanhempi voi ajatella olevansa itsekäs, kun pakottaa lapsensa pelottavaan vankilaympäristöön tapaamisiin, mutta tärkeämpää on muistaa, että tapaamiset ajavat erityisesti lapsen etua ja oikeutta, kun lapsi saa tavata vanhempiaan ja kiintymyssuhde pyritään säilyttämään. Leikki ja yhteinen tekeminen tapaamisen yhteydessä myös opettaa vanhempaa, miten lapsi kehittyy ja miten lasta kasvatetaan. (Children of Imprisoned Parents European 2014, 70, 72-73.)

Vankeus saattaa myös altistaa vanhempi-lapsisuhteen häiriöön, ja täten vanhempi-lapsi suhteeseen tulee vankeusaikana kiinnittää huomiota ja tarjota tukea. Suhde saattaa vankeusaikana muodostua esimerkiksi epäsymmetriseksi, niin että lapsi ottaa emotionaalisesti vastuun vanhemmasta, kun lapsi kokee huolta vanhemman selviytymisestä vankilassa. (Children of Imprisoned Parents European 2014, 74.)

4.4 Vankilan perhetyö

Perhetyön keskeisenä tavoitteena on vähentää vankeudesta aiheutuvia haittavaikutuksia perhesuhteisiin sekä edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan. Rikosseuraamusvirasto kokoonpani vuonna 2002 perhetyöryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää, miten vankeinhoidossa voidaan tukea ja ylläpitää vankien perhe- ja läheissuhteita. Työryhmän mietinnössä Perhe muurin toisella puolella (2003) sosiaaliset verkostot nähtiin olevan ratkaisevassa asemassa rikoksen uusinnassa ja ihmissuhteilla nähtiin olevan potentiaalia joko ehkäistä uusia rikoksia tai ylläpitää rikollista käyttäytymistä. Työryhmän mietinnössä todettiin perhesuhteiden suunnitelmallisen hoidon jääneen melko vähäiseksi. Varsinkin pitkäaikaisilla vangeilla esiintyy ihmissuhdeongelmia, ja perhesuhteiden hoidon kehittäminen yhteistyössä yhteiskunnan perhetyön toimijoiden kanssa vankila-aikana koettiin erittäin tarpeelliseksi. Vanhemmuuden taitojen kehittäminen ja

parisuhdeväkivallan vähentäminen nähtiin osaksi vangin kokonaisvaltaista kuntoutumista. (Perhe muurin toisella puolella 2003, 5, 78.)

Perhe muurin toisella puolella -mietinnössä tuotiin esille monia tärkeitä perhetyöhön liittyviä kehityskohteita, mutta mietintö ei saanut julkaisun jälkeen sellaista vastaanottoa kuin olisi toivottu ja perhetyö vankiloissa pysyi edelleen vankilalähtöisenä. Rikosseuraamuslaitos kuitenkin tunnistaa perheen merkityksen vangille sekä vankilassa ollessa, että vapautumisen jälkeen yhteiskuntaan sijoittumisessa, ja perhe- ja lapsinäkökulma on osa Rikosseuraamuslaitoksen strategiaa. Strategian mukaisesti tuomittu yhteydenpitoa perheeseen ja lapsiin tulee tukea ja perhetyötä tulee kehittää nimenomaan lapsinäkökulmaa huomioon ottaen. Aikaisemmin luvussa 3 esitelty Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön linjaukset, jotka julkaistiin vuonna 2013, pyrkivät ikään kuin uudelleen istuttamaan perhe- ja lapsinäkökulmaa rikosseuraamuslaitoksen yksiköiden työhön ja yhtenäistämään vankiloissa tehtävää perhe- ja lapsityötä. Linjauksissa tuotiin samoja asioita uudelleen esittelyyn, kuin mitä Perhe muurin toisella puolella mietintöön oli kirjattu, ja viime vuosina perhetyössä onkin tapahtunut paljon kehitystä (Taruvuori 2016, 31-33).

Lapsi ja perhetyön linjaukset tuovat muun muassa vahvasti esiin sen, että perhetyö on vankilassa koko henkilökunnan vastuulla. Kaikki vankilan työntekijät, jotka ovat tavalla tai toisella tekemisissä vangin perheen kanssa ja vangin perhesuhteiden ylläpidossa, tekevät perhetyötä. (Sassi & Huhtimo 2006, 23.) Käytännössä vankilassa toteutettavan perhetyön voidaan nähdä tapahtuvan kolmella tasolla: 1) yhteydenpito vangin ja perheen välillä 2) perhesuhteiden hoito ja 3) kuntoutus ja vaikuttamistyö (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 10).

Yhteydenpito vangin ja perheen välillä tapahtuu puheluihin, valvotuissa ja valvomattomissa tapaamisissa, perheleireillä, vanhempi-lapsi tapaamisissa ja poistumisluvuilla (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 10). Kriminaalihuollon tukisäätiö toteutti vuonna 2010 vankeusvangeille ja heidän läheisilleen kyselytutkimuksen, jonka yksi tavoitteista oli selvittää vankien ja heidän läheistensä yhteydenpitoa vankeusaikana. Selvityksen mukaan vangit pitivät yhteyttä läheisiinsä mahdollisuuksien mukaan ahkerasti, suurin osa useamman kerran viikossa (Ryynänen & Suomela 2011, i.). Kyselyyn osallistuneiden vankeusvankien kokeman mukaan yhteydenpitoa vaikeuttaa puheluiden rajoitukset, kuten soittoaajat, jotka sijoittuvat keskelle päivää, jolloin läheiset ovat töissä tai koulussa. Läheisten tapaamista vaikeuttivat pitkät välimatkat vankilan ja kodin välillä, lomalupien puuttuminen, tapaamisaikojen vähyys, perhetapaamisten järjestelyn vaikeus, vankilavierailujen epämiellyttävävyys sekä tapaamisaikojen joustamattomuus (Ryynänen & Suomela 2011, 51.) Myös Kauralan selvityksessä vuodelta 2009 läheiset toivat samoja yhteydenpidon ongelmia esille: vankiloissa käytössä olevat puhelinaajat koettiin riittämättömiksi, ja valvottujen sekä perhetapaamisten määrä koettiin vähäiseksi (Kaurala 2009, 25.)

Perhesuhteiden hoito on vuorovaikutusta edistävää työtä. Sitä tehdään muun muassa yksilötyönä, pari- ja perhetyönä, verkostotyönä ja perheleireillä (Lapsi ja perhetyön linjaukset 2013, 10). Esimerkiksi Punaisen ristin järjestämää isä-lapsi toimintaa on muutamassa vankilassa. Tarkoituksena isä-lapsi toiminnassa on tukea vanhemman ja lapsen välistä suhdetta sekä opettaa vanhemmuuden taitoja. (Rikosseuraamuslaitos 2013a.) Perheleirien tavoitteena on perheen sisäisen vuorovaikutuksen parantaminen, parisuhteen kehittäminen ja/tai vanhemmuuden taitojen opettelu. Perheleiri voi olla myös tukemassa vapautumassa olevan vangin ja hänen perheensä uutta elämänvaihetta, kun isä/äiti palaa takaisin kotiin. Käytännössä leiri on kestoaltaan 3-5 päivää, ja se toteutetaan joko avolaitoksessa tai ulkopuolisessa toimipaikassa. Päivien aikana opetellaan parisuhdetaitoja, luottamuksen rakentamista, avoimuutta, vuorovaikutustaitoja, vanhemmuuden taitoja ja vastuun ottamista arjesta luentojen, keskustelujen sekä toiminnallisen ohjelman kautta. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

Kuntoutus ja vaikuttamistyössä tavoitteena on uusintarikollisuuteen vaikuttaminen. Sisältöinä perhetyön näkökulmasta on muun muassa parisuhteen ja vanhemmuuden taitojen vahvistaminen sekä lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen, joita toteutetaan sekä yksilötyönä ja keskusteluna että ohjelmatyönä. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 10.) Vankiloissa toteutetaan muun muassa lähisuhdeväkivaltaan puuttuvaa ohjelmaa nimeltä Unbeatables, joka on tarkoitettu henkilöille, joilla on väkivaltaista käyttäytymistä parisuhteessa. Ohjelmalla pyritään vaikuttamaan lähisuhdeväkivaltaa parisuhteessaan tehneiden miesten asenteisiin ja uskomuksiin, jotka saattavat olla naisia ja kumppania syrjiviä sekä halventavia ja motivoidaan väkivallattomuuteen ja väkivaltaisen käyttäytymisen käsittelyyn. Ohjelman menetelminä ovat ryhmäkeskustelut, harjoitukset, yksilö- ja ryhmätehtävät (Rikosseuraamuslaitos 2013c).

Perhetyön tulee perustua vankeuden alussa tehtävään rangaistusajansuunnitelmaan, johon sisällytetään suunnitelma vankeuden tavoitteista sekä vankeuden aikaisesta toiminnasta, joiden avulla tavoitteisiin pyritään. Arviointikeskuksen tekemässä riski- ja tarvearviossa tai yhdyskuntaseuraamustoimiston toteuttamassa siviiliarvioinnissa kerätään tietoa vangin perhe- ja lähisuhteista, ja vangin suhdetta perhejäseniin ja läheisiin arvioidaan: miten suhteet tukevat rikollisesta käyttäytymisestä ja elämäntavasta irtaantumisessa, vai ovatko suhteet sellaisia, jotka ylläpitävät rikollisuutta (Perhe muurin toisella puolella 2003, 7, 50-51). Arvioinnin pohjalta laadittavaan rangaistusajansuunnitelmaan voidaan perhetyön näkökulmasta sisällyttää tavoitteiksi esimerkiksi vanhemmuuden tai parisuhteen tukemisen tai työskentelyn vanhemmuuden taitojen parissa. Myös perheleirit ja lomamatkat pyritään suunnittelemaan, niin että ne tukevat perheen suhteiden säilymistä (Perhe muurin toisella puolella 2003,7).

Koska vankilan työntekijöillä ei ole käytännössä resursseja tukea vangin perhettä kokonaisvaltaisesti, on verkostotyö tärkeässä roolissa vankeudenaikaisessa perhetyössä. Perheen tukea

vankeusaikana voidaan merkittävästi parantaa, kun vankila- ja siviiliviranomaiset tekevät yhteistyötä. Käytännössä tämä toimii parhaiten niin, että työntekijä vankilasta tai siviilistä koorinoi perheen tilannetta ja kutsuu koolle verkostopalaverit, joissa on mahdollisuus mieltä yhdessä koko perheen tuen tarvetta. Sosiaalityöntekijän tai muiden asiaan perehtyneiden siviilitoimijoiden kanssa yhteistyötä voidaan mahdollisesti jatkaa myös vapautumisen jälkeen. (Päivä kerrallaan 2016, 30; Sassi & Huhtimo 2006, 23.)

4.5 Vanhemmuuden ja vanhempi-lapsisuhteen tukeminen vankeusaikana

”Vankeuden aiheuttama lapsen ero vanhemmasta saattaa johtaa vanhempi-lapsi-suhteen hajoamiseen. Vankeuden jälkeen suhteen uudelleen rakentaminen voi olla hankalaa. Tästä syystä lapsi-vanhempi-suhteita tulee tukea rangaistuksen aikana lapsen edun mukaisesti” (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 8). Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön on näin ollen arvioitava, onko vanhemmuus sellaista, että sitä tulee tukea rangaistuksen aikana: onko vanhempi-lapsi suhde lapsen edun mukainen vai onko vangitun vanhemman toiminnalla negatiivisia vaikutuksia lapseen. Vanhemmuuden tukeminen voi olla myös sitä, että vanhempaa tuetaan muodostamaan realistinen käsitys omasta roolista lapsen elämässä. Vankilan henkilökunnan on mahdollista järjestää verkostopalavereja, joissa keskustellaan esim. mitkä ovat vankilassa olevan vanhemman mahdollisuudet osallistua perheen elämään. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 2, 17).

Vanhemmuutta ja vankivanhemman osallisuutta lapsen kasvatukseen pyritään Suomessa tukemaan vankeuden aikana muun muassa:

- yksilötyöskentelyllä
- vanhempi-lapsi-tapaamisilla
- yhteydenpidon mahdollistamisella
- verkostotyöskentelyllä
- perheleireillä
- päihdekuntoutuksella
- arjen taitoja vahvistava kuntouttavalla toiminnalla

(Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 17)

4.6 Perhetyön käytäntöjä maailmalla

Ruotsissa on vuodesta 2005 toiminut yksi tai useampia lapsivaltuutettuja jokaisessa rikosseuraamuslaitoksen yksikössä, jotka huolehtivat virkatehtäviensä ohella vankien lasten huomioimisesta vanhemman rangaistuksen eri vaiheissa, esimerkiksi juuri tapaamiskäytäntöjen lapsiystävällisyydestä. (Ryynänen & Suomela 2011, 2.) Children of Imprisoned Parents - European Perspective on good practice, on Children of Prisoners European (2014) julkaisema selvitys, tarkastelee Euroopan eri maissa jo olevia käytänteitä, muun muassa, miten vanhempi-lapsisuhteita

pyritään ylläpitämään vankeuden aikana. Raportti nostaa tarkasteluun esimerkkejä eri Euroopan maista, joilla on pyritty tukemaan vankivanhempien ja heidän lapsiensa välistä suhdetta.

Ranska: Työpajat, joissa vankivanhemmat voivat luoda lapsilleen erinäisiä esineitä, jotka symboloivat vanhemman kiintymystä lapseen. Työpajat luovat myös tekemisen yhteydessä luonnollisesti foorumin, jossa voidaan keskustella toisten vankivanhempien kanssa vanhemmuudesta. Tämä vahvistaa vankivanhemman identiteettiä vanhempana.

Englanti: Time to Connect -lyhytkurssi, joka koostuu neljästä työpajasta, joissa käsitellään aiheita, kuten vanhemman vankeuden vaikutus lapseen, yhteydenpidon tärkeys, äidin ja isän rooli ja hyvä vanhemmuus vankilasta käsin, mitä on leikki ja mitä se merkitsee sekä lapsen kehityksen vaiheet. Viimeisessä työpajassa suunnitellaan ja valmistellaan lapsilähtöinen tapaaminen, johon suunnitellaan mitä aktiviteetteja vanhempi ja lapsi tekevät yhdessä.

Espanja: Lakityöpajat, joissa käydään läpi lakia ja säädöksiä, jotka liittyvät vanhemmuuteen ja lapsen oikeuksiin.

Italia: Tukiryhmät vanki-isille ja -äideille, johon osallistuu vankien lisäksi psykologi, tuomari, sosiaalityöntekijä ja erilaisia toimijoita, jotka kasvattavat tietoutta lapsi-vanhempi suhteen eri osa-alueista ja vanhemmuudesta. Myös henkilökohtainen ohjaus on mahdollista, jossa tarjotaan tukea vanhemmuuteen.

Ruotsi, Italia, Kroatia: Opintopiirit, tai vanhemmuuskurssit, joita pyörittävät vankilahenkilökunta, tai vanhat vangit.

(Children of Prisoners Europe 2014, 76-85.)

Muun muassa Jean Kjellstrand (2017, 112-129) taas on vastavuoroisesti perehtynyt Yhdysvaltojen vankiloiden perhetyön käytäntöihin ja tuo näitä esille tutkimuksessaan Building a Tailored, Multilevel Prevention Strategy to Support Children and Families Affected by Parental Incarceration:

Yhdysvalloissa ensimmäiset viralliset vankilaan sijoittuvat vanhemmuuteen liittyvät ohjelmat nostivat päätään noin 20 -vuotta sitten, ja niillä on todettu olevan positiivista vaikutusta vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Ohjelmien myötä vanhemmat ovat olleet sitoutuneempia lapseensa, oppineet tuntemaan empatiaa lastansa kohtaan, lisänneet tietämystään lapsen kehityksestä, oppineet vanhemmuuteen liittyviä käyttäytymismalleja sekä sopivia tapoja rajoittaa lapsen toimintaa. Laitoksesta riippuen ohjelmat saattavat olla vain vangeille, mutta myös ohjelmia, joissa myös lapsi osallistuu ohjelmaan, on käytössä. (Hoffman, Byrd & Kightlinger 2010, 409.) Ohjelmilla nähdään olevan vaikutusta myös rikollisuuden ylisukupolvisuuteen,

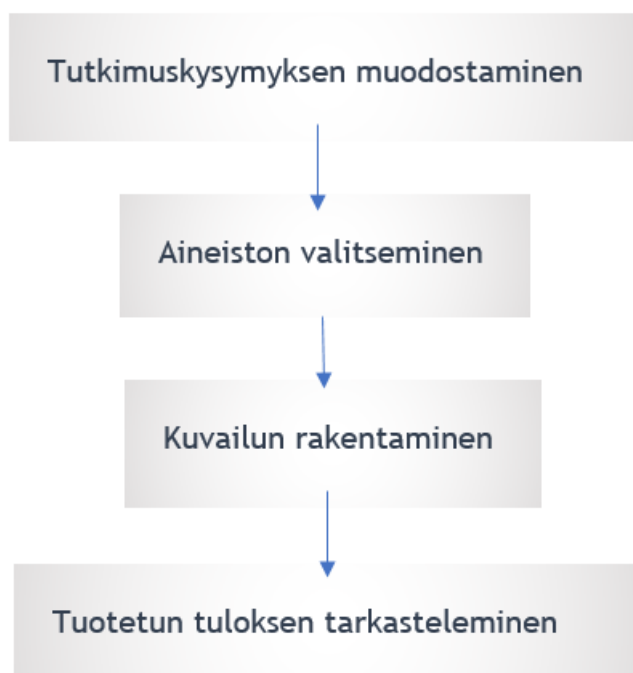
sen kautta, että ohjelmien kautta vanhemmuuden taidot kehittyvät, ja vanhemmuuden taidoilla on nähtävissä yhteyttä antisosiaaliseen käyttäytymiseen (Kjellstrand 2017, 115).

Kasvavassa määrässä laitoksia käytössä on ollut myös erityisiä tapaamiskäytäntöjä vankivanhemmille ja heidän lapsilleen. Nämä käytännöt vaihtelevat sisällöltään, mutta ydinideana on usein lapsiystävällisyys, johon pyritään lapsiystävällisillä tapaamistiloilla, joustavammilla tapaamisajoilla ja ehkä jopa kuljetuksilla vankilaan ja vankilasta pois. Myös erilaisia tapahtuman tai tekemisen ympärille järjestettäviä tapaamisia järjestetään. (Kjellstrand 2017, 115.)

Myös Kjellstrand tunnistaa vankien lapsien tuen tarpeen vanhemman vankeuden aikana, ja nostakin esille vankien lapsille soveltuvana tukitoimena tukihenkilötoiminnan. Tukihenkilö tarjoaa lapselle perheen ulkopuolisen luotettavan aikuisen. Toiminnalla on ollut Yhdysvalloissa positiivisia vaikutuksia vankien lasten hyvinvointiin (Kjellstrand 2017, 117). Tukihenkilötoiminnan lisäksi vertaistukiryhmät nousivat Kjellstrandin selvityksessä tuen muodoksi, joka on Yhdysvalloissa käytössä. Ryhmissä lapset tapaavat vertaisiaan, jotka ovat samassa tilanteessa. Ryhmien nähdään vähentämään lapsen vanhemman vankeudesta aiheutunutta häpeää sekä stigmaa. (Kjellstrand 2017, 118.)

5 Toteutus

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön toteutusta. Luvun alussa tullaan esittelemään kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmää, jonka jälkeen kappale tulee etenemään kuvailevan kirjallisuuskatsauksen prosessin mukaisesti (kuvio 1) ja koostuu neljästä alakappaleesta: 1. tutkimuskysymyksen muodostaminen 2. aineiston valitseminen 3. kuvailun rakentaminen ja 4. tuotetun tuloksen tarkasteleminen. Jokaisessa kappaleessa tullaan käsittelemään mahdollisimman tarkasti opinnäytetyön toteutusta ja pyritään perustelemaan tehdyt ratkaisut kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmän teoriolla.

Kuvio 1 Kirjallisuuskatsauksen prosessi (Ahonen ym. 2013, 292)

5.1 Tutkimusmenetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kaikki tutkimukset, riippumatta tutkimusmenetelmästä, edellyttävät eräänlaisen kirjallisuuskatsauksen, jossa toteutetaan kirjallisuushaun kautta katsaus tutkimusaiheeseen kohdistuneisiin aikaisempiin tutkimuksiin. Tutkimusmenetelmänä kirjallisuuskatsaus on kuitenkin systemaattisempaa ja perustuu prosessinomaiseen tieteelliseen toimintaan. (Axelin, Stolt & Suhonen 2015, 7.) Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä, jonka avulla tehdään ”tutkimusta tutkimuksesta”, eli tutkitaan jo olemassa olevaa tutkimustietoa, joista sitten muodostetaan uusia tutkimustuloksia. Kirjallisuuskatsaus sopii tutkimuksen menetelmäksi, kun tarkoituksena on kehittää jo olemassa olevaa teoriaa tai rakentaa uutta, arvioida olemassa olevaa teoriaa ja sen mahdollisia ongelmia, rakentaa kokonaiskuvaa tietystä asiakokonaisuudesta tai kuvata tietyn aihealueen tai teorian kehitystä tai historiaa. (Salminen 2011, 3-4.)

Kirjallisuuskatsaus eivät ole yksi yhtenäinen lähestymistapa, vaan se sisältää lukuisia eri kirjallisuuskatsaustyyppisiä ja kirjallisuuskatsauksen ala-lajeja. Menetelmään liittyvä käsitteistö on tosin hyvin vakiintumatonta ja eri lähteissä kirjallisuuskatsauksen tyyppisiä ja ala-lajeja saataan kuvata eri tavoin. Kirjallisuuskatsauksen tyyppisiä on kuitenkin karkeasti jaoteltuna kolme päätyyppiä: kuvailevat katsaukset, systemaattiset kirjallisuuskatsaukset ja meta-analyysit (määrällinen ja laadullinen). Nämä päätyypit jakaantuvat vielä useiksi eri ala-lajeiksi, joiden väliset erot ovat usein hiuksenhienoja, ja täten nämä ala-lajit ovat vaikeasti erotettavissa toisistaan. (Axelin, Stolt & Suhonen 2015, 9; Ahonen ym. 2013, 293.)

Tässä opinnäytetyössä kirjallisuuskatsaus tullaan toteuttamaan käyttäen kuvailevaa kirjallisuuskatsauksen menetelmää, joka on yksi yleisimmin käytetyistä kirjallisuuskatsauksen tyypeistä, ja hyvin yleinen erityisesti hoito- ja terveystieteellisessä tutkimuksessa. (Ahonen ym. 2013, 292.) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä, joka pyrkii aineistolähtöisesti kuvaamaan tietystä ilmiöstä tehtyä aikaisempaa tutkimusta, tavoitteena ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. Tutkimusmenetelmää voidaan käyttää muun muassa käsitteellisen ja teoreettisen kehityksen rakentamiseen, aiheeseen liittyvän tiedon esittämiseen ja tietyn aiheen historian ja kehityksen tarkasteluun. Menetelmä soveltuu käytettäväksi myös, kun tavoitteena on tarkastella, millaista keskustelua tietystä aiheesta tehdyt eri tutkimustulokset tuottavat: ovatko eri tutkimustulokset konsensuksessa keskenään vai riitelevätkö eri tutkimustulokset keskenään. (Ahonen ym. 2013, 294.) Kuvailevasta kirjallisuuskatsauksesta käytetään myös lähteestä riippuen nimitystä perinteinen, laadullinen tai narratiivinen kirjallisuuskatsaus.

5.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymysten muotoilu on kirjallisuuskatsauksen onnistumisen kannalta tärkeää. Hyvä tutkimuskysymys ei ole liian laaja, jolloin ongelmia aiheuttaa liiallinen aineistomäärä verrattuna tutkijan/tutkijoiden resursseihin käsitellä aineistoa. Toisaalta liian fokusoitunut tutkimuskysymys voi johtaa siihen, että kirjallisuutta ei löydy tarpeeksi. (Kauhanen & Niela-Vilén 2015, 23.) Koska tämän opinnäytetyön aineisto on määrätynyt pitkälti jo sen mukaan, että tutkimuksen kohteena ovat toimeksiantajan toimesta ainoastaan Suomessa vuoden 2007 jälkeen julkaistut opinnäytetyöt sekä pro gradut, tulee alkuperäistutkimusten määrä jo tämän takia olemaan rajattu. Täten tutkimuskysymykset on jätetty laajoiksi, jotta työlle oleellisia opinnäytetöitä eikä pro graduja ei rajautuisi pois ja jotta aihetta voidaan tarkastella monista näkökulmista. (Ahonen 2013, 295.)

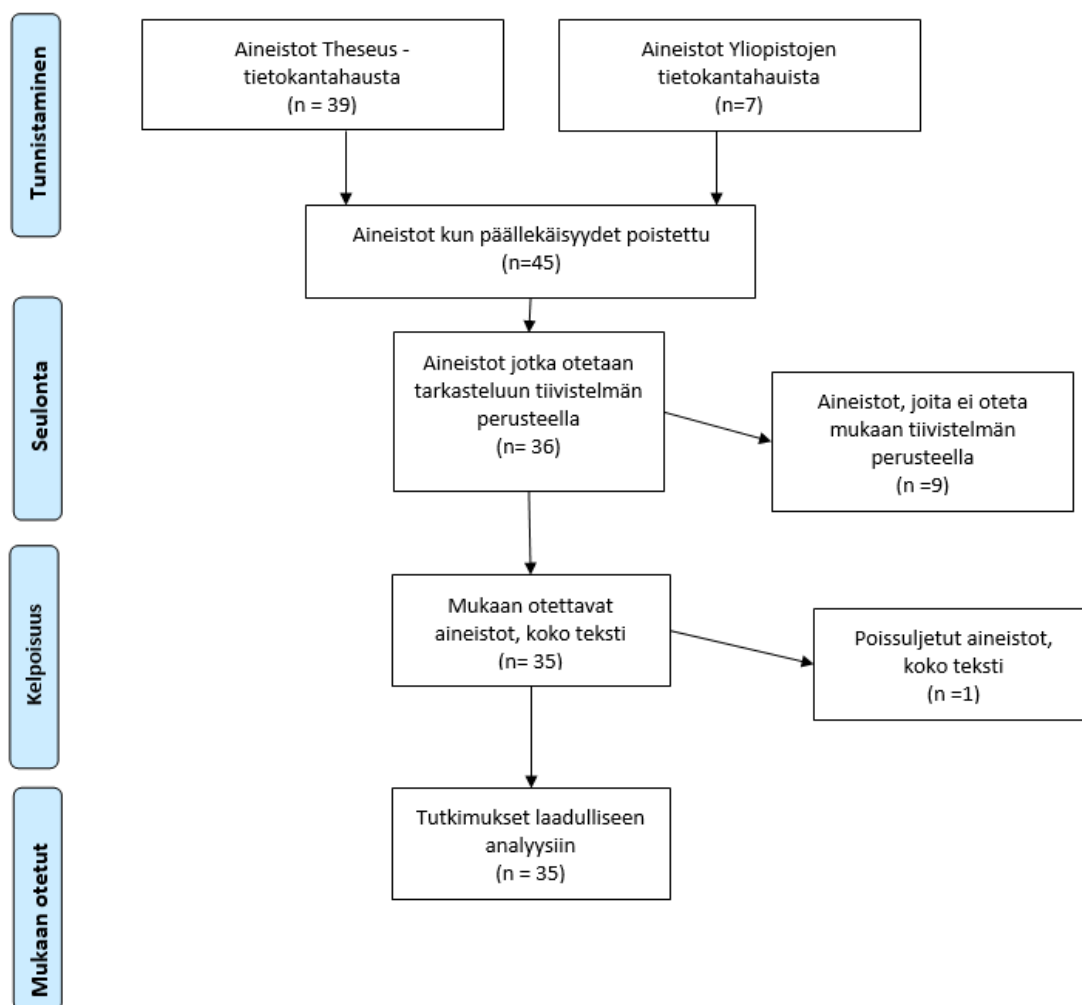
Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten vanhemman vankeus vaikuttaa lapseen
2. Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen
3. Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempi suhdetta vankeuden aikana

5.3 Aineiston valitseminen

Toinen vaihe, aineiston valinta, sisältää sekä aineiston haun, että aineiston valinnan. Prosessia ohjaa tutkimuskysymykset, ja tarkoituksena on löytää mahdollisimman relevanttia tietoa vastaamaan tutkimuskysymyksiin. (Kauhanen & Niela-Vilén 2015, 25.) Menetelmäkirjallisuudessa ei ole yksimielisyyttä sen suhteen, miten kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineiston valinnan prosessi etenee. Ahonen ym. (2013) esittelevät artikkelissaan Kuvaileva kirjallisuuskatsaus - eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon, kaksi toisistaan poikkeavaa prosessia: aineiston implisiittinen valinta ja aineiston eksplisiittinen valinta. Aineiston valinnan prosessit eroavat toisistaan niiden systemaattisuudessa ja raportoinnissa. Implisiittisessä valinnassa ei niinkään raportoida aineiston hankintaan valittuja tietokantoja tai sisäänotto- ja pois-sulkukriteerejä, vaan aineiston valinta perustellaan tekstissä, peilaten löydettyä aineistoa tutkimuskysymyksiin. Eksplisiittinen valinta taas muistuttaa systemaattista kirjallisuuskatsausta, jossa aineiston valinta kuvataan systemaattisesti. Toisin kuin systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa, jossa painopiste on hakustrategian suunnittelussa ja sen systemaattisessa toteutuksessa, on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen eksplisiittisessä aineiston valinnassa kuitenkin painopiste edelleen aineiston sisällöllisellä valinnalla. Hakustrategiasta voidaan siis kesken prosessin poiketa, jos se on merkityksellistä tutkimuskysymykseen vastaamisen kannalta. (Ahonen ym. 2013, 296.)

Tässä opinnäytetyössä toteutettiin eksplisiittistä aineiston valintaa, ja aineiston hakuprosessi sekä aineiston valintaprosessi toteutettiin systemaattista kirjallisuuskatsausta mukaillen. Aineiston valintaprosessi eteni Prisma 2009 Flow Diagramin mukaisesti (Kuvio 2). Diagrammi kuvaa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aineiston valinnan vaiheita, mutta sitä voidaan myös hyödyntää mukaillen kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston valintaprosessissa.

Kuvio 2: Aineiston systemaattinen valintaprosessi Prisma 2009 Flow Diagramia mukaillen (Moher ym. 2009, 3)

Kuten Flow kaaviosta on nähtävissä, aineistohaku tehtiin opinnäytetyön tarkoituksen mukaisesti tietokantoihin, jotka julkaisevat opinnäytetöitä sekä pro graduja. Tietokannoiksi valikoituivat täten yliopistojen omat julkaisuarkistot sekä Theseus, joka on kaikkien ammattikorkeakoulujen yhteinen tietokanta opinnäytetöille. Aineistonhauksessa haku toteutettiin vain elektronisiin aineistotietokantoihin, joten opinnäytetöitä, joita ei ole julkaistu verkossa, ei otettu opinnäytetyössä huomioon. Manuaalinen haku Suomen eri oppilaitoksista, vaatisi matkustamista kyseisiin oppilaitoksiin ympäri Suomea. Näin ollen mahdollisesti joitakin opinnäytetöitä voi olla jäänyt katsauksen ulkopuolelle.

Opinnäytetyössä käytetyt elektroniset tietokannat ovat:

- Theseus - ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut verkossa
- TamPub - Tampereen yliopiston avoin julkaisuarkisto
- Doria - Turun yliopiston pro gradut
- Helda - Helsingin yliopiston pro gradut ja vastaavat opinnäytteet

- Jyx - Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto
- Lauda - Lapin yliopiston pro gradut
- Josku - Itä-Suomen yliopiston pro gradut
- Tritonia - Vaasan yliopiston pro gradut
- Oula - Oulun yliopiston pro gradut

Aineiston haussa käytetyt hakusanat ja hakulausekkeet muotoutuivat tutkimuskysymysten pohjalta. Hakutermien huolellisella valinnalla pyrittiin rajaamaan hakutuloksia siten, että jäljelle jäävä materiaali vastaisi tutkimuskysymyksiin (Salminen 2011, 16). Hakusanat sisälsivät tutkimuskysymysten kannalta tärkeät käsitteet, kuten vankila, vanki, perhetyö, perhe, vanhemmuus ja lapsi. Hakulausekkeet muodostettiin hakusanoista tiedonhaun työkalujen avulla, joita ovat esimerkiksi Boolean operaattorit (AND, OR, ja NOT), sulkeet, fraasit ("sulkeissa") ja sanankäytöt (Lehtiö & Johansson 2016, 39-40). Hakulausekkeet muotoutuivat sen mukaan, miten kunkin tietokannan hakuohjeet ohjeistivat haun muodostamaan. Jokainen aineistohaku täten alkoi huolellisella tutustumisella tietokannan hakuohjeistukseen, jonka pohjalta laadittiin hakutermi. Ennen varsinaisia aineistohakua toteutettiin myös testauksia tietokantoihin, joiden kautta ikään kuin harjoiteltiin hakutyökalujen käyttöä ja opeteltiin hakukoneiden toimintalogiikkaa. Pääosin tietokantojen haussa olivat käytössä juurikin Boolean operaattorit, jolloin hakulausekkeet muodostuivat käyttämällä kahta aineiston kannalta keskeistä termiä, esimerkkinä vankeus AND lapsi. Haku pyrittiin myös aina kun mahdollista suorittamaan laajennetussa- tai tarkennetussa haussa, ja aineistohakua pyrittiin kohdentamaan aineistotietokannasta riippuen niin pitkälle kuin mahdollista sisäänotto- ja poissulkukriteerien mukaisesti (Taulukko2). Aineistotietokannasta riippuen hakua pystyi rajaamaan pelkkiin opinnäytetöihin, aineiston kielen mukaan sekä julkaisuajankohdan perusteella. Haku kohdennettiin kaikissa tietokannoissa kokotekstiin, jolla haluttiin varmistaa, ettei haun ulkopuolelle ei jää aineistoa, joka on oleellista kirjallisuuskatsauksen tuloksen kannalta. Opinnäytetyön Liitteessä 1 on nähtävissä eri aineistotietokannoissa käytetyt haun rajaukset, käytetyt hakulausekkeet sekä jokaisen hakulausekkeen tuottama hakutulosten määrä. Hakutulosten määrä osoittautui useissa haussa todella suureksi verrattuna aineistomäärään, joka todella käsitteli opinnäytetyön aihetta. Hakuja ei lähdetty kuitenkaan rajaamaan tiukemmin, sillä haluttiin varmistaa, että lopulliseen todella löytyvät kaikki pro gradut ja opinnäytetyöt, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin.

Jokaisen haun jälkeen hakutuloksia tarkasteltiin otsikon tasolla, ja jatkokäsittelyyn valittiin opinnäytetyöt ja pro gradut, jotka otsikon perusteella käsittelivät tutkittavaa aihealuetta. Tapauksissa, joissa otsikosta ei voitu saada varmaa mielikuvaa otettiin opinnäytetyö tai pro gradu mukaan "seuraavalle kierrokselle" ja mahdolliset päällekkäisyydet hakujen välillä, eli jos sama opinnäytetyö tai pro gradu toistui eri haussa, karsittiin pois. Tämän jälkeen otsikon perusteella "jatkokoon päässeistä" haun tuloksista käytiin läpi opinnäytetöiden ja pro gradujen tiivistelmät, joita peilattiin aineistonvalinnan sisäänotto- ja poissulkukriteereihin (Taulukko 2). Jos kriteerit

täytyivät, lopuksi aineistoa tarkasteltiin koko tekstin perusteella, edelleen verraten aineistoa kriteereihin. Alla nähtävässä taulukossa (Taulukko 1) on nähtävissä, kuinka monta opinnäytetyötä tai pro gradua kustakin aineistonhaun vaiheesta päätyi lopulliseen aineiston analyysiin. Loppujen lopuksi lopulliseen kirjallisuuskatsaukseen valikoitui 35 tutkimusta, joista 28 oli ammattikorkeakoulujen opinnäytetyötä ja seitsemän olivat pro graduja.

Tietokanta	Otsikon perusteella, kun päällekkäisyydet poistettu	Tiivistelmän perusteella	Tekstin perusteella
Theseus - ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt	39	29	28
Helda - Helsingin yliopisto	1	1	1
Doria - Turun yliopisto	0	0	0
Jyx Jyväskylän yliopisto	0	0	0
Lauda - Lapin yliopisto	0	0	0
Josku- Itä-Suomen yliopisto	0	0	0
Tampub	6	6	6
Oula finna	0	0	0
Yhteensä	46	36	35

Taulukko 1 Aineistohaku

Aineiston valinnassa keskeisessä asemassa olivat, kuten edellä mainittu, ennalta määritellyt sisäänotto- ja poissulkukriteerit, jotka ovat nähtävissä alla näkyvässä taulukossa (taulukko 2). Opinnäytetyön tarkoituksen kannalta tärkeimmät sisäänottokriteerit olivat, että tutkimus on opinnäytetyö (AMK tai YMK) tai pro gradu ja että tutkimus vastaa vähintään yhteen tutkimuskysymyksistä, jotka on nähtävissä kappaleessa 5.2. Tutkimus tuli myös olla julkaistu vuoden 2007 jälkeen. Tämä rajaus on sovittu yhdessä toimeksiantajan kanssa, ja tavoitteena on pyrkiä aikarajauksen kautta mahdollisimman ajankohtaista kuvaa tutkimuskohteen nykytilasta ja viimeaikaisesta kehityksestä. Julkaisukieleksi rajautui suomi ja tutkimus tuli olla toteutettu Suomessa, sillä kirjallisuuskatsauksessa haluttiin tarkastella suomalaisten opinnäytetöiden ja pro gradujen kautta nimenomaisesti kotimaan tilaa, mitä tulee vankiperhetyöhön ja vankivanhempien sekä vankien lapsien tuen tarpeeseen. Opinnäytetyön tekijällä ei lisäksi ollut riittävästi kielitaitoa tutustua ruotsinkieliseen aineistoon, vaikka ruotsinkieliset opinnäytetyöt ja pro gradut aiheesta olivatkin mahdollisia, sillä ruotsi on toinen kotimaisista kielistä. Nämä sisäänotto- ja poissulkukriteerit kulkivat aineiston valinnan prosessissa mukana jokaisessa vaiheessa, ja haun tuloksia peilattiin jatkuvasti näihin kriteereihin, joilla pyrittiin varmistamaan, että aineistonhaussa sekä -valinnassa kirjallisuuskatsaukseen päätyy toimeksiannon sekä tutkimuskysymysten kannalta oleellisia opinnäytetöitä ja pro graduja.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimus on julkaistu vuoden 2007 jälkeen • Tutkimus on julkaistu suomenkielisenä • Tutkimus on toteutettu AMK tai YMK opinnäytetyönä tai Pro graduna • Tutkimus vastaa vähintään yhteen tutkimuskysymyksistä • Tutkimus on toteutettu Suomessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimus on julkaistu ennen vuotta 2017 • Tutkimus on julkaistu jollain muulla kielellä kuin suomi • Tutkimus ei ole AMK tai YMK opinnäytetyö eikä Pro gradu • Tutkimus ei vastaa yhteenkään tutkimuskysymyksistä • Tutkimus on toteutettu jossain muussa maassa kuin Suomessa

Taulukko 2 Aineiston käytössä olevat sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Aineiston valinnan tukena on käytetty niin sanottua tutkijantaulukkoa, joka löytyy opinnäytetyön liitteistä (Liite 2). Tähän taulukkoon on koottu kaikki aineiston analyysiin valikoituneet opinnäytetyöt ja pro gradut. Taulukosta on nähtävissä aineiston tarkoitus ja tavoitteet, kohde-ryhmä sekä keskeiset tutkimustulokset. Jotta aineiston valinnan prosessi olisi mahdollisimman läpinäkyvä, on aineistosta nähtävissä myös aineiston valinnan perusteet. Tutkijan taulukko on ollut keskeinen työväline aineiston analyysiä laadittaessa, mutta se toimii myös ikään kuin lähdeluettelona opinnäytetöistä ja pro graduista, jotka käsittelevät vankiperhetyötä, vankien lapsia ja vankivanhempia. Taulukosta toimeksiantajan tai muuten asiasta kiinnostuneen on nopeammin ja helpommin mahdollisuus löytää aiheeseen liittyvät pro gradu- ja opinnäytetyötasoiset tutkimukset.

5.4 Kuvailun rakentaminen

Keskeisenä kirjallisuuskatsausta ohjaavana periaatteena on, että kuvauksessa tulee pyrkiä aineistolähtöisyyteen, joka edellyttää aineiston syvällistä tuntemista ja aineiston muodostaman kokonaisuuden hallintaa. (Ahonen ym. 2013, 298.) Opinnäytetyön aineiston analyysissä lähtökohtana on täten ollut aineistoon tutustuminen. Jokaisen pro gradun ja opinnäytetyön tutkimustuloksiin on tutustuttu tarkasti, ja tässä on hyödynnetty apuna edellisenä kappaleessa esiteltyä tutkijantaulukkoa (liite 2), johon on tehty ikään kuin tiivistelmä jokaisen analyysiin valikoituneen opinnäytetyön ja pro gradun keskeisistä tutkimustuloksista. Taulukon avulla tutkimustulokset olivat tarkasteltavissa, ja aineiston ryhmitteleminen tutkimustulosten ja muiden keskeisten löydösten perusteella teemoihin, oli helpompaa.

Aiheanalyysi on toteutettu täten teemoittelulla (Liite 3), joka on laadullisen aineiston käsitelystä tavallinen aineiston analyysinmenetelmä (Hirsjärvi, Remes & Sajvaara 1997, 219). Mene-

telmän mukaisesti analyysi etenee teemojen muodostamisesta ja ryhmittelystä niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun (Jyväskylän yliopisto 2017). Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että aineistosta on etsitty keskeisiä teemoja, jotka on sitten ryhmitelty ”isojen otsikkojen” alle, jonka kautta on pyritty rakentamaan asiakokonaisuuksia. Opinnäytetyöhön valikoituneesta aineistosta esiinnoisseista teemoista on täten menetelmän mukaisesti rakennettu sisällöllisiä kokonaisuuksia, josta on siten muodostunut kirjallisuuskatsauksen tulososio (kappale 6). Kirjallisuuskatsaus on muotoutunut tutkimuskysymysten perusteella yläotsikoihin: vankeuden vaikutus lapseen, vanhemmuus vankilassa ja perhetyö vankilassa, joiden sisällä tarkastellaan aineistoista nousseiden teemojen mukaisesti aihealueen eri osa-alueita.

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineiston käsittelyosa on menetelmän ydin. Tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan valitun aineiston pohjalta laadullisena kuvailuna, jossa yhdistetään ja analysoidaan sisältöä sekä syntetisoidaan eri lähteistä saatua tietoa. Tavoitteena on välttää aineiston referointia tai tiivistämistä. Sen sijaan analyysissä pyritään luomaan aineiston sisäistä keskustelua ja laajempien päätelmien tekemistä aineistosta. (Ahonen ym. 2013, 296.) Opinnäytetyössä aineiston valinnassa lopulliseen analyysiin valikoituneiden pro gradujen ja opinnäytteiden tutkimustuloksista pyrittiin täten rakentamaan synteesiä, jossa opinnäytteiden ja pro gradujen tutkimustulosten välille pyrittiin rakentamaan keskustelua ja niiden perusteella jopa laajempia päätelmiä aiheesta.

5.5 Tuotetun tuloksen tarkasteleminen

Kirjallisuuskatsauksen viimeinen vaihe on tulosten tarkasteleminen. Se sisältää sisällöllisen ja menetelmällisen pohdinnan sekä arvioinnin tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta. Sisällöllisessä pohdinnassa kirjallisuuskatsauksen tuottamat keskeiset tulokset on koottu ja niitä tarkastellaan suhteessa teoreettiseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tyypillistä on myös hahmotella tutkittavaan ilmiöön liittyviä, aineiston pohjalta pääteltäviä, tulevaisuuden haasteita sekä esittää ideoita jatkotutkimuksille, sen pohjalta, mitä aukkoja aineiston pohjalta rakentuvassa teoriakehyksessä esiintyy. (Ahonen ym. 2013, 297.)

Tulosten tarkasteluun kuuluu osaksi myös kirjallisuuskatsauksen arviointi tutkimuseettisestä näkökulmasta ja tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Koska kuvaileva kirjallisuuskatsaus on menetelmänä väljä, korostuu tutkimuseetiikan noudattaminen kaikissa vaiheissa. Tutkimuskysymyksestä lähtien on tärkeää tarkkailla omaa toimintaansa eettisesti, niin että tutkimuskysymykset ja niistä johtava toiminta ovat täysin objektiivista, eikä kirjallisuuskatsauksen tulokset vääristy tutkijan omien ennakoasenteiden tai odotuksien mukaisesti. Ennakoasenteet tai odotukset saattavat johtaa aineiston valinnassa jopa tiedostamattomaan tarkoituksenhakuisuuteen, joka taas johtaa subjektiivisuuteen ja tulosten vinoumaan. (Ahonen ym. 2013, 297.)

6 Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Tässä luvussa tarkastellaan kirjallisuuskatsaukseen valikoituneiden opinnäytetöiden ja pro gradujen keskeisiä tutkimustuloksia. Aineiston analyysi on toteutettu aineistolähtöisesti aineistosta nousseiden teemojen mukaisesti. Opinnäytetöissä ja Pro graduissa suuri osa tutkimuksista on painottunut perhetyön menetelmien tutkimiseen (isä-lapsi-päivät ja perheleirit), mutta myös vankien vanhemmuutta sekä vanhemmuuden tukemisen tarvetta on tutkittu jonkin verran. Vain ja ainoastaan vankien lapsiin keskittyneitä tutkimuksia aineistonhaussa löytyi vain kolme tutkimusta, mutta lapsinäkökulmaa tullaan käsittelemään luvussa tasavertaisesti muihin teemoihin nähden.

6.1 Vankien lapset

Vaikka jokaisen lapsen ja perheen tilanne on uniikki, eikä vain yhtä ”vangin perheen” tarinaa ole mahdollista määritellä, oli kirjallisuuskatsaukseen valikoituneesta aineistosta hahmotettavissa kahdenlaista tarinamallia, jotka voidaan nähdä olevan eräänlaisia kärjistyksiä eri ääripäistä. Ensimmäisessä, kuormittavan lapsuuden tarinassa, vankeustuomio on ollut vain yksi haaste lisää jo entisestään vaikeassa rikosten ja päihteiden sävyttämässä maailmassa. Vankeustuomio ei tällöin ole tullut perheelle ja lapselle shokkina, vaan tuomiota on saatettu odottaa tai pelätä jo jonkin aikaa. (Rämö 2011, 45; Savolainen 2013, 32; Pellonpää & Peräinen 2013, 50.) Toisaalta, jos perhetilanne on ollut kovin vaikea, esimerkiksi vanhemman väkivallan tai päihteiden käytön takia, tuomio on saattanut olla jopa helpotus (Rämö 2011, 80; Pellonpää & Peräinen 2013, 55). Muun muassa Katri Rämö (2011, 79-80) nostaa pro gradunsa johtopäätöksissä esille, kuinka hänen ennako-oletuksensa oli ennen vankien lapsien haastatteluja se, että vanhemman vankeudella on ainoastaan kielteisiä vaikutuksia lapsen elämään. Kuitenkin vankien lapsien kanssa tehtyjen haastattelujen aikana Rämölle näyttäytyi myös lapsen kannalta vankeuden myönteiset vaikutukset. Lapset ja nuoret toivat haastatteluissa esille vanhemman vankeuden myönteisenä asian siinä, ettei enää tarvitse miettiä missä äiti/isä on tai pelätä äidin/isän tekevän jotain hölmöä, niin kuin muutama nuorista haastatteluissa asian ilmaisi. Ongelmista huolimatta perhe nähtiin lähes aina asiana, jota lapsi haluaa suojella ja jota kohtaan oltiin lojaaleja, vaikka kotona elämä olisikin tulehtunut. Viranomaisille, ei edes poliiseille, ei välttämättä kerrota kodin ongelmista, jotta vanhemmat eivät joutuisi ongelmiin. Viranomais-tavastaisuus saattoi olla vanhempien opettamaa ja poliisille valehtelusta saatettiin jopa pal-kita. (Savolainen 2013, 34-36.) Tässä tarinassa vanhemman vankeustuomiolla ei lapsen tarinassa välttämättä ole ollut suurta tai merkittävää roolia, vaan se hukkuu perheen muiden sosiaalisten ongelmien sekaan.

Toisessa mallitarinassa vankeus tulee lapselle yllätyksenä, jolloin alkuvaiheen kokemukset voivat muodostua hyvinkin traumaattisiksi (Rämö 2011, 46). Päälimmäisinä tunteina ovat epäusko ja järkytys. Kyseessä on ensimmäinen vankeusrangaistus ja vanhemman rikos ja siitä seurannut

vankeustuomio saattaa täysin poiketa perheen aiemmasta elämästä. Lapsen näkökulmasta perheen elämä näyttäytyy tavanomaisena perhearkena, vaikka kulissien takana onkin tapahtunut jotain, josta vankeustuomio on seurausta. Tässä mallitarinassa lapsuus jakaantuu tuomiota edeltäneeksi ja sitä seuranneeksi ajaksi. Tuomion jälkeen perheen elämä voi muuttua täysin, eikä lapsen kannalta vaikeinta ole välttämättä vanhemman joutuminen vankilaan, vaan suuremmaksi haasteeksi saattaa nousta toisen kotiin jääneen vanhemman kriisi, jonka seurauksena äiti/isä on muuttunut etäiseksi tai poissaolevaksi. (Savolainen 2013, 35-36.) Rangaistuksen alkuvaihe nousi aineistossa täten kriittiseksi ajanjaksoksi lapsen/nuoren kohdalla, jolla oli merkitystä siihen, kuinka lapsi/nuori tilanteesta selviytyy (Rämö 2011, 45). Myös Erjavan ja Kähärän opinnäytetyöhön osallistuneet vankien puoliset kertovat, kuinka perhe oli kaivannut tukea erityisesti alkuvaiheeseen, jossa puoliso on juuri vangittu ja perhe on shokissa. (Erjava & Kähärä 2011, 41.)

Kuten Johanna Santanen (2013, 88) toteaa pro gradussaan: ”Kun vanhempi on tehnyt rikoksen, alkaa siitä tapahtumaketju, joka ei ole voinut olla vaikuttamatta lapsen elämään”. Vankeusrangaistuksen vaikutukset lapseen eivät ole aineiston perusteella yleistettävissä, vaan ne ovat riippuvaisia useista tekijöistä, kuten lapsen iästä, asuinpaikasta, perhe-elämän tilanteesta sekä olemassa olevasta lähiverkostosta (Rämö 2011, 75). Aineistossa nousi hyvin erilaisia tarinoita ja tapahtumaketjuja siitä, kun vanhempi vangitaan, ja miten vankeudella on ollut vaikutusta lapsen elämän eri osa-alueisiin. Muun muassa Johanna Santasen (2013) pro gradussa vanhemman vankeuden kokeneet lapset kertovat kotietsinnöistä, jotka koettiin traumaattisina kokemuksina, ja jotka vaikuttivat turvallisuuden tunteeseen. Vilja Savolaisen (2013, 54) ja Katri Rämön (2011, 51) pro graduissa tuotiin esille esimerkkejä vankeuden vaikutuksesta perheen taloudelliseen tilanteeseen: toisissa tapauksissa rahatilanne heikkeni vankeuden seurauksena huomattavasti, kun taas joissakin tarinoissa rahaa ei välttämättä alun perinkään ollut kovinkaan paljon. Rämön (2011, 49) pro gradussa tuotiin myös näkyväksi erilaisia tarinoita siitä, miten vanhemman vankeus on vaikuttanut lapsen hoivasuhteisiin: osa haastatelluista vankien lapsista asui ennen vankeutta joko sijaishoidissa, molempien vanhempiensa kanssa tai toisen huoltajansa kanssa, jolloin vankeus ei aiheuttanut radikaalia muutosta asumisjärjestelyihin tai hoivasuhteisiin. Osalla nuorista vankeus taas johti sijoitukseen pois kotoa lastenkotiin tai sijaisperheeseen (Rämö 2011, 50).

Aineistosta nousi useasti esille, kuinka siviiliin jäävä, lapsesta huolehtiva vanhempi on usein monien paineiden alla jäädessään yksin huolehtimaan perheestä. Vankeusrangaistus saattaa aiheuttaa kriisin myös vanhemmalle ja samalla paine perheen ja talouden pyörittämisestä yksin voi tuntua ylitsepääsemättömältä. Kun oma jaksaminen on koetuksella, on lapsen tuen tarpeen tunnistaminen ja oikeanlaisen tuen antaminen haasteellista ja lapsi voi jäädä yksin murheittensa kanssa muutokseen. (Mäkelä 2014, 68; Santanen 2013, 88; Pellonpää & Peräinen 2013, 55; Leskinen 2007, 51-52.) Toisin sanoen, tilanteessa, jossa vankeustuomio merkitsee lapselle

kriisiä, samaan aikaan hänen turvaverkkonsa rikkoutuu (Savolainen 2013, 37). Vankien lapsilla oli opinnäytetöiden ja pro gradujen tutkimustulosten perusteella usein kokemuksia siitä, etteivät he ole tulleet nähdyksi perheissään eivätkä auttamisjärjestelmissä, kun vanhempien kriisi on vienyt ikään kuin show'n. Vanhempien kriisi ja lapsesta huolehtivan vanhemman uupumus saattaa vankien lasten kokemuksen perusteella johtaa siihen, että lapsi siirtää omat tunteensa ja kysymyksensä sivuun ja alkaa ottaa poikkeuksellisen paljon vastuuta omasta käytöksestään ja kontrolloimaan sitä niin, ettei vanhemmille aiheutuisi lisää huolta jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa. Näin ollen lapsi oppii vaikenemaan ja sivuuttamaan omat tarpeensa ja keskittää huomionsa vanhemman auttamiseen tai jopa sisarruksista ja kodista huolehtimiseen. Lapsi voi joutua täten itsenäistymään ja ottamaan vastuuta liian paljon, liian aikaisin. (Santanen 2013, 66,93,102; Rämö 2011,75; Savolainen 2013, 36-37, 54; Pellonpää & Peräinen 2013, 55.) Toisaalta Tiina Erjava ja Nelli Kähärä opinnäytetyössään kehottavat muistamaan, että ammattilaisten ei tulisi olettaa, että perheen, jota vankeus koskettaa, ongelmat ja voimavarat ovat tietynlaisia vaan jokaisen perheen tilanteeseen tulee tutustua yksilöllisesti (Erjava & Kähärä 2011, 28).

Yhteydenpidolla vangittuun vanhempaan vankeuden aikana on suuri merkitys. Vanhemman ja lapsen yhteydenpito vankeuden aikana ehkäisee lapsen hylätyksi tulemisen tunnetta sekä tukee kiintymyssuhdetta (Hauta & Talasmäki 2017, 91). Aineistossa haastatellut vankien lapset kokivat puhelut ja kirjeet tärkeiksi, mutta erityisesti tapaamiset vanhemman kanssa auttoivat lasta selviämään erosta paremmin. Tapaamisia toivottiin olevan enemmän, vaikka vankilassa vierailemiseen liittyi usein negatiivisia mielikuvia. Vankilaa kuvattiin lapsen näkökulmasta oudoksi ja luonnottomaksi ympäristöksi, jopa pelottavaksi. (Rämö 2011, 76; Savolainen 2013, 39.) Vankilan henkilökunnan lapsen kohtaamisen taidot nousevat täten tärkeäksi. Vuorovaikutus vankilan henkilökunnan kanssa luo lapselle käsityksen siitä, millaista vankilassa on, ja vankilassa saatu kohtelu voi joko rauhoittaa lasta tai aiheuttaa lisää huolta tai ahdistusta. (Savolainen 2013, 40; Rämö 2011, 79.) Pelkoa ja ahdistusta lisäävät kokemukset ovat omiaan lisäämään lapsen huolta vankeusrangaistusta suorittavasta vanhemmastaan (Pellonpää & Peräinen 2013, 55).

Muun muassa Pia Pietikäisen (2012, 34) ja Nordbergin (2016, 29) opinnäytetöihinsä haastatellut vanki-isät kuvasivat lastensa tapaamisia, kuinka niissä usein ikävä ja kaipuu näyttäytyy kiehnäämisenä ja lähellä olona. Vilja Savolaisen (2013, 39) sekä Katri Rämön (2011, 54) haastatellut vankien lapset taas kokivat luontevan kanssakäymisen tapaamisissa lähes mahdottomaksi, vaikka tapaamiset olivatkin olleet usein merkityksellisiä ja odotettuja. Pelottava tilanne vaikeutti luontevaa kanssakäymistä tai erossa oleminen oli saattanut tehdä vanhemmasta lapselle jopa vieraan tuntuisen ja etäisen. (Savolainen 2013, 39.) Katri Rämön pro graduun osallistuneista vankien lapsista kaikki yhdeksän haastateltua lasta kokivat etääntyneensä vanhemmastaan vankeuden aikana. Kaksi tutkimukseen osallistuneista nuorista ei ollut käynyt tapaamassa vanhempaa vankilassa lainkaan, vanhemman päätöksestä (Rämö 2011, 76-77). Myös Savolaisen

pro graduissa kaikki neljä jo aikuistunutta vankien lasta kuvasivat vankeudella olleen negatiivinen vaikutus lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Yhdessä kertomuksista vankeustuomiolla kuvattiin olleen myös positiivisia seurauksia, sillä tuomio oli katkaissut vanhemman ongelmallisen alkoholinkäytön, ja vankilan säännöllinen päivärytmi ja päihteettömyys olivat tehneet vanhemmalle hyvää. (Savolainen 2013, 42.)

Suojellakseen itseään vankien lapset joutuvat usein turvautumaan keinoihin, jotka saattoivat kuormittaa heitä hyvinkin paljon. Etenkin salailu, jos asiasta ei haluttu kertoa ympäristölle, koettiin aineiston perusteella raskaaksi (Rämö 2011, 59; Savolainen 2013, 42.) Salailu saattoi johtaa jopa uusien ystävyysuhteiden välttelyyn ja pelko paljastumisesta saattoi olla päivittäistä. Pelkona on esimerkiksi kiusatuksi tuleminen, jos asia paljastuisi koulussa tai ystäväpiirissä. (Pellonpää & Peräinen 2013, 55; Rämö 2011, 59.) Savolaisen haastattelemista vankien lapsista oli useampi joutunut sietämään huutelua tai vähätteleviä kommentteja, niin toisilta lapsilta kuin aikuisiltakin. Ikätovereiden vanhemmat olivat saattaneet kieltää omia lapsiaan leikkimästä rikolliseksi tiedetyn vanhemman lapsen kanssa. Vanhemman käytöksen vuoksi koko perhe oli leimattu rikolliseksi tai muuten muita huonommiksi. (Savolainen 2013, 43-44.) Leimautuminen aiheutti aineistossa haastatelluissa lapsissa usein huonommuuden ja ulkopuolisuuden tunteita sekä häpeää, vaikuttaen lapsen ajatuksiin omasta identiteetistään ja tulevaisuudesta (Savolainen 2013, 44; Santanen 2013, 96). ”Oma kohtalo liitettiin perheeseen ja vanhempien käyttäytymiseen, ja vähättelevät kommentit vaikuttivat omaan minäkuvaan” (Savolainen 2013, 44).

Kaikissa vankien lapsia käsittelevissä opinnäytetyöissä ja pro graduissa lähes poikkeuksetta nousi esille lapsen tarve käsitellä vanhemman vankeusrangaistusta jonkun perheen ulkopuolisen ihmisen kanssa. Johanna Santanen toteaa pro graduissaan (2013, 101) seuraavaa: ”Lapset ja nuoret tarvitsevat tukea tällaisissa elämäntilanteissa koska niihin liittyy identiteettiä, lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen, sosiaaliseen selviytymiseen ja taloudelliseen pärjäämiseen koskevia haasteita”. Vilja Savolaisen (2013, 74-76, 79) pro graduun haastattelemat vankien lapset toivat myös esille omien kokemuksien kautta, kuinka jos lapsuuden aikana ei käsitellä vanhemman vankeuteen liittyviä kokemuksia ja ajatuksia, vaan lapsen on pitänyt yrittää unohdtaa ikävät muistot ja tunteet, nämä käsittelemättömät kokemukset saattavat kulkea taakkoina ihmisen mukana aikuisuuteen asti. Olisi täten tärkeää, että lapselle olisi olemassa tukimuoto, jossa lapsi voisi keskustella vanhemman vankilaan joutumisesta, läpikäydä perheen tilanteeseen liittyviä tuntemuksiaan, sekä kysyä kysymykset mitkä ovat mieltä askarruttaneet. Useassa opinnäytetyössä sekä pro graduissa peräänkuulutettiin yhteistyötä vankilaviranomaisten ja siviilitoimijoiden kanssa juurikin lapsen tarpeiden selvittämiseksi ja tuen tarjoamiseksi. (Mäkelä 2014, 68; Rämö 2011, 47; Santanen 2013, 92; Pellonpää & Peräinen 2013, 55; Halonen 2009, 27.) Lasta tukevana ja auttavina toimijoina aineistossa nousi esille mm. koulukuraattori, perheneuvola, kunnan sosiaalityö, opettaja koulussa ja koulun psykologi (Erjava & Kähärä 2011, 33).

Santanen (2013, 102) toteaa pro gradunsa johtopäätöksissä, että lapsen tilanteen puheeksi ottaminen tulisi sisällyttää työkäytäntöihin sekä vankilassa olevien vanhempien, että heidän lastensa kanssa tehtävässä työssä. Vankiloihin räätälöity Lapset puheeksi menetelmä -nousi Reetta Pitkäsen opinnäytetyön kautta esiin menetelmänä, jonka kautta vankilan työntekijän on mahdollista tutustua erityisesti vangin lapsen tilanteeseen. Menetelmä perustuu keskusteluun työntekijän ja vanhemman välillä, jossa pyritään yhdessä vanhemman kanssa kartoittamaan lapsen elämäntilannetta, sen vahvuuksia ja haavoittuvuuksia. Pitkäsen opinnäytetyöhön osallistuneet vanhemmat kokivat menetelmän tukeneen heidän vanhemmuuttaan ja menetelmän myötä vanhemmat kertoivat pystyvänsä paremmin huomioimaan lapsensa persoonaa. Menetelmän kautta vanhemmat kokivat myös osoittaneensa lapsilleen, että he ovat tärkeitä. Keskeistä kuitenkin menetelmässä on myös työntekijän mahdollisuus kartoittaa lapsen tilannetta ja tuen tarvetta. Tarvittaessa lapsi ja perhe ohjataan yhteistyössä vanhempien kanssa lisäavun äärelle. (Pitkänen 2016, 8, 11, 10, 19-20.)

6.2 Vanhemmuus vankilasta käsin

Yhtenä keskeisenä teemana aineistossa nousi vankeustuomiotaan suorittavan vanhemman näkökulmasta se, miten ja milloin vanhemman vankeudesta kerrotaan lapselle. Aineiston perusteella se millä tavoin vanhemman poissaolo lapselle selitetään, riippuu pääosin lapsen/nuoren iästä sekä kehitystasosta (Lähdekorpi 2016, 37; Ellilä 2012, 39; Länsiaho 2016, 55; Raappana, Saarijärvi & Ukkola 2013, 28; Hauta & Talasmäki 2017, 72). Aineiston perusteella vankivanhemmat saattoivat joissakin tapauksissa, pääosin nuorempien lapsien kohdalla, turvautua valkeisiin valheisiin, esimerkiksi että isä on töissä, työmatkalla, ulkomailla tai vaikka kurssilla. (Pietikäinen 2012, 30; Ellilä 2012, 39; Santanen 2013, 73.) Moraalisena perusteluna tälle saattaa olla se, että vankila on pienemmälle lapselle vaikea käsittää ja lasta halutaan ikään kuin suojella vankilan pahuudelta (Ellilä 2012, 39; Santanen 2013, 73). Vanhemmalle lapselle totuus voitiin kertoa helpommin, sillä vanhempi lapsi ymmärtää jo paremmin ympäröivistä ihmisistä ja tilanteistakin, että jotain on tekeillä (Ellilä 2012, 39; Santanen 2013, 73). Haudan ja Talasmäen (2017, 91) opinnäytetyössä nostettiin esille, kuinka se, että lapselle kerrotaan vanhemman vankeudesta edesauttaa sitä, että lapsella on osallisuuden tunne perheessään. Pietikäinen toteaa saman linjaisesti (2012, 31) jos lapsi joutuu jäämään omien pohdintojensa varaan, joutuu hän lisäksi elämään salaisuuksien ja puhumattomuuden ilmapiirissä. Tästä seurauksena lapsi saattaa alkaa syyllistää itseään, joka on vahingollista lapselle. Vaikeaksi koettiin myös, miten kertoa syy, miksi vanhempi joutuu vankilaan, ja rikostapahtumista sekä niihin johtaneista syistä saatetaan täten vaieta, vaikka vankeudesta kerrottaisiinkin (Santanen 2013, 73; Pietikäinen 2012, 30). Nuoremmille on saatettu kertoa isän olleen tuhma, ja joutuneen siksi vankilaan, tai puhuttu jäähystä (Lehto & Puupponen 2012, 45; Santanen 2013, 73).

Aineistosta useassa opinnäytetyössä ja pro gradussa tarkasteltiin vankivanhemman mahdollisuuksia toteuttaa vanhemmuuttaan vankilasta käsin. Aineistosta nousi vahvasti esille se, että vankivanhemmat kokivat vankilasta käsin lasten jokapäiväiseen elämään kuulumisen sekä vanhemmuuden toteuttamisen on haastavaksi (Lähdekorpi 2016, 38; Ellilä 2012, 41; Länsiaho 2016, 50). Vaikka puheluiden ja tapaamisten kautta on mahdollista toimia lapselle esimerkiksi kuuntelijana ja neuvojana, kokivat vankivanhemmat lapsen kasvattamisen vankilasta käsin vaikeaksi. (Santanen 2013, 70; Nordberg 2016, 27.) Esimerkiksi rajojen asettaminen sekä niiden valvominen jäävät toisen vanhemman harteille, josta vankivanhemmat kokivat syyllisyyttä. (Lähdekorpi 2016, 38-39.) Pauliina Korkiakosken ja Tanja Lepistön opinnäytetyössä vankiäidit kertovat itsetuntonsa sekä itseluottamuksena vanhempana kärsineen vankeuden seurauksena, jonka seurauksena vankiäidit kertoivat kokevansa rajojen asettamisen lapselle vaikeaksi. Vähäisestä yhteisestä ajasta haluttiin tehdä niin mukavaa kuin mahdollista, joten lapselle rajojen asettaminen oli vaikeaa. (Korkiakoski & Lepistö 2010, 53,56.) Myös Anne-Mari Mäkinien opinnäytetyössä (2010, 38) Mäkinen kuvaa, kuinka vanki-isät saattoivat tehdä lyhyistä tapaamisista ikään kuin juhlahetkiä, joihin ei kuulu lapsen rajoittaminen tai moittiminen, kun lapsi on tehnyt väärin.

Kahdessa opinnäytetyössä nousi esille toisaalta ajatus, että vaikka vankeusrangaistuksen aikana ei vanhemmalla ole mahdollisuutta osallistua vanhemmuuden konkreettisiin tehtäviin, kuten perushoittoon ja huolenpitoon, voi elämänopettajan rooli perimmäisten tapojen ja arvojen opettajana säilyä vankeustuomiosta huolimatta (Leskinen 2007, 42; Länsiaho 2016, 51; Raappana ym. 2013, 34; Mäkinen 2010, 31-32). Anne-Mari Mäkinien (2010, 52) opinnäytetyössä haastetaankin pohtimaan, miten isyys ja riittävä isyys määritellään. Mäkinen on opinnäytetyössään haastatellut vankien lapsia, ja toteaa haastatteluiden perusteella, että tutkimukseen osallistuneiden vankien lasten vanhemmuuskäsitykset eivät loppujen lopuksi poikenneet yleisesti ajatellusta vanhemmuuskäsityksestä. ”Lasten ilon aiheet suhteessa isään liittyivät mm. sukulaissieluisuuteen, yhteenkuuluvaisuuden tunteisiin, arkiseen yhdessäoloon yleensä sekä huumoriin ja turvallisuudentunteeseen siitä, että isä on etäsuhteesta huolimatta olemassa lasta varten jossakin” (Mäkinen 2010, 29).

Aineiston perusteella vanhemman ja lapsen välisen suhteen kehitys vankeuden aikana perustuu pitkälti siihen, millaista yhteydenpito ja vuorovaikutus on ollut ennen vankeutta. (Lehto & Puupponen 2012, 48; Santanen 2013, 70; Anttila & Lukkarla 2013, 29.) Joissakin tilanteissa poissaolon tarina on saattanut alkaa jo ennen vankilaan tuloa, jos taustalla on ollut esimerkiksi vanhempien ristiriitoja tai esimerkiksi päihdeongelmaa, jolloin toinen vanhempi on saattanut omaksua passiivisen vanhemman roolin lapsen elämässä jo ennen vankeusaikaa (Santanen 2013, 56,70,76). Tähän liittyen aineistossa nousi esille useita kokemuksia, joissa vanhempi on vankeusrangaistuksen aikana motivoitunut lähtemään rakentamaan suhdetta lapseensa. Vanhem-

man elämä on saattanut olla ennen vankeustuomiota päihteiden täyttämää, ja kun vankeusrangaistuksen aikana vanhempi on ilman päihteitä, ja tämä herättää halun ottaa lapseen taas yhteyttä ja pyrkiä rakentamaan suhdetta uudestaan, tai jopa ensimmäistä kertaa (Länsiaho 2016, 48; Korkiakoski & Lepistö 2010, 57; Lehto & Puupponen 2012, 58; Anttila & Lukkarla 2013, 30). Jo olemassa olevaan vanhempi-lapsisuhteeseen vankeus on saattanut vaikuttaa positiivisesti, antamalla lapselle mahdollisuuden tavata vanhempansa päihteettömänä (Lähdekorpi 2016, 48).

Toisaalta vanhempi-lapsi väliseen suhteeseen vaikuttaa vahvasti myös molempien vanhempien kyky tehdä yhteistyötä keskenään (Santanen 2013, 56; Lähdekorpi 2016, 43). Vankivanhempien haastatteluista nousi, että lapsen tapaamiset saattoivat olla rajoitettua lapsen toisen vanhemman takia, joka ei halua lapsen olevan yhteydessä vankilassa olevaan vanhempaan, esimerkiksi riittaisan eron seurauksena. Aineiston perusteella erityisesti vanki-isien kohdalla lasten äidin ja isän suhde vaikuttaa isän ja lapsen mahdollisuuksiin tavata vankeuden aikana (Raappana ym. 2013, 31; Lehto & Puupponen 2012, 48,50; Pietikäinen 2012, 33). Joidenkin perheiden tilanteissa taas lastensuojelu saattaa olla vaikuttamassa lapsi-vanhempisuhteen ylläpitoon. (Lehto & Puupponen 2012, 48.)

Huoli perheen selviytymisestä ja erityisesti puolison jaksamisesta siviilissä yhdisti monia eri pro graduissa ja opinnäytetöissä haastateltuja vankivanhempia (Ellilä 2012, 41; Lähdekorpi 2016 38-41; Leskinen 2007, 43-45; Timonen-Nissi 2014, 30). Vanki-isät olivat usein huolissaan erityisesti perheen taloudellisesta selviytymisestä, mutta myös puolisoidensa jaksamisesta heidän joutuessa pyörittämään arkea yksin (Ellilä 2012, 41; Lähdekorpi 2016, 38; Lehto & Puupponen 2012, 47; Nordberg 2016, 26). Se että siviilissä tapahtuviin asioihin ei päässyt vaikuttamaan muuta kuin neuvoja antamalla, aiheutti avuttomuuden tuntemuksia (Lähdekorpi 2016, 38; Timonen-Nissi 2014, 29; Kivistö-Rahnasto 2013, 52). Aineistoon haastatellut vankivanhemmat kokivat tärkeäksi, että he saivat olla osallisina ja vaikuttamassa lastensa asioihin ja vankivanhemmat toivoivat mahdollisuutta osallistua lapsen asioita koskeviin neuvotteluihin esimerkiksi videoneuvottelumahdollisuutta hyödyntäen. (Kivistö-Rahnasto 2013, 53; Timonen-Nissi 2014, 29.)

Vankeusrangaistus ja siitä johtuva poissaolo lapsen elämässä herätti vankivanhemmissa monia erilaisia negatiivisia tunteita. Päälimmäisenä tunteena aineistosta nousi syyllisyys. Vankivanhemmat kokivat syyllisyyttä siitä, etteivät he voineet olla mukana lastensa elämässä omasta toiminnasta johtuvista syistä. Syyllisyyden rinnalla koettiin usein surua siitä, ettei voi olla todistamassa lapsen kasvamista ja kehitystä (Ellilä 2012, 41; Lähdekorpi 2016, 40; Korkiakoski & Lepistö 2010, 57; Raappana ym. 2013, 43; Santanen 2013, 76; Nordberg 2016, 27.) Lasten vieraantumista vankeuden aikana myös pelättiin, varsinkin kun kyse oli pitkästä tuomiosta (Ellilä 2012, 41; Raappana ym. 2013, 32; Pietikäinen 2012, 34). Vanhempien ikävä lapsiaan kohtaan

nousi esille muutamassa pro graduissa ja opinnäytetyössä. (Lähdekorpi 2016, 39, Ellilä 2012, 41; Nordberg 2016, 29.) Mira Nordbergin (2016) opinnäytetyöhön haastatellut isät kuvasivat ikävän lapsiaan kohtaan suurimmaksi haasteeksi vankeudessa. Korkiakosken ja Lepistön opinnäytetyössä haastatellut vankiäidit kertoivat ikävän ja syyllisyyden lisäksi häpeän tunteistaan. Äidit pelkäsivät sosiaalista leimautumista, jonka pelättiin vaikuttavan myös lapsen elämään negatiivisesti. (Korkiakoski & Lepistö 2010, 57.) Myös Lehdon ja Puupposen (2012, 47) haastattelemat vanki-isät olivat huolissaan sitä, miten lapsille puhutaan siviilissä isästä. Raappanan, Saarijärven ja Ukkolan (2013, 31) opinnäytetyössä taas vankeus koettiin jopa niin häpeälliseksi, ettei lapseen haluttu tämän takia olla yhteydessä lainkaan vankeuden aikana.

Useissa opinnäytteissä haastatellut vankivanhemmat kertoivat, että vankeus toimi ikään kuin pysäyttäjänä, ja vankilassa oli aikaa miettiä mitä tulevaisuudelta haluaa ja mikä on tärkeää (Timonen-Nissi 2014, 31; Lähdekorpi 2016, 47; Ellilä 2012, 45). Rikoskierteen katketessa ja päihitteettömänä vanhemman rooli voi asettua keskeisempään asemaan omassa ajatus- ja arvo maailmassa (Erholm & Welling 2015, 28; Anttila & Lukkarla 2013, 36). Toisaalta vastuun kantaminen toisesta ihmisestä ja perheestä voidaan kokea pelottavaksi, sillä vastuun ottaminen omasta elämästä ja teoista on saattanut olla jo pitkään ongelmallista, joka on johtanut myös vankeustuomioon (Halonen 2009, 24). Aineiston perusteella perheellä ja etenkin lapsilla oli kuitenkin suuri merkitys vanhempien pyrkiessä rikoksettomaan elämään vapautumisen jälkeen. Lapset koettiin tuovan elämään sisältöä ja motivaatiota elämänmuutokseen (Ellilä 2012, 41; Lähdekorpi 2016, 47; Leskinen 2007, 42; Länsiaho 2016, 65; Korkiakoski & Lepistö 2010, 57; Hauta & Talasmäki 2017, 78; Pietikäinen 2012, 37; Hukkanen 2015, 41; Halonen 2009, 27.) Lapsi nähtiin myös usein voimaannuttavaksi tekijäksi vankeusrangaistusta suorittaessa. Lapsi antaa energiaa ja toivoa siitä, että vielä voi joskus olla lasten kanssa ja tämä motivoi suorittamaan vankeusrangaistusta ilman rikkeitä. Lapsen tapaamiset saatettiin kokea niin arvokkaiksi, ettei niitä haluta menettää minkään rikkeen takia. (Lehto & Puupponen 2012, 46; Korkiakoski & Lepistö 2010, 69; Pietikäinen 2012, 29; Leskinen 2007, 41; Halonen 2009, 27.)

6.3 Vanhemmuuden tukeminen vankeuden aikana

Aineistoon valikoituneissa pro graduissa ja opinnäytetyöissä korostui erityisesti vankivanhempien näkemys siitä, miten vanhemmuutta toivottiin tuettavan vankeustuomion aikana. Vankivanhempien haastatteluissa ja kyselytutkimuksissa vankivanhempien näkökulmasta erityisesti yhteydenpidon mahdollistaminen perheeseen korostui kaikista tärkeimmäksi perhetyön muodoksi. Tukea vanhemmuuteen tarvittiin ensisijaisesti tapaamisten ja lomien muodossa sekä yhteydenpidon mahdollistamisella (Lähdekorpi 2016, 49; Länsiaho 2016, 59; Timonen-Nissi 2014, 28; Nordberg 2016, 29; Anttila & Lukkarla 2013, 31; Timonen-Nissi 2014, 28). Muun muassa Kari Kivistö-Rahnasto tuo opinnäytetyössään esille yhteydenpidon tärkeyttä verraten sitä muihin perhetyön mahdollisuuksiin: ”Kuitenkaan kokemus siitä, että minua isänä kuullaan ja ymmärretään ja toisaalta, että on olemassa myös muita miehiä täysin vastaavanlaisessa tilassa, ei

vedä vertoja elävälle kontaktille omaan lapseen. Vain lapsen avulla isyys voi täysimääräisesti ja luonnollisesti toteutua” (Kivistö-Rahnasto 2013, 51).

Vankeuden aikaisesta perhetyöstä ja sitä, miten vanhemmuus huomioitiin vankilan toimesta, tuntui olevan erinäköisiä kokemuksia ja tyytyväisyys vankilassa tapahtuvaan perhetyöhön tuntui vaihtelevan aineistossa. Muun muassa Nordbergin (2016,36) haastattelemat vankivanhemmat kokivat, että perhe tulisi huomioida perhetyössä entistä paremmin, ja perhe tulisi vahvemmin näkyä esimerkiksi rangaistusajansuunnitelmassa. Samankaltaisia kehitystoiveita nousi esille myös Ellilän (2012, 49) pro gradussa, jossa peräänkuulutettiin myös yksilöllisempää perhetyötä: ”Rangaistusajan suunnitelmaa tehdessä voidaan ottaa isien yksilölliset tilanteet paremmin huomioon, ettei perheyhteyden tukeminen ole vain yleissana suunnitelmassa. Suunnitelmassa tulee olla konkreettisia, toteutettavissa olevia tavoitteita, joissa otetaan huomioon myös vapautumisen jälkeinen aika”. Yksilöllisyys nousi myös Nordbergin (2016, 35) pro gradussa vanki-isien haastatteluissa, koska isien kokemus oli, että kaikki samat toimintamallit eivät sovellu kaikkien perheasioiden hoitoon. Toisaalta Anttilan ja Lukkarlan (2013, 36), Helavirran ja Murasen (2014, 35) sekä Länsiahon (2016, 59) opinnäytetöissä osa vanki-isistä koki isyyden olevan luonnollinen osa itseä, eikä tähän täten koettu tarvittavan varinaisesti tukea vankeuden aikana. Erholmin ja Wellingin opinnäytetyöhön haastatellut rikosseuraamusesimiehet toivat myös esille oman kokemuksensa kautta, kuinka kaikki vankivanhemmat eivät halua apua vanhemmuuteensa. Joissain tapauksissa lapsia jopa käytettiin välineenä saada etuisuuksia. Tällaisissa epäilyissä työntekijän on pyrittävä toimimaan lapsen edun mukaisesti. Lisäksi resurssien kohdentaminen niihin vanhempiin, joilla on rehellinen motivaatio olla vanhempi ja ehkä jopa kehittää vanhemmuuttaan, on tärkeää (Erholm & Welling 2015, 43).

Aineistossa nousi vahvasti esille kokemus siitä, että perhetyön aktiivisuus tai sitä vastoin passiivisuus, riippuivat pitkälti laitoksesta, johon vanhempi on sijoitettuna (Lähdekorpi, 49: Länsiaho 2016, 60; Timonen-Nissi 2014, 28; Hauta & Talasmäki 2017, 76; Anttila & Lukkarla 2013, 29). Erot näkyivät aineistossa usein nimenomaisesti suljetun- ja avovankilan välillä, mutta myös saman turvallisuustason laitosten välillä koettiin eroavaisuuksia, joka saattoi herättää vangeissa ja heidän läheisissään tunteen epätasa-arvoisesta kohtelusta (Erjava & Kähärä 2011,34; Nordberg 2016, 36). Yleisesti katsottuna vanhemmuuden huomioiminen koettiin usein olevan suljetuissa vankiloissa vähäistä verrattuna avolaitoksiin (Lähdekorpi, 49: Länsiaho 2016, 60; Timonen-Nissi 2014, 28; Hauta & Talasmäki 2017, 76; Anttila & Lukkarla 2013, 29). Myös tapaamis- ja yhteydenpitomahdollisuuksissa nähtiin olevan suuria eroja suljetun ja avoimen vankilan välillä, jonka takia suljettu vankila koettiin perheyhteyksien säilymisen kannalta selvästi huonommaksi vaihtoehdoksi. Avolaitoksissa isät saivat soittaa tai lähettää tekstiviestejä lapsilleen iltaisin ja viikonloppuisin, jolloin lapsi varmasti oli kotona, ja lapset pystyivät myös olemaan yhteydessä isään päin. Suljetuissa vankiloissa soittomahdollisuudet rajoittuivat taas pääosin päiväaikaan, jolloin lapset olivat joko koulussa tai päivähoidossa, eikä perhe pysty ottamaan

yhteyttä vankilaan päin. Soittoaikojen pituus ja soittoaikojen määrä koettiin myös joissakin suljetuissa vankiloissa liian vähäiseksi, kun soittaa oli mahdollista esimerkiksi joka toinen päivä tai puhelua oli rajoitettu 10 minuuttia kerrallaan. (Ellilä 2012, 34; Lähdekorpi 2016, 44-45; Korkiakoski & Lepistö 2010,60; Anttila & Lukkarla 2013, 32; Rämö 2011, 57; Timonen-Nissi 2014, 28.)

Vankivanhemmat sekä vankien perheet toivoivat aineiston perusteella lähes järjestäen, että mahdollisuuksia tavata perhettä olisi useammin. Myös tapaamisaikojen toivottiin olevan pidempiä (Lähdekorpi 2016, 54; Ellilä 2012, 46; Länsiaho 2016, 62; Timonen-Nissi 2014, 32; Lehto & Puupponen 2012, 52; Santaenen 2013, 79; Pellonpää & Peräinen 2013, 54; Nordberg 2016, 31; Anttila & Lukkarla 2013, 33; Timonen-Nissi 2014, 32). Pia Pietikäinen toteaa opinnäytetyönsä yhteenvedossa, että lisäämällä tapaamismahdollisuuksia me sekä lisääsimme suhteellisen pienellä vaivalla lasten kautta vankien motivaatiota siviiliin ja jaksamista vankeudessa (joka tekisi vankeudesta myös kaikille turvallisempaa) että pitäisimme huolta myös lapsen tarpeista ja oikeuksista vanhempaansa (Pietikäinen 2012, 40). Toisaalta kun välimatka kodin ja vankilan välillä on pitkä, ei tapaamisten määrän lisääminen ole järkevää. Sen sijaan, pidempikestoiset tapaamisajat tulisivat kysymykseen. (Länsiaho 2016, 62; Lähdekorpi 2016, 45; Erholm & Welling 2015.) Muun muassa Hanna Hukkanen esittää opinnäytetyössään kehitysideana, että tällaisissa tilanteissa, joissa vanki joka on sijoitettuna kauaksi perheestään, voitaisiin vanki väliaikaisesti siirtää toiseen vankilaan lähemmäksi perhettään perhetapaamisten ajaksi (Hukkanen 2015). Myös nykypäivän tekniikan hyödyntäminen videopuheluiden muodossa, jonka mahdollistaa nyt myös uudistunut vankeuslaki, nähtiin myös yhtenä ratkaisuna välimatkan tuomaan ongelmaan. (Lähdekorpi 2016, 54; Erholm & Welling 2015, 29; Haverinen & Kaartti 2016, 56; Hukkanen 2015, 46.)

Suljetuissa vankiloissa olevat tapaamistilat koettiin vankien lapsien näkökulmasta usein karuiksi ja ankeiksi, kun taas avovankiloiden tapaamistilat koettiin hyväiksi, tai ainakin paremmiksi. (Länsiaho 2016, 61; Korkiakoski & Lepistö 2010, 61; Rämö 2011, 75; Pellonpää & Peräinen 2013, 61-61; Hukkanen 2015, 45.) Aineistossa nousi useaan otteeseen esiin suljettujen laitosten ns. pleksitapaamiset, eli viikonlopputapaamiset, jotka koettiin olevan lapsen edun vastaisia. Vanhemmat ymmärsivät kyllä tapaamisiin liittyvät rajoitukset ja pleksin olemassaolon, mutta lapsen edun näkökulmasta koettiin tärkeäksi, että lapsi ja vanhempi pääsevät tapaamisen aikana koskettamaan toisiaan. Lapsen kerrottiin olevan vaikea ymmärtää, miksi isää/äitiä ei saa koskea ja kokemus saattaa olla lapselle ahdistava (Lähdekorpi 2016, 62; Raappana ym. 2013, 29; Santanen 2013, 68; Haverinen & Kaartti 2016, 42.) Muun muassa Haverisen ja Kaarttin (2016, 52) opinnäytetyössä nousi esille vankivanhempien kertomana, kuinka lapset olivat ilmaisseet pelkoaan pleksitapaamisia kohtaan ja yhden haastatellun vankivanhemman lapsi oli jopa kokonaan kieltäytynyt tulemasta mukaan viikonlopputapaamisiin, koska koki tapaamisolosuhteet sietämättömiksi. Suljetuissa vankiloissa tapaamisolosuhteet nähtiinkin täten usein sellaisiksi,

jonne lapsen ei ole hyvä tulla, vaikka vanhempi olisikin lastaan halunnut nähdä (Ellilä 2012, 37; Lähdekorpi 2016, 45; Santanen 2013, 68; Pellonpää & Peräinen 2013, 52; Pietikäinen 2012, 31; Anttila & Lukkarla 2013, 32; Haverinen & Kaartti 2016, 43; Hukkanen 2015, 41). Tapaamisista luovuttiin silläkin uhalla, että lasta tavattiin vain lapsi- ja perhetapaamisissa, jolloin tapaamisten määrä väheni ja tapaamisten väli piteni (Lähdekorpi 2016, 45; Haverinen & Kaartti 2016, 42; Anttila & Lukkarla 2013, 32). Joissakin tapauksissa lasta ei haluttu tavata ollenkaan vankilan olosuhteissa, ei edes lapsi- tai perhetapaamistiloissa (Lähdekorpi 2016, 45; Santanen 2013, 68; Hukkanen 2015, 42; Timonen-Nissi 2014, 28). Tähän liittyen Hanna Hukkanen nostaa opinnäytetyössään esille, että tietyissä tapauksissa vankivanhemmalle voitaisiin mahdollistaa lapsen tapaaminen esimerkiksi Ensi- ja turvakotiliiton tiloissa, jotta voidaan ylläpitää vanhemman ja lapsen välistä suhdetta vankeuden ajan (Hukkanen 2015, 45).

Vankilan lapsitapaamistilat koettiin lapsen edun kannalta paremmaksi paikaksi tavata kuin yleiset viikonlopputapaamiset, sillä tapaamistila mahdollisti lapsen kosketuksen, jonka kokivat sekä vankien lapset, että vankivanhemmat tärkeäksi. Lapsitapaamistilojen ikärajat nousivat kuitenkin muun muassa Haverisen ja Kaarttin (2016) opinnäytetyössä yhtenä eniten ajatuksia herättäneenä teemana. Opinnäytetyöhön haastatellut vangit olivat sijoitettuna vankilaan, jossa lapsitapaamistilan yläikärajaksi oli asetettu kahdeksan vuoden ikäraja. Osalla lapset olivat ylittäneet ikärajan, jonka seurauksena lapsen tapaamiset olivat vähentyneet, ja osalla vangeista lapsi oli lähestymässä kahdeksaa ikävuotta, jonka takia tapaamisista oltiin valmistautumassa henkisesti luopumaan. Ikärajojen koettiin olevan liian alhaiset ja täten vaikuttavan negatiivisesti vanhemman mahdollisuuksiin tavata lapsiaan (Haverinen & Kaartti 2016, 43.) Lapsitapaamistiloihin toivottiin myös useassa opinnäytetyössä ja pro graduissa tehtävän lapsen näkökulmasta muutoksia niin, että ympäristö olisi lapselle miellyttävämpi. Tiloihin toivottiin kodinomaisempaa tunnelmaa sekä virikkeitä lapsille, esimerkiksi leluja, piirustuspaperia, palapelejä tai kirjoja niin että vanhemmat pystyvät puuhaamaan lapsensa kanssa asioita, joita myös kotona puuhattaisiin yhdessä. (Ellilä 2012, 46; Raappana ym. 2013, 41; Pellonpää & Peräinen 2013, 52; Pietikäinen 2012, 35; Haverinen & Kaartti 2016, 53-54.)

Perhetapaamiset koettiin yleisesti ottaen hyväksi ja perhesuhteita tukevaksi. Perhetapaamisissa ei ole läsnä vankilahenkilökuntaa ja perhe saa olla omissa oloissaan. Lapsi voi tällöin olla helpommin vanhempansa kanssa luonnollisesti, omana itsenään ja jännittämättä. (Haverinen & Kaartti 2016, 45.) Perhetapaamisten kesto koettiin myös hyväksi (Hukkanen 2015, 41-42) ja erityisesti avolaitoksien tyypillisesti pidempikestoiset tapaamiset, jotka saattavat olla parhaimmillaan useamman vuorokauden pituisia saivat kiitosta. Muun muassa Katri Rämön (2011, 55) pro graduun haastatellut vankien lapset kokivat että, avovankilan perhetapaamisissa perheet saivat tehdä sellaisia asioita, joita perhe oli tehnyt myös aikaisemmin yhdessä, kuten ruuanlaittoa, tv:n katselua sekä erilaisia pelejä ja leikkejä. Kiireetön olemassaolo koettiin tärkeäksi.

Tapaamisia toivottiin kuitenkin olevan enemmän, erityisesti jos tiedettiin perhetapaamistilojen käyttöasteen olevan alhainen (Haverinen & Kaartti 2016, 44-45).

Aineistossa nousi myös esille toive siitä, että poistumislupia voitaisiin harkita vankivanhemman kohdalla tilanteisiin, jotka ovat olennaisia lapsen kannalta (Erholm & Welling 2015, 29; Haverinen & Kaartti 2013, 41). Vanki-isät toivoivat, että esimerkiksi lasten syntymäpäivät, lapsen asioihin liittyvät tapaamiset, kuten lääkärikäynnit sekä muutenkin perhesuhteiden ylläpito huomioitaisiin tärkeänä syynä lomien myöntäessä (Santanen 2013, 79; Haverinen & Kaartti 2016, 56). Kotilomat auttoivat myös pitämään muistissa sen, millaista perhe-elämän viettäminen siviilissä on (Lähdekorpi 2016, 46). Toisaalta Haverinen ja Kaartti toteavat opinnäytetyössään, ettei poistumislupia ole tarkoituksenmukaista tarjota vangeille automaattisesti enempää, mutta esimerkiksi saatettujen poistumislupien tai poistumislupien tärkeästä syystä kohdennus esimerkiksi vanhempainiltoihin tai muihin lapseen liittyviin tapaamisiin tai arjen rutiineihin osallistumiseen olisivat lapsen kehityksen näkökulmasta perusteltuja (Haverinen & Kaartti 2016, 58.)

Ensisijaisesti kaikkea perhetyötä tulee ohjata lapsen etu, kuten määrittää Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjaukset (2013). Tämä vastuuttaa rikosseuraamuslaitoksen työntekijää arvioimaan, onko vanhemmuuden tukeminen vankeuden aikana lapsen edun mukaista. Muun muassa Sanna Erholmin ja Jyri Wellingin opinnäytetyöhön (2015, 27) haastateltu rikosseuraamusesimies nostaa esille tärkeän näkökulman liittyen tähän: jos vanhemman ja lapsen välillä ei ole ollut yhteyttä ennen vankeutta, vankeus itsessään ei saisi olla syy ottaa lapseen yhteyttä. Tilanteissa joissa vanhemman suhdetta lapseensa aletaan vankeuden aikana rakentamaan ikään kuin tyhjästä tai yhteydenpitoa aletaan lisäämään, lasten etua tulisi arvioida mahdollisuuksien mukaan lastensuojelun kanssa yhteistyössä (jos perheellä lastensuojelun asiakkuus). Näin voidaan pyrkiä varmistamaan, että asiaa tarkastellaan lapsen edun näkökulmasta (Erholm & Welling 2015, 27; Kivistö-Rahnasto 2013, 60; Mäkelä 2014, 68; Rämö 2011, 77-78). Onko esimerkiksi riskinä, että vanhemman kiinnostus vanhemmuuteen jää jälleen päihteiden varjoon vanhemman vapauduttua, ja seuraako tästä taas yksi hylkäämiskokemus lapselle? (Mäkelä 2014, 53-54.) Haasteellisina nähtiin myös tilanteet, jolloin vankivanhemman ymmärrettiin käyttävän vanhemmuutta ikään kuin välillisesti hyödyksi muiden asioiden tavoittelussa, esimerkiksi lasta käytetään lapsitapaamisissa keinona saada vankilaan päihteitä (Mäkelä 2014, 66; Erholm & Welling 2015, 28).

6.4 Perhetyön eri muodot

Useassa kirjallisuuskatsaukseen valikoituneessa opinnäytetyössä ilmeni, että tapaamisten ja yhteydenpidon lisäksi vankien vanhemmuutta pyritään vankeuden aikana tukemaan työntekijän ja vangin välisessä vuorovaikutuksessa ja kahdenkeskisissä yksilökeskusteluissa (Mäkelä 2014, 42; Länsiaho 2016, 60; Korhikoski & Lepistö 2010, 63; Erholm & Welling 2015, 25). Erityisesti

Mäkelän (2014, 70) haastattelemat suljettujen vankiloiden sosiaalityöntekijät kokivat tukevana vanhemmuutta vuorovaikutuksen kautta monissa erilaisista rooleista: tukija, rinnalla kuljija, palvelunohjaaja, asioiden ajaja sekä vanhemmuuteen liittyvien oikeuksien puolustaja. Tärkeäksi rooliksi sosiaalityöntekijät kokivat myös roolinsa kannustajana.

Toisaalta aineistosta nousi esille, että vaikka perhetyö mielletään normaalisti vankilan kuntoutussektorin ja sosiaalityöntekijöiden työnkuvaan kuuluvaksi, kuuluu perhetyö lapsi- ja perhetyön linjausten mukaisesti jokaiselle vankilan työntekijälle (Erholm & Welling 2015, 26). Aineistosta nousikin erityisesti alan ammattilaisten suusta tarve koko vankilahenkilökunnan kouluttamiseen lapsi- ja perhetyön näkökulmasta, jotta kaikki tunnistavat asemansa perhetyössä (Pellonpää & Peräinen 2013, 60; Hauta & Talasmäki 2017, 91). Vankien haastattelujen perusteella tukea, ohjausta ja keskusteluapua vanhemmuuteen liittyen oltiin saatu pääosin vankilan koulutus-, kuntoutus- ja sosiaalihakukunnalta, eli sosiaalityöntekijältä, perhetyön ohjaajalta ja psykologilta, ja/tai vankilan pastorilta ja diakoniatyöntekijältä (Korkiakoski & Lepistö 2010, 63; Raappana ym. 2013, 39; Haverinen & Kaartti 2016, 34; Halonen 2009, 29). Haverisen ja Kaartin (2016, 34-35) opinnäytetyössä valvontahenkilökunnan roolia perhetyössä mieltivät viisi vankia. Vangit kokivat pääosin vartioiden vaikuttamismahdollisuuden pieneksi, jonka takia heidän puoleensa ei perheasioissa oltu käännytty. Tutuille vartijoille osa vangeista kokivat pystyvänsä kertoamaan kuitenkin jollakin asteella huolistaan.

Aineistosta nousi esille kaksi opinnäytetyötä, jotka keskittyivät nimenomaisesti perheleirien toimintaan. Heidi Pennasen (2010) ja Annika Muhosen (2011) opinnäytetyöt tutkivat molemmat Vapautuvien tuki Ry:n perheleirejä leirien asiakaspalautteista käsin. Lisäksi vankeudenaikaisista perheleireistä oli mainintoja muissa perhetyötä käsittelevissä opinnäytetöissä, joiden perusteella nousi selkeä toive perheleirien lisäämiselle (Korkiakoski & Lepistö 2010, 66; Raappana ym. 2013, 41; Lehto & Puupponen 2012, 52.; Santanen 2013, 80; Pellonpää & Peräinen 2013, 54; Haverinen & Kaartti 2016, 51). Aineiston perusteella tärkeintä perheleireissä oli perheen näkökulmasta perhe itsessään. Leirit mahdollistivat perheelle pidemmän ajanjakson yhteistä aikaa sekä yhdessäoloa, joka oli tärkeää koko perheelle. (Pennanen 2010, 27, 51.) Leiriolosuhteissa vangittu vanhempi pääsee osallistumaan perheen arjen toimintoihin ja saa tunteen siitä, että on olennainen osa perhettä. ”Samalla lapsi saa turvallisuuden tunnetta huomattaessaan, ettei vanhempi ole ikuisesti poissa perheen arjesta, vaan voi edelleen osallistua perheen toimintoihin ja olla läsnä lapselle” (Haverinen & Kaartti 2016, 52). Vankeinhoidollisesti perheleirien tärkeimmäksi tarkoitukseksi nousi vankien perhesuhteiden parantaminen, joka toteutui leireillä juurikin viikon mittaisen katkeamattoman yhdessäolon kautta sekä leireillä järjestetyissä ryhmäkeskusteluissa ja -luennoissa sekä parisuhdehaastatteluisissa (Muhonen 2011, 45). Pitkän aikavälin hyötynä perheleirit nähtiin pehmentävän vankivanhemman laskua siviiliin ja tukevan vangin uudelleensijoittumista yhteiskuntaan (Pennanen 2010, 53; Muhonen 2011, 45)

Vanhemmuuden näkökulmasta sekä vanhemman ja lapsen välisen suhteen näkökulmasta leireillä koettiin olevan iso merkitys vanhemmuuden ja vanhempi-lapsisuhteen tukemisessa sekä vahvistumisessa (Raappana ym. 2013,41; Pennanen 2010, 46). Vankivanhemmat kokivat saaneensa leiriltä oppia ja ymmärrystä lapsen huomioimiseen sekä lapsen kanssa toimimiseen, kun leiriin on sisällytetty ryhmäistuntoja sekä yksilö- ja parisuhdekeskusteluja, joissa vanhempi pääsee keskustelemaan vanhemmuuteen, lapseen ja kasvatukseen liittyvistä teemoista (Pennanen 2010, 29,31). Aineistossa perheleirien toiseksi keskeiseksi teemaksi nousi myös vertaistuki (Pellonpää & Peräinen 2013, 61; Erjava & Kähärä 2011, 25; Pennanen 2010,41-43; Muhonen 2011, 45). Leireillä perheet tapaavat toisia perheitä, jotka ovat samassa tilanteessa. Kokemusten sekä tiedon vaihtaminen koettiin vankien perheiden mielestä tärkeäksi ja kohtalotoverien selviytymistarinat antoivat toivoa omien vaikeuksien ylitsepääsemiseksi. Kuulluksi tuleminen ja toisten perheleiriin osallistuneiden ymmärrys ja läheisyys nousivat esille erityisesti vankien puolisoitten palautteista (Erjava & Kähärä 2011, 25, 26, 34). Tärkeänä koettiin myös, että vankien lapset saivat leirien kautta tutustua toisiin samassa tilanteessa oleviin lapsiin, ja saivat vertaistukea toisistaan (Erjava & Kähärä 2011, 25; Muhonen 2011, 45).

Useissa pro graduissa ja opinnäytetöissä nousi esille vertaistuen merkitys vanhemmuuden tukemisessa vankeuden aikana. Useassa opinnäytetyössä vankivanhemmat kertoivat osallistuneensa vankeuden aikana isäryhmiin, jossa käsiteltiin vanhemmuutta toisten vanki-isien kanssa. Ryhmiin osallistuneet vanki-isät saivat ryhmätyöskentelyn kautta keskusteluapua, tietoa vanhemmuudesta, lapsista sekä vankeuden vaikutuksesta lapseen, itsevarmuutta vanhemmuuteensa, arjen neuvoja sekä uusia näkökulmia vanhemmuuteen toisten ryhmän jäsenten tarinoiden kautta (Koponen & Lehtola 2013, 67, 85). Ryhmässä vankivanhemman on myös mahdollisuus käsitellä ongelmiaan yhdessä toisten samankaltaisessa tilanteessa olevien vanhempien kanssa. Vanhemmuusteemaiseen ryhmään osallistuminen vahvisti myös omaa identiteettiä vanhempana (Halonen 2009, 24, 35). Kaiken kaikkiaan enemmistö aineistossa haastatelluista vanki-isistä koki, että vertaisryhmässä käydyt keskustelut ja vanhemmuuteen liittyvien kokemusten jakaminen tukivat omaa vanhemmuutta ja toisilta vankivanhemmilta saatu vertaistuki koettiin tärkeäksi. (Lähdekorpi, 52; Länsiaho 2016, 60; Raappana ym. 2013, 39; Pellonpää & Peräinen 2013, 59; Hyvönen & Lappalainen 2015, 31; Koponen & Lehtola 2013, 67.)

Opinnäytetöissä tuotiin myös näkyväksi erilaisia mahdollisuuksia vankivanhempien vertaisryhmiin vankeuden aikana. Terveisiä kotiin -ryhmätoiminta, toteutettiin Johanna Viklundin opinnäytetyössä (2015) Vaasan vankilassa, ja vanhemmuuden käsittely tapahtui ryhmässä ikään kuin toiminnan sivutuotteena, sillä ryhmään osallistuvilla isillä oli vertaistuen sijaan tarkoituksena osallistua projektiin, jossa tuotoksena oli isän tekemä äänite lapselle. Terveisiä kotiin -ryhmässä vankivanhemmat kokoontuvat yhteen ja lukevat lapselleen ääneen kirjaa äänitteelle, joka sitten lähetetään luetun kirjan kanssa lapselle kuunneltavaksi. Tarkoituksena on antaa vanhemmalle ja lapselle uusi tapa kommunikoida ja antaa vanhemmalle mahdollisuus olla

enemmän lapsen arjessa. Ryhmätoiminnan merkitys oli osallistuneille isille suuri ja lapsesta sekä vanhemmuudesta voitiin puhua avoimesti muiden samassa tilanteessa olevien isien kanssa tekemisen ohessa. Näin ollen projektissa oli myös vertaistuen elementtejä. ”Omaa elämäntyyliä ja omia valintoja pystyttiin miettimään ehkä jopa ensimmäistä kertaa lapsen näkökulmasta” (Viklund 2015, 20, 43).

Camilla Hanhiojan ja Janita Nietulan toteuttaman ryhmän tarkoituksena taas oli toteuttaa taideterapeuttisia menetelmiä hyödyntäen kuvallista toimintaa vankiperheille. Tavoitteena oli tarjota vangeille ja heidän perheilleen mahdollisuus tavata toisiaan ja viettää yhteistä aikaa kuvallisen ilmaisun parissa yhdessä tehden. Kuvallisen ilmaisun kautta pyrittiin myös luomaan uusi toimintamuoto, jolla tukea vankiperheitä ja vahvistaa perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta ja siteitä. Ryhmässä toimiminen tarjosi myös mahdollisuuden tutustua toisiin perheisiin samassa tilanteessa ja perheillä oli mahdollisuus jakaa omia kokemuksiaan taideterapian periaatteiden mukaisesti sekä kuunnella toisten kokemuksia, jolloin ryhmä toteutui myös vertaistukena. (Hanhioja & Nietula 2016, 21-22, 44.) Opinnäytetyön tuloksissa nostettiin esille erityisesti lasten ystävystyminen ryhmien aikana, joka mahdollisti vertaisuuden kokemuksen myös lapsille, jonka myös Haverisen ja Kaarttin haastattelemat SPR:n Isukkiryhmään osallistuneet vanki-isät nostivat esille Isukkiryhmän toiminnan hyötynä; kun lapset pääsevät ryhmän yhteisissä tapaamisissa tapaamaan toisia vankien lapsia, näkevät ette he eivät ole erilaisia tai poikkeavia. (Hanhioja & Nietula 44, Haverinen & Kaartti 2016, 40.)

Aineistosta nousi neljä toiminnallista opinnäytetyötä, joissa toteutettiin isä-lapsipäivä vankilassa. Isä-lapsipäivät oli toteutettu eri teemoilla, mutta yhteisenä tavoitteena on ollut vanhemmuuden ja isä-lapsisuhteen tukeminen. Katja Hyvösen ja Anne Lappalaisen opinnäytetyössä vanki-isät saivat olla osallistumassa isä-lapsipäivän suunnitteluun sekä järjestelyihin ja täten vaikuttamassa isä-lapsipäivän sisältöön ja toteutukseen. Opinnäytetyössä isät olivat toivoneet isä-lapsipäivään ohjattujen toimintojen sijaan mahdollisimman paljon luonnollista oleskelua omien lastensa kanssa (Hyvönen & Lappalainen 2015, 21). Nina Ahola ja Henna Matikainen järjestivät liikunnallisen isä-lapsipäivän, jossa keskeistä oli, että isät kantoivat päivän aikana vastuun lapsen ohjauksesta ja perustarpeista (Ahola & Matikainen 2016, 51). Sekä Anna Kivilahden että Elviira Onnelan opinnäytetöissä isä-lapsipäivät toteutettiin toiminnallisena rastityöskentelynä, joissa isä ja lapsi yhdessä kiersivät erilaisia rasteja, esimerkiksi käsityörasteja, liikunnallisia rasteja tai luontorasteja (Onnela 2012, 61-62; Kivilahti 2014, 25).

Kaiken kaikkiaan isä-lapsipäivät koettiin tukevan sekä isän ja lapsen välistä suhdetta, että vankin kokemusta isyydestä (Ahola & Matikainen 2016, 51; Hyvönen & Lappalainen 2015, 31; Onnela 2012, 58). Myös yhteinen aika itsessään oli jo tärkeää (Kivilahti 2014, 33; Hyvönen & Lappalainen 2015, 29). Isä-lapsipäivät mahdollistivat eri tavalla isällisen vastuunoton kuin esimerkiksi per-

hetapaamiset, joissa äidit usein luontevammin ottavat vastuun lapsen tarpeista (Ahola & Matikainen 2016, 51). Päivän nähtiin olevan myös lapsen edun kannalta perusteltu: isä-lapsipäivä tarjosi lapsille mahdollisuuden nähdä vankilan uudenlaisessa valossa: paikkana, johon hän on tervetullut ja jossa isä väliaikaisesti asuu ja voi hyvin (Hyvönen & Lappalainen 2016, 29; Kivilahti 2014, 37). Aineiston perusteella tämänkaltaiselle toiminnalle on tarvetta ja tilausta ja muun muassa Jokelan vankilassa on olemassa kerran kuukaudessa kokoontuva isä-lapsiryhmä, joka on ollut vanki-isien keskuudessa erittäin suosittu. Ryhmä kokoontuu vankilan liikuntasalissa, jonne mennessä lapsen ei tarvitse kulkea vankilan lävitse (Pietikäinen 2012, 31; Erholm & Welling 2015, 26).

Vastoin isäryhmien toiminta-ajatusta, Korhikosken ja Lepistön (2010, 63) haastattelemat vankiäidit kokivat vanhemmuuden ja äitiyden niin yksityisiksi ja arkaluonteisiksi asioiksi, että niiden käsittelyä ei esimerkiksi aikaisemmin käsitellyissä vanhemmuuden vertaisryhmissä ei koettu sopivaksi menetelmäksi. Onkin muistettava, että vangeille vanhemmuudesta puhuminen saattaakin olla haastavaa, jolloin toiminnalliset menetelmät saattavat helpottaa asioiden käsittelyä (Fernelius 2013, 15). Esimerkiksi Elviira Onnelan (2012) opinnäytetyössä yksi keskeinen tavoite oli soveltaa erilaisia toiminnallisia menetelmiä vankilaoiloihin ja juuri vanhemmuuden käsittelemiseen. Onnelan opinnäytetyön keskeiseksi tuloksiksi nousi, että toiminnalliset menetelmät soveltuivat vankilaympäristöön hyvin ja olivat toimivia vanhemmuuden käsittelyssä. Toiminnallisten harjoitteiden kautta aihealueeseen päästään syvemmälle kuin pelkästään keskustelun kautta päästäisiin (Onnela 2012, 41, 55). Opinnäytetyössä esiintyneitä toiminnallisia menetelmiä vanhemmuudesta keskustelun tukena, joita käytettiin sekä yksilökeskusteluissa että ryhmässä että isä-lapsi-päivien sisällöissä olivat mm.

- Vanhemmuuden roolikartta (Fernelius 2013, 16)
- Emilia-DVD (Fernelius 2013, 15; Onnela 2012, 39; Koponen & Lehtola 2013, 56)
- Kortit (Onnela 2012, 39)
- Käsityöt (Onnela 2012, 66)
- Sukupuu (Onnela 2012, 39; Fernelius 2013, 18)
- Aarrekartta (Onnela 2012, 41; Hyvönen & Lappalainen 2015, 22)
- Valokuvat ja valokuvaus (Fernelius 2013, 19; Onnela 2012, 43-44)
- Liikunta (Onnela 2012, 63; Ahola 2016, 39-40)
- Musiikki (Onnela 2012, 46)
- Tunnetyöskentely (Onnela 2012, 45)
- Rentoutumisharjoitukset (Onnela 2012, 48)
- Maalaaminen / kuvallinen ilmaisu (Onnela 2012, 53; Hanhioja & Nietula 2016, 22)
- Taideterapeuttiset menetelmät (Hanhioja & Nietula 2016, 23-34)
- Muistelutyö (Onnela 2012, 50)
- Symbolityöskentely (kuvat, esineet) (Onnela 2012, 42)

6.5 Tukea siviilissä olevalle perheelle ja jatkumo vankeudesta siviiliin

Aineistossa sekä työntekijöiden että vankivanhempien haastatteluissa nousi esille siviilissä elävien perheiden tuen tarpeet. Osa aineistossa haastatelluista vankivanhemmista koki, että perhe olisi kaivannut enemmän tukea perheen ulkopuoliselta taholta, siviilin palveluntarjoajilta. (Mäkelä 2014, 68; Lähdekorpi 2016, 56; Raappana ym. 2013, 37.) Muun muassa Erjavan ja Kähärän opinnäytetyöhön osallistuneet vankien puoliset kokivat hakeneensa aktiivisesti apua perheensä tilanteeseen, mutta apua ei aina oltu siltikään saatu, ainakaan heti. Vankien puoliset kokivat ammattilaisilla olevan suuri tiedonpuute suhteessa vankien omaisiin ja heidän tuen tarpeeseen (Erjava & Kähärä 2011, 33, 35). Myös Johanna Santanen (2013, 101) toteaa pro gradunsa johtopäätöksissä: ”Vankilassa olevien vanhempien lapsista on tehty järjestelmässämme ja kulttuurissamme näkymättömiä”. Yhteistyö vankilan ja siviilitoimijoiden, erityisesti sosiaaliviranomaisten ja vankeinhoidon välillä, koettiin täten tärkeäksi. Lastensuojelu nousi useassa opinnäytetyössä keskeisenä tuen tarjoajana, jonka koettiin tukevan siviilissä olevan perheen jaksamista ja etenkin lapsen hyvinvointia ja jonka kanssa vankeudenaikaisen perhetyön tulisi tehdä yhteistyötä. (Mäkelä 2014, 68; Lähdekorpi 2016, 56; Raappana ym. 2013, 37; Haverinen & Kaartti 2016, 50-51; Halonen 2009, 26, 36.) Perhetyöllä nähtiin olevan merkitystä lapsen syrjäytymiseen sekä rikollisuuden ylisukupolvisuuteen (Santanen 2013, 49)

Aineistoon haastatelluista vanki-isistä moni koki, etteivät he tarvitse tukea vanhemmuuteensa vapautumisen jälkeen, ainakaan viranomaistaholta, vaan isyys koettiin tulevan ikään kuin luonnostaan (Lähdekorpi 2016, 53; Länsiaho 2016, 65; Anttila & Lukkarla 2013, 34,35). Perheen arki kuitenkin muokkaantuu toisen vanhemman poissaolon aikana ja vangin paluu siviiliin voi olla haasteellista sekä vapautuvalle vanhemmalle että kotona olevalle perheelle (Anttila & Lukkarla 2013, 34; Halonen 2009, 31). Muun muassa Lähdekorven pro gradussa vankivanhemmista yksi kuvaili vapautumisen jälkeistä kotiinpaluuta; kuinka vanhempi ei heti aluksi uskalla ottaa vanhemmuutensa kaikkia rooleja heti käyttöön ja kuinka pelko siitä, että menettää perheensä uudestaan oli niin suuri, ettei perhe-elämään paluu sujunut ongelmitta (Lähdekorpi 2016, 47). Vanhemman vankeudessa aloittamaa kuntoutusjatkumoa olisikin täten tärkeää jatkaa myös siviilissä. (Länsiaho 2016, 65; Leskinen 2007, 48; Anttila & Lukkarla 2013, 34.) Myös yhdyskunta-seuraamustoimiston valvojan kanssa käydyt keskustelut sekä tarjoama tuki saatettiin nähdä hyödylliseksi (Lähdekorpi 2016, 53; Leskinen 2007, 48; Anttila & Lukkarla 2013, 34). Korkiakosken ja Lepistön haastattelemat vankiäidit kokivat tärkeäksi, että tukea vapautumisen jälkeiseen arkeen lapsen kanssa on saatavilla. Eniten huolestutti oma jaksaminen ja päihteettömyys (Korkiakoski & Lepistö 2010, 54.)

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa esitellään kirjallisuuskatsauksessa esiin nousseet johtopäätökset. Johtopäätökset tullaan esittelemään kolmessa ala-kappaleessa, jossa jokaisessa pyritään vastaamaan yhteen tutkimuskysymykseen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä ovat olleet:

1. Miten vanhemman vankeus vaikuttaa lapseen
2. Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen
3. Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempi suhdetta vankeuden aikana.

Johtopäätökset perustuvat kirjallisuuskatsaukseen, joka koostui suomalaisien opinnäytetöiden ja pro gradujen tuloksista sekä johtopäätöksistä. Kirjallisuuskatsauksen aineistoon valikoituneiden pro gradujen ja opinnäytetöiden otannat olivat lähes poikkeuksetta todella pieniä, eivätkä opinnäytetöiden ja pro gradujen tulokset ole yksinään niinkään luotettavia. Kirjallisuuskatsauksen johtopäätöksen luotettavuutta kuitenkin lisää se, että se perustuu usean opinnäytetyön tuottamaan yhteiseen tulokseen, jolloin johtopäätöksiä luotettavuus ja yleistettävyydet ovat täten parempia. Toisin sanoen, jos useassa opinnäytetyössä on päädytty samaan lopputulemaan, kasvattaa tämä tuloksen uskottavuutta.

Johtopäätöksiä on pyritty peilaamaan opinnäytetyön tuloksia sekä yhteiskunnalliseen- että teoreettiseen viitekehykseen. Tällä on pyritty sekä tarkastelemaan johtopäätösten luotettavuutta, että pyritty asemoimaan johtopäätöksiä suhteessa olemassa olevaan tutkimustietoon. Tarkasteluun on otettu myös vankeuden aikaista perhetyötä määritteleviä asetuksia sekä linjauksia, joilla pyritty vertaamaan kirjallisuuskatsauksesta nousseita johtopäätöksiä muun muassa vankeiperhetyön kehitystarpeista siihen, miten sekä kansalliset että kansainväliset asetukset linjautuvat.

7.1 Vankien lapsien tuen tarve

Aineistossa nousi esille samassa linjassa teoreettisen viitekehyksen kanssa, kuinka vankeuden vaikutus lapseen oli riippuvainen monesta eri tekijästä, kuten vankeutta edeltäneestä lapsen elämästä, siitä mitä konkreettisia muutoksia vankeudella on lapsen elämässä, miten lapselle on kerrottu vankeudesta sekä siitä, miten lapsi ja vangittu vanhempi pitävät yhteyttä vankeuden aikana. Lapsen tuen tarve nousi kuitenkin vahvasti esille kirjallisuuskatsaukseen valikoituneesta aineistosta. Kuten Tarja Sassi artikkelissaan *Lapsi ja vanhemman rangaistus* (2016, 37) tuo esille, myös kirjallisuuskatsauksessa näyttäytyy, kuinka lapsen kriisi voi jäädä vanhempien oman kriisin ottaessa vallan huomioimatta ja lapsen tuen tarve voi täten jäädä kohtaamatta. Lapsi voi oppia piilottelemaan omia tarpeitaan ja tunteitaan, jotta ei aiheuttaisi lisää mielia-

haa vanhemmalleen esittäessään kysymyksiä vaikeasta asiasta tai näyttäessä ulospäin omaa pahaa oloaan. Selvää kuitenkin on, että lapsella on olemassa oleva tarve käsitellä vanhempansa vankeutta, ja kun asiaa tarkastellaan COPING-tutkimuksen tulosten valossa, on erittäin huolestuttavaa, että lapsi joutuu näin rajoittamaan itseään. COPING tutkimuksen mukaan nimenomaan vapaudessa olevan vanhemman jatkuva ja pysyvä huolenpito on ratkaisevassa asemassa lapsen selviytymisen kannalta, kuten myös avoin kommunikointi ja lapsen tunteiden käsittely. (Jones ym. 86-88.) Kirjallisuuskatsaukseen valikoituneissa pro graduissa ja opinnäytetöissä nousi kuitenkin kokemuksia, kuinka mikään näistä kolmesta ei välttämättä ole aina toteutunut, ja lapsi on jäänyt yksin tilanteeseen. Tämä nostaa esille kysymyksen, kuinka voidaan varmistaa lapsen etu kotona? Useassa opinnäytetyössä sekä pro graduissa peräänkuulutettiin yhteistyötä vankilaviranomaisten ja siviilitoimijoiden kanssa juurikin lapsen tarpeiden selvittämiseksi ja tuen tarjoamiseksi. Vankilassa Lapset puheeksi menetelmää voi hyödyntää kartoittamaan lapsen tilannetta kotona, ja tarvittaessa lapsi ja perhe ohjataan lisäavun äärelle.

7.2 Vanhempi vankeudesta huolimatta

Vankivanhemmat kokivat vanhemmuuden toteuttamisen vankeudessa haastavaksi. Aineistossa esiintyneille vankivanhemmille keskeiset vanhemmuuden tehtävät, kuten rajojen asettaminen lapselle, perushoito sekä huolenpito olivat vankeudesta käsin vaikeita toteuttaa. Haasteita herätti myös se, miten lapselle kerrotaan vanhemman vankeudesta. Syyllisyyttä koettiin siitä, ettei lapsen elämässä oltu läsnä, eikä lapsen kasvua ja kehitystä oltu todistamassa. Se että siviilissä tapahtuviin asioihin ei päässyt vaikuttamaan muuta kuin neuvoja antamalla, aiheutti avuttomuuden tuntemuksia. Lasten asioihin haluttiin olla osallisina ja vaikuttamassa. Myös COPING -tutkimuksessa nousee esille, kuinka vankivanhemmilla saattaa olla haasteena tunnistaa, miten he voivat toteuttaa vanhemmuuttaan vankilasta käsin, jonka takia vankivanhemmat tarvitsevat neuvoa ja tukea (Jones ym. 2013, 117). Tämä on tunnistettu myös Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksissa, joissa todetaan ”Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöllä on velvollisuus tukea vanhempaa hänen tehtävässään lapsen kasvatuksessa vanhemman ollessa vankilassa tai yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaana” (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 21).

Kirjallisuuskatsauksessa nousi vahvasti esille myös, kuinka vankeus toimii joissakin tapauksissa ikään kuin pysäyttäjänä, kun vankilassa oli sekä aikaa miettiä, että mahdollista olla selvinpäin. Tutkimustulos on samassa linjassa Kriminaalihuollon Tukisäätiön vuonna 2010 toteuttaman Lähelle -selvityksen kanssa, josta nousi esille, kuinka osa kyselyyn vastanneista koki suhteensa parantuneen vankeuden aikana, tai jopa sen seurauksena, päihdeidenkäytön vähenemisen tuloksena. (Ryynänen & Suomela 2011, 50-52.) Kirjallisuuskatsauksessa kuvataan, kuinka vankeuden seurauksena vankivanhemmat saattavat miettiä sekä omaa rooliaan lapsen elämässä, että lapsen asemaa omassa elämässään uusiksi. Joissakin tapauksissa, päihdeongelmien kanssa pai-

ninut vanhempi saattaa vankeuden aikana, selvinpäin ollessaan, lähteä jopa aktivoimaan suhdetta, joka ei ennen vankeutta ollut aktiivinen. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjausten mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön on suojeltava lasta kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä, jolloin henkilöstön on täten tällaisissa tapauksissa arvioitava vanhemman motivaatiota ottaa uudelleen yhteyttä lapseensa vankeuden aikana ja sen mahdollisia seuraamuksia lapselle (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 20, 23). Onko esimerkiksi mahdollista, että vanhempi käyttää lastaan hyväksi, saadakseen vankeuden aikana jotain etuja? Tai onko riskinä, että vankeuden jälkeen lapsi kokee uuden hylkäämiskokemuksen, jos vanhempi retkahtaa takaisin päihteisiin? Toisin sanoen, yhteydenottoa tulee tukea, mutta vain jos yhteydenpidon on arvioitu olevan lapsen edun mukaista. Lasten etua voidaan tällaisissa tilanteissa selvittää esimerkiksi lastensuojelun kanssa yhteistyössä.

Kuten Perhe muurin toisella puolella (2003, 5) mietinnössä todetaan sosiaalisten verkostojen olevan keskeisessä asemassa uusintarikollisuuteen vaikuttamassa, myös kirjallisuuskatsauksessa lapsilla näyttäytyi olevan suuri merkitys vanhempien pyrkiessä rikoksettomaan elämään vapautumisen jälkeen. Lapsia ikävöitiin kovin ja lapsen koettiin tuovan elämään sisältöä ja motivaatiota elämänmuutokseen. Lapsi nähtiin myös usein voimaannuttavaksi tekijäksi vankeusrangaitusta suorittaessa, joka vaikutti positiivisesti jaksamiseen vankilan arjessa. Toisaalta lasten vieraantumista vankeuden aikana pelättiin, varsinkin kun kyseessä oli pitkä tuomio. Vankeinhoidon vähimmäissäännös 107 velvoittaa vankilahenkilökuntaa opastamaan ja kannustamaan vankia ylläpitämään tai luomaan vankilan ulkopuolisiin henkilöihin sellaisia suhteita, jotka edistävät vangin perheen etua sekä vangin kuntoutumista ja rikollisuudesta irtaantumista. (Rikosseuraamuslaitos 2017a, 64.)

7.3 Kokemuksia vankeuden aikaisesta perhetyöstä ja kehitysehdotuksia

Kuten kappaleessa 4.5 todetaan, myös kirjallisuuskatsauksen perusteella perhetyön voidaan nähdä tapahtuvan käytännössä kolmella tasolla: 1) yhteydenpito vangin ja perheen välillä 2) perhesuhteiden hoito sekä 3) kuntoutus ja vaikuttamistyö (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2013, 10). Kirjallisuuskatsauksessa nousi ehdottomasti keskeisimpänä perhetyön muotona yhteydenpidon ja erityisesti yhteisen ajan mahdollistaminen; viikonlopputapaamisissa, perhetapaamisissa, isä-lapsiryhmissä ja -tapaamisissa sekä perheleireillä. Yhteisen ajan koettiin eniten tukevan vangin vanhemmuutta ja vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Vankivanhemmat toivoivat lähes järjestäen, että yhteistä aikaa lapsen kanssa olisi enemmän, joko tapaamismahdollisuuksia lisäämällä tai tapaamisaikoja pidentämällä.

Kirjallisuuskatsauksessa nousi esille, kuten Kathryn Sharrattin tutkimuksessa *Children's Experiences of Contact with Imprisoned Parents: Comparison between Four European Countries* (2014,10), kuinka tapaamiskokemuksella on merkitystä lapsen ja vanhemman välisen suhteen

ylläpidossa, ja kuinka pahimmassa tapauksessa tapaamisista joudutaan luopumaan lapsen huonojen kokemusten takia. Lapsen kokemukseen vaikuttavina tekijöinä nousivat fyysinen ympäristö, tarkastukset, rajoitukset, fyysisen koskettamisen mahdollisuus sekä virikkeet. Kirjallisuuskatsauksessa vankilahenkilökunnan lapsen kohtaamisen taidot sekä lapsiystävällinen tapaa-
misympäristö, jossa lapsi voi rentoutua ja jossa lapselle on leluja ja muita virikkeitä, nousivat täten keskeisiksi kehitystarpeiksi, ja erityisesti suljettujen vankiloiden viikonlopputapaamiset (ns. pleksitapaamiset), jossa lapsi ei voi koskettaa vanhempaansa vaan vuorovaikutus tapahtuu pleksin läpi, koettiin aineiston perusteella olevan lapsen edun vastaisia. Kirjallisuuskatsauksessa peräänkuulutettiin täten Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksen (2013, 36) sekä Vankeuslain vuoden 2015 uudistuksen mukaisia lapsi-vanhempitapaamisia lapsitapaamistiloissa, joissa vanhempi ja lapsi saavat koskettaa toisiaan.

Aineistossa nousi myös esille kokemus siitä, että perhetyön aktiivisuus tai sitä vastoin passiivisuus, riippuivat pitkälti laitoksesta, johon vanhempi on sijoitettuna. Yleisesti katsottuna vanhemmuuden huomioiminen koettiin usein olevan suljetuissa vankiloissa vähäistä verrattuna avolaitoksiin. Tämänkaltaiset tuntemukset ovat omiaan kasvattamaan katkeruutta rikosseuraamusjärjestelmää kohtaan, jos vangit kokevat tulevat kohdelluiksi epätasa-arvoisesti. Toisaalta eron voidaan nähdä johtuvan siitä, että avovankiloissa tapaamis- ja yhteydenpitomahdollisuudet eroavat vahvasti suljettujen vankiloiden mahdollisuuksista sekä rajoituksista. Suljetuissa vankiloissa laitosturvallisuus on suuremmassa roolissa kuin avovankiloissa.

Yhteydenpidon mahdollistamisen ja erilaisten tapaamismuotojen lisäksi kirjallisuuskatsauksessa nousi esille monipuolisesti erilaisia vankilassa toteutettavia perhetyön muotoja sekä perhetyön projekteja, jotka keskittyivät sekä perhesuhteiden hoitoon, että kuntoutus- ja vaikuttamistyöhön vanhemmuuden tuen näkökulmasta. Kirjallisuuskatsauksessa nousseita perhetyön mahdollisuuksia, jotka tukivat vangin vanhemmuutta sekä lapsen ja vanhemman välistä suhdetta olivat muun muassa työntekijän ja vangin väliset yksilökeskustelut, perheleirit, isä-lapsipäivät sekä vertaistukeen perustuvat erilaiset ryhmät. Aineiston perusteella kaikki edellä mainitut tuen muodot ja mahdollisuudet koettiin kohderyhmän palautteen perusteella toimiviksi, vaikka toisaalta osallistuminen esimerkiksi opinnäytetöiden ja pro gradujen projektiluonteisiin isäryhmiin tai isä-lapsipäiviin ei aineistossa ollut vahvaa.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella vapaudessa olevan perheen, ja tätä kautta lapsen tuen tarpeet, eivät aina tule kohdatuksi. Näin on, vaikka opinnäytetyössä on useaan otteeseen noussut esille sekä teoriaviitekehityksessä että kirjallisuuskatsauksessa, että tuen tarve tunnustetaan olevan olemassa. Sekä kirjallisuuskatsauksessa, kuten myös opinnäytetyön viitekehityksessä nousee täten esille vahvasti yhteistyön sekä verkostotyön tarve vankilan perhetyön sekä siviilitoimijoiden välillä, jotta voidaan varmistaa vangin perheen tarpeet, ja erityisesti lapsen tarpeet. Kuten kirjallisuuskatsauksessa nousee esille ja kuten Kjellstrand (2017, 123) toteaa selvityksessään

koskien vankien perheiden tuen tarpeita ja tukimuotoja: vankien perheiden tilanteet ovat niin yksilöllisiä, että yhtenäistä sekä kaikkia hyödyttävää perhetyön muotoa ei ole mahdollista rakentaa, vaan perhetyön tulee olla yksilöllistä ja ikään kuin räätälöityä perheen tarpeisiin. Kuitenkin Kjellstrand (2017, 124) korostaa, että sekä vankilan työntekijät, että siviilin palveluntarjoajilla tulee olla sekä tietoa että taitoa kohdata kaikkia mahdollisia ongelmia ja haasteita, mitä vankien perheitä voikaan koskettaa.

8 Pohdinta

Koska prosessi on ollut vahvasti yhden ihmisen varassa, on oman toiminnan reflektointi koko prosessin aikana ollut tärkeää. Jo prosessin alussa ilmeni, kuinka kirjallisuuskatsauksesta on menetelmänä hyvin vähän teoriatietoa, ja eri tietolähteet tuntuivat riitelevän keskenään siitä, miten kirjallisuuskatsauksen prosessi tulee edetä. Tämän seurauksena tai ansiosta kirjallisuuskatsauksesta on tullut hyvin tekijänsä näköinen ja kirjallisuuskatsauksessa on pyritty hyvin systemaattiseen etenemiseen ja aineiston kuvaus on tehty laajasti, pyrkien ottamaan mahdollisimman monta eri näkökulmaa näkyviin.

Tutkimuseettisestä näkökulmasta sekä tutkimuksen luotettavuuden näkökulmasta kirjallisuuskatsauksen prosessin johdonmukainen eteneminen tutkimuskysymyksistä johtopäätöksiin ja sen systemaattinen raportointi on ollut tärkeää. Näin ollen myös mahdolliset tutkimusvääristymät ovat helpommin tunnistettavissa. (Ahonen ym. 2013, 298.) Opinnäytetyössä onkin pyritty kuvaamaan kirjallisuuskatsauksen toteutuksen prosessia askel askeleelta. Opinnäytetyön liitteissä on nähtävissä tehdyt aineistohaut, aineiston valinnat ja aineiston valinnan perustelut sekä aineiston teemoittelu, jonka perusteella kirjallisuuskatsaus on rakentunut. Prosessissa on pyritty systemaattiseen etenemiseen, jolloin voidaan sekä varmistaa että osoittaa se, ettei opinnäytetyön tekijän subjektiivinen näkemys ole ollut vaikuttamassa tutkimustuloksiin.

Tutkimustulosten luotettavuuden sekä yleistettävyyden näkökulmasta on kirjallisuuskatsauksen prosessin edetessä ollut haasteita. Koska aineisto on rajautunut opinnäytetöihin sekä pro graduun on tämä vaikuttanut tutkimuksen yleistettävyyteen. Aineistoon valikoituneissa pro graduissa ja opinnäytetöissä otannat olivat yleisesti hyvin pieniä, joka vaikuttaa suoraan tutkimuksen tulosten luotettavuuteen. Toisaalta kun opinnäytetöiden ja pro gradujen tutkimustuloksia on vertailtu, on aineistossa esiintynyt hyvin samanlaisia tutkimustuloksia, joka täten kasvattaa otantaa ja luotettavuutta, kun eri tutkija on tutkinut, eri aikana ja eri kohderyhmän kanssa samaa asiaa, ja tullut samaan lopputulokseen. Kirjallisuuskatsauksen tulokset ovat olleet myös hyvin samansuuntaisia teoreettiseen viitekehykseen valikoituneiden tutkimusten ja selvitysten kanssa, joka lisää tulosten luotettavuutta. Kirjallisuuskatsaus ja teoreettiseen viitekehykseen valikoituneet tutkimustulokset myös tukevat toistensa olemassaoloa esittäessään samansuuntaisia johtopäätöksiä.

Koska tämän opinnäytetyön aihealuetta on Suomessa tutkittu hyvin vähän, on opinnäytetyö osittain paikkaamassa tätä aukkoa tuomalla yhteen kaikki aihealuetta tutkineet pro gradut sekä opinnäytetyöt. Olemassa oleva tutkimustieto on täten toimeksiantajan sekä toisten asiasta kiinnostuneiden käytettävissä yhdestä lähteestä. Opinnäytetyön aineistonhaku ja tutkimustaulukko voi myös itsessään olla tuotos, joka voi hyödyntää toimeksiantajaa, jonka ei täten itse tarvitse käyttää aikaa aineiston hakuun ja aineiston valintaan. Tutkijan taulukosta on myös mahdollista nopeasti etsiä perustiedot aineiston eri opinnäytetöistä ja pro graduista, ja näin ollen parempi tutustuminen näihin aineistoihin on helpompaa.

Aineiston perusteella on nähtävissä tarve ajankohtaiselle tutkimukselle perhetyön nykytilasta vankiloissa. Suuri osa opinnäytetöistä ja pro graduista on tehty ennen Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksia vuodelta 2013, joten epävarmaksi jää, kuinka linjauksia on alettu toteuttaa käytännössä. Vankeuden vaikutusta lapseen oli myös tutkittu selvästi vähemmän kuin muita osa-alueita. Jos ensisijaisesti Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjausten mukaisesti pyritään toteuttamaan lapsen etua, olisi tärkeää, että lapsen näkökulmaa selvitetään enemmän.

Ammatillisen kehittymisen näkökulmasta opinnäytetyö prosessi on ollut iso oppimiskokemus. Mielenkiinto aiheeseen on syntynyt lastensuojelussa kertyneen työkokemuksen sekä rikosseuraamusalan koulutuksen kautta. Lasten hyvinvointi, ja tätä kautta rikollisuuden ennaltaehkäiseminen ovat asioita, jotka ovat oman mielenkiinnon ytimessä, ja vangit oikeudet perhesuhteidensa säilymiseen vankeuden aikana sekä erityisesti lapsen oikeudet vanhempaansa istuvat yhteen oman arvomaailman kanssa. Opinnäytetyön prosessin kautta aihealueeseen erikoistuminen on tuntunut hyvältä ja ammatillisesta näkökulmasta opinnäytetyö on antanut paljon tulevaisuutta varten. Kaiken kaikkiaan olen erittäin tyytyväinen sekä opinnäytetyön prosessiin, että lopputulokseen, jonka luovutan toimeksiantajani Kriminaalihuollon tukisäätiön Ehjä perhe -hankkeelle.

Lähteet

- Ahonen, S-M. Jääskeläinen, P. Kangasniemi, M. Liikanen, E. Pietilä, A-M. & Utriainen, K. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25 (4), 291-301
- Axelin, A., Stolt, M. & Suhonen, R. 2015. Erilaiset kirjallisuuskatsaukset. Teoksessa Stolt, M. Axelin, A. & Suhonen, R. (toim.) *Kirjallisuuskatsaus Hoitotieteessä*. Turku: Turun Yliopisto, 7-22
- Children of Imprisoned Parents Europe. 2014. *Children of Imprisoned Parents. European Perspectives on Good Practice*. Pariisi: Children of Prisoners Europe
- Enroos, R. 2015. *Vankila, vanhemmuus ja lapsi. Näkökulmia perheikäntöihin*. Helsinki: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Paula Sajavaara. 1997. *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä: Otavan
- Hoffman, H.C. Byrd, A.L. & Kightlinger, A.M. *Prison Programs and Services for Incarcerated Parents and Their Underage Children: Results From a National Survey of Correctional Facilities*. *The Prison Journal* 90 (4) s. 397-416.
- Johnson, E. & Easterling, B. 2015. *Coping With Confinement: Adolescents Experiences With Parental Incarceration*. *Journal of Adolescent Research* 30 (2). s. 244-267.
- Jones, A.D., Gallagher, B., Manby, M., Robertson, O., Schützwohl, M., Berman, A.H., Hirschfield, A., Ayre, L., Urban, M. & Sharratt, K. 2013. *Children of prisoners. Interventions and mitigations to strengthen mental health*. Huddersfield: University of Huddersfield
- Jyväskylän yliopisto. 2017. Teemoittelu. Viitattu 26.4.2017: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysi-menetelmat/teemoittelu>
- Kauhanen, L & Niela-Vilén, H. 2015. Kirjallisuuskatsauksen vaiheet. Teoksessa Stolt, M. Axelin, A. & Suhonen, R. (toim.) *Kirjallisuuskatsaus Hoitotieteessä*. Turku: Turun Yliopisto. s. 23-36
- Kaurala, M. 2009. Mitä kuuluu vangin läheisille? Sosiaalisen tilanteen kartoitus. *Kriminaali-huollon tukisäätiö*. Monisteita 3/2009.
- Kjellstrand, J. 2017. *Building a Tailored, Multilevel Prevention Strategy to Support Children and Families Affected by Parental Incarceration*. *Smith College Studies in Social Work*. 87 (1) s. 112-129
- Krits. 2016. *Vuosikatsaus 2015*. Helsinki: Krits
- Krits. 2017. *Ehjä perhe -toiminta*. Viitattu 12.03.2017 http://www.krits.fi/fin/palvelut/ehja_perhe_toiminta
- Lapsi- ja perhetyön linjaukset. 2013. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos.
- Lehtiö, L. & Johansson, E. 2016. *Järjestelmällinen tiedonhaku hoitotieteessä*. Teoksessa Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. (toim.) *Kirjallisuuskatsaus Hoitotieteessä*. Turku: Turun Yliopisto, 7-22
- L393/2015. *Laki vankeuslain muuttamisesta*.
- L417/2007. *Lastensuojelulaki*.

L767/2005. Vankeuslaki.

Moher, D. Liberati, A. Tetzlaff, J. & Altman, D. 2009. Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and MetaAnalyses. The PRISMA Statement. Viitattu 12.03.2017 <http://journals.plos.org/plosmedicine/article/file?id=10.1371/journal.pmed.1000097&type=printable>

Perhe muurin toisella puolella. Työryhmän mietintö. 2013. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2003.

Portti vapauteen. 2017a. Rikosoikeudellinen prosessi ja seuraamukset. Viitattu 12.03.2017 http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/rikosoikeudellinen_prosessi_ja_seuraamukset#Vapausrangaistus%20eli%20vankeus

Portti vapauteen. 2017b. Avovankila. Viittaus http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/rangaistukseen_tuomittu/8_asteittainen_vapautuminen/8.1_avovankila

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. 2007. Euroopan neuvoston vankilasäännöt. Rikosseuraamuslaitoksen oppikirja 2/2007

Rikosseuraamuslaitos. 2013a. Muu sosiaalinen kuntoutus. Viitattu 12.03.2017 <http://www.kriminaalihuolto.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/muusosiaalinenkuntoutus.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2013b. Perheleiri. Viitattu 12.3.2017 <http://www.kriminaalihuolto.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/muusosiaalinenkuntoutus/perheleiri.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2013c. Uusintarikollisuuteen vaikuttavat toimintaohjelmat. Viitattu 12.03.2017 <http://www.kriminaalihuolto.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttava-toiminta-ohjelmatyo/uusintarikollisuuteenvaikuttavattoimintaohjelmat.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2015. Vankeus. Viitattu 11.5.2017: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2016. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2015. Helsinki: Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja

Rikosseuraamuslaitos. 2017a. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt. Nelson Mandela -säännöt. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitos. 2017b. Hankkeet. Viitattu 13.5.2017 <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/hankkeet.html>

Ryynänen, H. & Suomela, M. 2011. Lähelle. Selvitys yhteydenpitokäytännöistä ja niiden mahdollisista esteistä vankien ja heidän läheistensä välillä. Kriminaalihuollon tukisäätiön raportteja 1/2011.

Sassi, T. 2016. Lapsi ja vanhemman rangaistus. Toim. Lindström, J. & Kumlander, K. 2016. Omaisten yhteiskunnallisia paikannuksia. Ammattilaisten ja omaisten kokemina. Helsinki: Laurea julkaisut.

Sassi, T. & Huhtimo, P. 2009. ”Koettiin olevamme se perhe”. Ehjä Perhe -Vankiperheiden vertaisryhmätoiminnan arviointi. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Monisteita 1/2009.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja halintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja

Sharratt, K. 2014. Children´s Experiences of Contact with Imprisoned Parents: A Comparison between Four European Countries. European Journal of Criminology, 11(6), s.760-775.

Taruvuori, K. 2016. Lapsi- ja perhetyö rikosseuraamuslaitoksessa. Toim. Lindström, J. & Kumlander, K. 2016. Omaisten yhteiskunnallisia paikannuksia. Ammattilaisten ja omaisten kokemina. Helsinki: Laurea julkaisut

Tasca, M. 2016. The Gatekeepers of contact. Child-Caregiver Dyads and Parental Prison Visitation. *Criminal Justice Behavior* 43 (6), s. 739-758

Tasca, M. Mulvey, P. & Rodriguez, N. 2016. Families coming together in prison: An examination of visitation encounters. *Punishment & Society* 18 (4), s. 459-478

YK:n Yleissopimus Lapsen Oikeuksista. 2017. Viitattu 25.03.2017 https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Lähdeluettelo: Kirjallisuuskatsauksen aineisto

Ahola, N. & Matikainen, H. 2016. Päivä jolloin jokainen onnistuu. Liikunnallinen isä-lapsipäiväosana vankilan perhetyötä. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Anttila, T. & Lukkarla, A-M. 2013. Isänä vankilassa. Isien kokemuksia tuen tarpeesta isyyteensä. Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.

Ellilä, T. 2012. Vankilassa olevan miehen monimuotoinen ja tilannesidoksinen isyys. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, terveystieteiden yksikkö. Tampere.

Erholm, S. & Welling, J. 2015. Vanhemmuuden tukeminen Jokelan vankilassa. Opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Erjava, T. & Kähärä, N. 2011. ”Tekis hirveesti mieli huutaa koko maailmalle että me ollaan ihan tavallinen perhe!”. Vankien omaisten kokemuksia vankeuden vaikutuksesta perheeseen. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Fernelius, H. 2013. Isätyötä Turun vankilassa. Isäryhmän mielipiteitä perhetyön menetelmistä. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Turku

Halonen, K. 2009. Se on mun perhe joka nostaa mut ylös tästä suosta. Tutkimus vankilan perhetyöstä. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Hanhioja, C. & Nietula, J. 2016. Kuvallisen ilmaisun pajat ja taideterapeuttiset menetelmät vankiperheiden tukena. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Vantaa.

Hauta, M. & Talasmäki, K. 2017. ”Jos se isänsä on sille niinku sankari nii sit jos se on joku rikollinen nii totta kai se ajattelee et seki haluaa olla”. Rikollisuuden ylisukupolvisuus ja sen ennaltaehkäisy. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoki.

Haverinen, M. & Kaartti, S-E. 2016. Vankien kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta Helsingin vankilassa sekä näkökulmia käytäntöjen kehittämiseksi. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Vantaa.

Timonen-Nissi, P. 2014. Isien kokemuksia isyydestä rikosprosessin ajalta. Opinnäytetyö. Lapin ammattikorkeakoulu. Kemi.

Hukkanen, H. 2015. Istumassa perheellisenä. Tutkimusmatka vankilamaailmaan ja sen perhetyöhön. Istumassa perheellisenä. Tutkimusmatka vankilamaailmaan ja sen perhetyöhön. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Hyvönen, K. & Lappalainen, A. 2015. Ei avainten kilinää. Isä-lapsipäivä Sukevan vankilassa. Opinnäytetyö. Savonia ammattikorkeakoulu. Kuopio.

Kivilahti, A. 2014. Isä-lapsipäivän järjestäminen Satakunnan vankilan Huittisten osastolla. Opinnäytetyö. Satakunnan opinnäytetyö. Rauma.

Kivistö-Rahnasto, K. 2013. ”Kyllä vankila pitää miehistä huolta, mutta miten pärjää perhe?. Erityisosaamista ja ymmärtää ihmisyyttä vaativaa vankiperhetyötä. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu.

Korkiakoski, P. & Lepistö, T. 2010. Äitiys Vanajan vankilassa. Kokemuksia äitiydestä ja tuen tarpeesta äidin ollessa erossa lapsestaan vankeusrangaistuksen aikana. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampere.

Koponen, H. & Lehtola, M-A. 2013. ”Me ei olla pelkkiä vankeja vaan myös hyviä isiä”. Vanhemmuusteemaisen isäryhmän arviointi Riihimäen vankilassa. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Vantaa.

Lehto, M. & Puupponen, J. 2012. ”Ei täältä käsin pysty mikään isä oleen sillai niinku isän pitäis olla”. Vankien kokemuksia isyydestä avovankilassa. Opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Leskinen, A. 2007. Tuomittu vanhemmuus. Vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta ja viiranomaisverkostojen tarjoamasta sosiaalisesta tuesta vankeusrangaistusajana. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. Lahti.

Lähdekorpi, M. 2016. Suurin rangaistus oli olla erossa perheestään. Vankilassa olleiden kokemuksia vanhemmuudesta ja sen tukemisesta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pori.

Länsiaho, E. 2016. Isyyden kokemus vankeusaikana. Sä oot isä mut tavoittamattomissa. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoki.

Muhonen, A. Omaisleireiltä saatavan tuen merkitys vangeille ja heidän omaisilleen. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampere.

Mäkelä, E. 2014. Vankien vanhemmuuden tukeminen ja vankien lasten huomioiminen vankilasosiaalisuudessa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampere.

Mäkinen, A-M. 2010. Ei enää muureja välillämme. Lasten ajatuksia isästä ja isyydestä isän ollessa vankilassa. Opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Nordberg, M. 2016. Isä-lapsisuhte ja sen tukeminen vankilassa. ”Lapsi on mun mielestä se tärkein syy mitä on”. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Onnela, E. 2012. Isyyden tukeminen vankilassa toiminnallisilla menetelmillä. Isä-lapsi-päivästä Käyrän vankilan jokavuotinen tapahtuma. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Turku

Pellonpää, P. & Peränen, S-K. 2013. ”Saa halata”. Vankilan perhetyö vankiperheiden puolesta. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Pennanen, H. 2010. Asiakkaiden kokemuksia Vapautuvien Tuki ry:n perheleiritoiminnasta. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Pietikäinen, P. 2012. Isänä vankilassa -vankien kokemuksia perhetapaamisten merkityksestä itselleen ja lapselleen. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Vantaa.

Pitkänen, R. 2016. Vankien kokemuksia vangit puheeksi menetelmästä. Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.

Päivä kerrallaan 2017. Opas läheiselle ja rangaistukseen tuomitulle. Helsinki: Vankien omaiset VAO. Viitattu 13.5.2017 <http://www.porttivapauteen.fi/filebank/1419-Paivakerrallaan.pdf>

Raappana, R. Saarijärvi, T. & Ukkola, R. 2013. Vankeudessa olevan isän kokema vanhemmuus. Opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Rämö, K. 2011. ”Linna vaikuttaa niin moneen ihmiseen”. Vanhemman vankeusrangaistuksen merkitys lapselle. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampere.

Santanen, J. 2013. Poissaolon tarinat. Vankilassa olevien vanhempien ja vanhemman vankeuden kokeneiden lasten kertomaa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen Yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pori.

Savolainen, I. 2013. Vankeuden värittäjä elämä. Vanhemman vankeustuomio osana lapsuutta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Helsinki.

Viklund, J. Terveisiä kotiin. Ryhmätoiminnan merkitys Vaasan vankilassa rangaistustaan suorittaville isille. Opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu. Vaasa.

Kuviot

Kuvio 1 Kirjallisuuskatsauksen prosessi (Ahonen ym. 2013, 292).....	26
---	----

Taulukot

Taulukko 1 Aineistohaku.....	31
Taulukko 2 Aineiston käytössä olevat sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	32

Liitteet

Liite 1 Aineistohaku	65
Liite 2 Tutkijantaulukko	67
Liite 3 Aineiston teemoittelu - Vankeuden vaikutus lapseen	85
Liite 4 Aineiston teemoittelu- Vankeuden vaikutus vanhemmuuteen	86
Liite 5 Aineiston teemoittelu - Perhetyö	87

Josku	Pro gradut	vankeus AND lapsi	0	0
		vankeus AND perhe	0	0
	2007-2017	vankeus AND vanhemmuus	0	0
		vankeus AND perhetyö	0	0
	Kaikki osumat	vanki AND perhe	0	0
		vanki AND perhetyö	0	0
		vanki AND lapsi	2	0
		vanki AND vanhemmuus	0	0
		vankila AND perhetyö	0	0
		vankila JA perhe	0	0
		vankila JA lapsi	1	0
		vankiperhetyö	0	0
		vankivanhempi	0	0
	Tampub	Pro Gradut	vankeus JA lapsi	54
		vankeus JA perhe	58	6
Hakutapa:		vankeus JA vanhemmuus	7	5
Full Text		vankeus JA perhetyö	7	5
		vanki JA perhe	223	6
		vanki JA perhetyö	10	5
		vanki JA lapsi	197	6
		vanki JA vanhemmuus	31	5
		vankila JA perhetyö	16	5
		vankila JA perhe	149	6
		vankila JA lapsi	148	5
		vankiperhetyö	0	0
		vankivanhempi	2	2
Oula finna		Pro Gradut	vankeus JA lapsi	0
		vankeus JA perhe	0	0
	2007-2018	vankeus JA vanhemmuus	0	0
		vankeus JA perhetyö	0	0
		vanki JA perhe	0	0
		vanki JA perhetyö	0	0
		vanki JA lapsi	1	0
		vanki JA vanhemmuus	0	0
		vankila JA perhetyö	0	0
		vankila JA perhe	0	0
		vankila JA lapsi	2	0
		vankiperhetyö	0	0
		vankivanhempi	0	0

Liite 2 Tutkijantaulukko

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>Poissaolon tarinat -Vankilassa olevien vanhempien ja vanhemman vankeuden kokeiden lasten kertomaa</p> <p>Johanna Santanen 2013 Tampereen Yliopisto Pro gradu</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata, millaista on elää lapsena, jonka vanhempi elää vankilassa ja miten vanhemmuus rakentuu vankilasta käsin.</p> <p>Tavoitteena on lisätä ymmärrystä vankilassa olevien vanhempien lasten tilanteeseen.</p>	<p>Aineisto koostuu sekä vanhemman vankeuden kokeiden lasten elämäntarinoista (n=4) sekä vankiloissa kerätystä kyselyaineistosta, jossa kohderyhmänä kolmen avovankilan vangit (n=136).</p>	<p>Vanhemman vankeustuo- mio koskettaa lapsen kokemusmaailmaa tapahtumahetkellä, mutta myös myöhemmissä elämäntarinoissa.</p> <p>Lapsi jää usein tilanteeseen yksin, kun hänen tarpeisiinsa ei vastata auttamisjärjestelmissä eikä perheen sisällä.</p> <p>Vankivanhemmat kuvaivat oman poissaolonsa lasta haavoittavaksi tekijäksi. Sama poissaoleva vanhempi ilmeni myös elämäntarinoissa, joissa peräänkuulutettiin kuuntelevaa ja läsnä olevaa aikuista</p> <p>Lapset ja nuoret tarvitsevat tukea tällaisissa elämäntilanteissa, koska niihin liittyy identiteettiin, lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen, sosiaaliseen selviytymiseen ja taloudelliseen pärjäämisen liittyviä haasteita.</p>	<p>Vastaa 1. tutkimuskysymykseen: Miten vankeus vaikuttaa lapseen</p>
<p>Suurin rangaistus oli olla erossa perheestään - Vankilassa olleiden kokemuksia vanhemmuudesta ja sen tukemisesta</p> <p>Lähdekorpi Mira 2016 Tampereen Yliopisto Pro gradu</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata vankilassa vankeusrangaistuksen suorittaneiden vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta sekä vanhemmuuden tukemisesta vankila-aikana ja välittömästi vankeuden jälkeen.</p>	<p>Aineisto koostuu neljän vankilassa olleen vanhemman teemahaastatteluilta.</p> <p>Kohderyhmänä joko ehdonalaissa vapaudessa tai koevapaudessa olevia vanhempia, jotka ovat ylläpitäneet vanhemman rooliaan ja yhteyttä lapsiinsa tuomion aikana.</p>	<p>Vangittu vanhempi kokee tilanteestaan surua, syyllisyyttä, pettymystä itseensä tehdyn rikoksen vuoksi sekä huolen että avuttomuuden tunteita, kun vanhempi on poissa perheen arjesta ja kun vankeus täten aiheuttaa haittoja siviilissä elävälle perheelle sekä tunnetta käytännön tasolla.</p> <p>Vanhempien kokemusten mukaan vanhemmuutta on tuettu vankeuden aikana mm. mahdollistamalla yhteydenpito, mutta vanhemmat kokivat, että käytännössä vanhemmuuden riittävä toteuttaminen on haasteellista etenkin</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymykseen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p>

			<p>suljetuissa vankiloissa, joissa turvallisuussyistä toimintaa rajoitetaan enemmän. Avovankilassa vanhempana oleminen oli helpompaa.</p> <p>Vanhemmuuden tukeminen vankilassa koettiin merkityksellisenä.</p>	
Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>”Linna vaikuttaa niin moneen ihmiseen” -Vanhemman vankeusrangaistuksen merkitys lapselle</p> <p>Katri Rämö 2011 Tampereen yliopisto Pro gradu</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin niitä konkreettisia vaikutuksia, sosiaalisia merkityksiä, kokemuksia ja tunteita, joita lapset käyvät läpi, kun vanhempi vangitaan ja kun vanhempi suorittaa vankeusrangaistustaan.</p>	<p>Tutkimusaineisto koostuu teema-haastattelusta</p> <p>Kohderyhmänä on lapset, joiden vanhempi on tutkimuksen tekohetkellä tai aikaisemmin ollut vankilassa.</p>	<p>Tutkimuksen perusteella vanhemman vankeudella on sekä konkreettisia vaikutuksia lapsen elämään, että sosiaalisia merkityksiä. Lapsen kannalta myöskään myönteisiä vaikutuksia ei tule unohtaa.</p> <p>Leimautumisen ja syrjäytymisen kysymykset ovat lapsen kannalta merkittäviä, ja mahdollinen salailu ja valehtelu kuormittavat lasta.</p> <p>Aineiston pohjalta nousut esiin lapsien tarve käsitellä asiaa jonkun ulkopuolisen ihmisen tai samassa tilanteessa olevien vertaisten kanssa.</p> <p>Kaikki haastateltavat kokivat vankeuden myötä etäännyneensä vanhemmasta. Yhteydenpidolla vanhempaan on suuri merkitys.</p>	<p>Vastaa 1. tutkimuskysymykseen: Miten vankeus vaikuttaa lapseen?</p>
<p>Vankilassa olevan miehen monimuotoinen ja tilannesidoksinen isyys</p> <p>Tuire Ellilä 2012 Tampereen yliopisto Pro gradu</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata vankilassa olevan miehen kokemusta isyydestä. Tarkoituksena on saada tietoa vanki-isien henkilökohtaisista kokemuksista, jonka avulla voidaan kehittää vankilan perheyötä ja vahvistaa vankilassa olevan miehen isyyttä.</p>	<p>Tutkimus koostuu 11 vankilassa olevan isän teema-haastattelusta.</p>	<p>Vankeus ei tehnyt isistä huonoja vanhempia, mutta aiheutti vanhemmuuteen haasteita ja rajoituksia. Puhelinaikojen rajoitukset ja tapaamisaikojen vähäisyys koettiin ongelmaksi.</p> <p>Vankila tarjosi paikan pysähtymiselle, jossa isä oivalsi mikä on elämässä tärkeintä. Rikollisesta elämäntavasta irrottautuminen on pitkä prosessi, mutta vanhemmuus loi uskoa.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymykseen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p>

			Vanki-isien kehitysideoita: lapsiystävällisemmät tapaamistilat ja -ajat, jotka mahdollistavat myös toiminnalliset isä-lapsi tapaamiset. Rangaistusajan suunnittelemaan konkreettisia, toteutettavissa olevia tavoitteita, isien yksilölliset tilanteet huomioon ottaen. Vankilahenkilökunnan koulutus lapsen kohtaamiseen työssä	
Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
Vankien vanhemmuuden tukeminen ja vankien lasten huomioiminen vankisosaalivyössä Elina Mäkelä 2014 Tampereen yliopisto Pro gradu	Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esiin suljetujen vankiloiden sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä vankien vanhemmuuden tukemisesta ja vankien lasten huomioimisesta vankilatyössä. Tarkoituksena on tuottaa tietoa perhesuhteiden tukemiseen liittyvistä vankilatyön keinoista, mahdollisuuksista ja haasteista.	Aineisto koostuu kuudesta teema-haastattelusta. Kohderyhmänä yhden suomalaisen rikosseuraamusalueen suljetujen vankiloiden sosiaalityöntekijät.	Tutkimuksen mukaan vankien vanhemmuutta pyritään tukemaan, pääasiallisesti työntekijän ja vangin välisen vuorovaikutussuhteen kautta yksilökeskusteluissa. Vankiloiden sosiaalityöntekijät tukevat vankivanhempien vanhemmuutta olemalla konkreettisena tukena ja rinnalla kulkeina haastavissa tilanteissa, sekä vankien vanhemmuuteen liittyvien oikeuksien puolustajina, että rohkaisijoina.	Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempi suhdetta vankeuden aikana?
Omaisleireiltä saatavan tuen merkitys vangeille ja heidän omaisilleen Annika Muhonen 2011 Tampereen yliopisto Pro gradu	Tutkimuskysymys: Onko perhe- ja parisuhdeleireillä mahdollisuuksia parantaa vankien perhesuhteita vankien ja heidän perheidensä mielestä? Tarkoituksena selvittää, vastaavatko leirit näihin vankien ja heidän perheidensä tarpeisiin ja millä tavoin leirejä voitaisiin kehittää.	Aineisto koostuu Vapautuvien Tuki Ry:n järjestämien perheleirien palautelomakkeista. Palautelomakkeista tutkitaan perheleirin asiakkaiden mielipiteitä mm. leirin hyödyllisyydestä sekä tarjoamasta tuesta. Kohderyhmänä perheleirien asiakkaat.	Tutkimustulokset osoittavat, että Vapautuvien Tuen järjestämille perheleireille on olemassa tarve. Leirit tukevat vankiperheitä antamalla perheelle yhteistä aikaa sekä mahdollisuuden käsitellä vankeuteen liittyviä kysymyksiä ja ongelmia. Vankileirit antavat vangeille ”työkaluja” yhteiskuntaan uudelleen sopeutumiseen.	Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempi suhdetta vankeuden aikana

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>Vankeuden värittämä elämä. Vanhemman vankeustuomio osana lapsuutta</p> <p>Vilja Savolainen 2013 Helsingin Yliopisto Pro gradu</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millainen kokemus vanhemman vankeus voi lapselle olla, ja millaisia merkityksiä kokemukset saavat lapsen elämässä.</p>	<p>Tutkimuksen aineisto koostuu neljästä kerronnallisesta haastattelusta.</p> <p>Kohderyhmänä ovat aikuiset, joiden lapsuuteen vanhemman vankeus on kuulunut.</p>	<p>Haastatteluiden perusteella noussut keskeiset tutkimustulokset:</p> <p>Vankeus voi olla yhtäkkinen kriisi, tai osa päihteiden ja rikollisuuden sävyttämää elämäntapaa.</p> <p>Vanhemman vankeus liittyy olennaisesti usein myös lapsuudenkodin muihin ongelmiin, kuten päihteisiin, mielenterveysongelmiin ja sairauksiin, jotka johtivat huolenpidon puutteisiin.</p> <p>Keskeinen kokemus vanhemman vankeuden värittämässä lapsuudessa oli tunne vanhempien poissaolosta.</p> <p>Apua oli ollut lapsuudessa tarjolla rajallisesti, tai sitten apu ei ollut vastannut tarpeita. Lapset joutuivat olemaan itsenäisiä ja huolehtimaan myös aikuisille kuuluvista tehtävistä. Tärkein tuki oli monelle isoäiti.</p> <p>Vanhemman vankeuteen on liittynyt leimautumista, joka voi olla lapselle erittäin raskasta.</p> <p>Lapsuuden aikana ei käsitelty kokemuksia, vaan lapsen on pitänyt yrittää unohtaa ikävät muistot ja tunteet. Käsittelemättömät kokemukset ovat kulkeneet taakkoina aikuisuuteen asti, ja aikuisena kokemusten käsittely koettiin ehdoksi toipumiselle ja tavallisen elämän elämiselle.</p> <p>Vanhemman vankeus ja siihen liittyneet kokemukset koettiin olennaiseksi osaksi omaa elämäntarinaa, ja ne olivat</p>	<p>Vastaa 1. tutkimuskysymykseen: Miten vankeus vaikuttaa lapseen</p>

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>”Saa halata” Vankilan perhetyö -vankiperheiden puolesta</p> <p>Pia Pellonpää & Sanna-Kaisa Peräinen 2013 Jyväskylän ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä on vankilan perhetyö ja miten vankiperheet sen kokevat.</p>	<p>Tutkimus on muodoltaan kvalitatiivinen ja menetelmänä ollut sähköpostikysely.</p> <p>Tutkimusta varten haastateltiin viisi asiantuntijaa ja kolme vankien puolisoa.</p>	<p>Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että vankilan perhetyössä on vielä paljon kehitettävää, vaikka parempaan suuntaan on menty.</p> <p>Laitosten välillä on suuria eroja tapaamiskäytännöissä, lapsiystävällisyydessä sekä perhetyössä.</p> <p>Avolaitoksiin oltiin yleisesti tyytyväisempiä kuin suljettuihin vankiloihin.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymykseen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>Tuomittu vanhemmuus -Vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta ja viranomaisverkostojen tarjoamasta sosiaalisesta tuesta vankeusrangaistusaikana.</p> <p>Anu Leskinen 2007 Lahden ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on tutkia yhden rikosseuraamusjärjestelmän asiakasperheen subjektiivista kokemusta vanhemmuudesta ja vanhemmuuden tuen tarpeista vankeuden aikana.</p> <p>Tarkoituksena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan viedä hieman lähemmäs tarpeenmukaisten tukimuotojen järjestämistä.</p>	<p>Tutkimus on narratiiviseen ajatteluun nojautuva tapaustutkimus, jossa on tutustuttu yhden perheen tarinaan sekä perheen äidin, että isän näkökulmasta.</p> <p>Tutkimusaineisto on kerätty käyttäen narratiivisen syvähaastattelun menetelmää.</p>	<p>Aineiston perusteella saadut tutkimustulokset osoittavat, että vankeus vaikuttaa sekä vanhemmuuden kokemukseen, että vanhemmuuden tehtäviin.</p> <p>Vanhemman vankeuteen joutuminen on aiheuttanut perheelle mittavan elämänmuutoksen, johon sopeutumiseen perhe tarvitsee tukea. Viranomaistuelle voidaan nähdä olevan tarvetta erityisesti siviiliin jäävän vanhemman jaksamisen tukemisessa sekä perheen talouden varmistamiseksi.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymykseen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p>
<p>Isyyden kokemus vankeusaikana - Sä oot isä mut tavoittamattomissa</p> <p>Eija Länsiaho 2016 Seinäjoen ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on ollut tutkia, miten vanki-isät kokevat vanhemmuutensa ja asemansa lastensa elämässä.</p> <p>Tavoitteena oli selvittää vanki-isien kokemuksia tuen tarpeestaan liittyen vanhemmuuteen sekä vankilalta saamastaan tuesta vanhemmuuteen.</p>	<p>Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa on haastateltu kahdeksan vankia, joilla vankeuden aikana oli vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi.</p>	<p>Tutkimustulosten perusteella isyys koettiin luonnolliseksi, eikä siihen välttämättä kaivattu apua. Tärkein vankilassa toteutettu vanhemmuutta tukeva tukimuoto oli kontaktin mahdollistaminen lapsen kanssa, eli tapaamiset, lomamatkat, leirit ja yhteydenpito.</p> <p>Perhetyön aktiivisuus riippui tutkimuksen perusteella pitkälti vanki-</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymykseen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p>

			<p>lasta, ja eroa oli erityisesti suljetun ja avovankilan välillä.</p> <p>Pääosin vanhemmuuden toteuttaminen nähtiin haastatteluissa haasteista huolimatta vankeusaikana mahdollisena. Joidenkin haastattavien tapauksissa vankeusajan koettiin jopa vahvistaneen vanhemmuutta.</p>	
<p>Äitiys Vanajan vankilassa -kokemuksia äitiydestä ja tuen tarpeesta äidin ollessa erossa lapsestaan vankeusrangaistuksen aikana</p> <p>Pauliina Kor-kiakoski & Tanja Lepistö 2010 Tampereen ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten Vanajan vankilan Vanajan osastolla vankiäidit kokevat äitiyden vankeusaikana ja millaista tukea he kaipaavat äitiyteen ja perhesuhteiden ylläpitämiseen. Lisäksi tutkimus pyrki selvittämään, millaista tukea haastatellut äidit ovat saaneet ja kuinka tuki oli vastannut heidän tarpeitaan.</p>	<p>Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla kahdeksaa naisvankia, joilla oli alle 18-vuotiaita lapsia.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu</p>	<p>Haastatellut äidit ikävöivät ja kantoivat huolta lapsistaan.</p> <p>Vankeuteen liittyvä häpeä vaikutta vanhemmuuteen ja vanhemmuusvankeusaikana koettiin raskaaksi.</p> <p>Vankilan perhetyö koettiin tärkeäksi, ja sen toivottiin lisääntyvän ja kehittyvän työmuotona.</p> <p>Haastatellut äidit toivoivat keskusteluapua ja parannuksia perhesuhteen ylläpitoon.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymyksen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p> <p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija</p>	<p>Tutkimuksen tarkoitus</p>	<p>Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä</p>	<p>Keskeiset tutkimustulokset</p>	<p>Valintaperusteet</p>
<p>Isä-lapsisuhde ja sen tukeminen vankilassa - ”Lapsi on mun mielestä se tärkein syy mitä on”</p> <p>Mira Nordberg 2016 Diakonia-ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia vankien isä-lapsisuhdetta ja miten sitä voitaisiin tukea.</p> <p>Opinnäytetyön kautta vankilan työyhteisö sai tietoa siitä, miten vankien perheasioita pystytään paremmin huomioimaan.</p>	<p>Tutkimusmenetelmänä on ollut teemahaastattelu</p> <p>Kohderyhmänä neljä vankia, jotka olivat isäiä.</p>	<p>Tuloksista nousi esille, että vanki-isät ovat tyytymättömiä siihen, miten vankien perheasioita hoidetaan.</p> <p>Haastatellut isät kokivat huolta perheen jaksamisesta ja siihen toivottiin enemmän huomiota, esimerkiksi rangaistusajan suunnitelmaa tehdessä. Vanhemmuus vankilasta käsin koettiin haastavaksi.</p> <p>Suurin haaste on ikävä.</p> <p>Tapaamisiin toivottiin muutosta. Perhetyöhön toivottiin yksilöllisyyttä, koska samat toimintamallit ei nähty soveltuvan kaikkien perheasioiden hoitoon.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymyksen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p> <p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuhdetta vankeuden aikana</p>

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>Isänä vankilassa -Isien kokemuksia tuen tarpeesta isyyteensä</p> <p>Terhi Anttila & Anne-Mari Lukkarla 2013 Hämeen ammattikorkeakoulu opinnäytetyö</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää vanki-isien tarvetta vanhemmuuden tukemiseen ja vahvistamiseen sekä vankeuden aikana, että vapautumisen jälkeen.</p>	<p>Tutkimusmenetelmänä käytetty haastatteluja.</p> <p>Kohderyhmänä kuusi isää, joista kolme suoritti rangaistusta avovankilassa ja kolme Yhdyskuntaseuraamustoitomiston alaisuudessa</p>	<p>Tutkimuksen mukaan vanki-isät kokevat pärjäävänsä itsenäisesti isyydessään eivätkä kaipa isyyteen erityistä tukea.</p> <p>Isä-lapsi tapaamiset ja yhteydenpidon tukeminen koettiin tärkeäksi.</p> <p>Avolaitosten tarjoamiin tukimuotoihin sekä tapaamisten ja yhteydenpidon määrään oltiin tyytyväisiä. Suljettujen vankiloiden perhetyön puutetta ja vanhempi-lapsi tapaamisten vähyttä kritisoitiin.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymyksen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p> <p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>Isien kokemuksia isyydestä rikosprosessin ajalta</p> <p>Timonen-Nissi Pirjo 2014 Lapin ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisia kokemuksia isillä on isyydestään rikosprosessin aikana.</p>	<p>Tutkimusmenetelmänä on ollut teemahaastattelut</p> <p>Kohderyhmänä viisi rikosseuraamuslaitoksen asiakasta, jotka ovat isä ja olleet vankilassa.</p>	<p>Yhteydenpito kirjeitse, puhelimitse sekä rajallisilla tapaamisilla koettiin haasteelliseksi.</p> <p>Vankilassaoloaikanaan isät olisivat halunneet nähdä lapsiaan enemmän, mutta he myös tiedostivat sen, että vankiloitten resurssit eivät aina riitä tapaamisten lisäämiseen</p> <p>Valtaosa haastateltavista koki olleensa huonoja isä vankila-aikana.</p> <p>Valtaosalla haastatelluista oli vankeusaikana huoli lapsistaan.</p> <p>Haastateltavista valtaosa olisi kaivannut lisää perhetapaamisia sekä poistumislupia vankilassa ollessaan.</p> <p>Haastateltavat kokivat vaikutusmahdollisuutensa lapsensa elämään vankilasta käsin heikoiksi.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymyksen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p> <p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuhdetta vankeuden aikana</p>

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>”Ei vartijan avainten kilinää” -Isä-lapsi-päivä Sukevan vankilassa</p> <p>Katja Hyvönen Anne Lappalainen 2015 Savonia-ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Tavoitteena on ollut kehittää Sukevan vankilan perhetyötä isyyttä tukevalla vertaisryhmätoiminnalla, johon sisältyy isä-lapsi-päivä</p>	<p>Toiminnallinen kehittämistyö: isä-lapsi-päivä.</p> <p>Kohderyhmänä vanki-isät.</p>	<p>Vertaisryhmän antama tuki koettiin tärkeäksi ja erityisesti keskustelut ovat antaneet uusia näkökulmia isyyteen.</p> <p>Vanki-isät ovat kertooneet, että vertaisryhmätapaamiset ovat aktivoineet ja rohkaisseet yhteydenpitoon lapsen kanssa.</p> <p>Isä-lapsipäivä oli vankisien mielestä tarpeellinen perhesiteiden ylläpitämiseksi ja toimiva vankilan perhetyön menetelmä isyyden tukemiseksi.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>Päivä, jolloin jokainen onnistuu -Liikunnallinen isä-lapsipäivä osana vankilan perhetyötä</p> <p>Nina Ahola & Henna Matikainen 2016 Diakonia-ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tukea vankilassa olevan isän vanhemmuutta ja isän ja lapsen välistä vuorovaikutusta.</p>	<p>Produktio: liikunnallinen isä-lapsipäivä.</p> <p>Palautteet päivästä kerätty suullisesti sekä kirjallisella palautelomakkeella.</p>	<p>Isät kokivat liikunnallisen isä-lapsipäivän olevan merkityksellinen tuki isyyden vahvistamiseksi.</p> <p>Isä-lapsipäivä tuo vaihtelua perhetapaamisille ja mahdollistavat isällisen vastuunoton. Isän ja lapsen välinen yhteinen aika koettiin merkityksellisenä.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>Vanhemmuuden tukeminen Jokelan vankilassa.</p> <p>Sanna Erholm & Jyri Welling 2015 Diakonia - ammattikorkeakoulu</p>	<p>Laadittu tapaaja-opas englannin kielellä. Näin pyritään tukemaan perheen yhteydenpitoa vankeuden aikana ja pyritään helpottamaan tapaamislanteista johtuvaa ahdistusta ja pelkoa, jotta suhteet perheen välillä, erityisesti isän ja lasten välillä säilyvät vankeudesta huolimatta.</p>	<p>Haastateltu kahta Jokelan rikosseuraamusesimiestä perhetyön näkökulmasta, miten perhetyö toteutuu Jokelan vankilassa ja miten sitä voitaisiin kehittää.</p> <p>Opinnäytetyön osana on myös produktio, jonka perusideana on tuottaa Jokelan vankilaan englanninkielinen opas.</p>	<p>Asiantuntijahaastattelussa tullut ilmi näkemys, että kaikki eivät halua apua vanhemmuuteen ja sen parantamiseen.</p> <p>Jokelan haastatellut rikosseuraamusesimiehet ovat kohdanneet työsään myös ilmiötä, että vanhemmat ovat käyttäneet lapsia hyväkseen omiin tarkoituksiinsa. Näissä tilanteissa olisikin järkevää arvioida mikä on lapsen etu, ja resursit tulisi kohdentaa vankivanhempiin, joilla on aito motivaatio.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>

	Haastatteleamalla Jokelan rikosseuraamusesimiehiä, pyrittiin saamaan näkökulmaa tämän hetkiseen tilanteeseen Jokelan vankilan perhetyöstä ja yhteydenpidosta.		Haastatellut kokevat, että Jokelan vankilassa linjausten jalkauttaminen vie oman aikansa ja on useiden vuosien prosessi. Linjausten toteutuminen riippuu siitä, onko vanki suljetulla osastolla tai avovankilassa. Avopuolella yhdenpito on helpompaa. Lapset on pyritty ottamaan huomioon muun muassa perhetapaamistilojen sekä ”pikkuhuonetapaamisten” sisustuksessa. Jokelassa järjestetään myös isä-lapsi-ryhmätapaamisia.	
Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
Isyyden tukeminen vankilassa toiminnallisilla menetelmin -Isä-lapsi-päivästä Käyrä vankilan jokavuotinen tapahtuma Elviira Onnela 2012 Turun ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö	Tutkimuksen tarkoituksena oli perehtyä vangiin isyyden toteuttamiseen ja sen tukemiseen toiminnallisilla menetelmin. Tavoitteena on kuvata toiminnallisten menetelmien soveltuvuutta vankilaan ja korostaa niiden merkitystä erityisesti vangiin isyyden tukemisessa.	Opinnäyte on ollut toiminnallinen. Kehittämis tehtävänä on ollut suunnitella ja järjestää Käyrän vankilassa isä-lapsi -tapahtuma. Onnela on myös toteuttanut vankilassa opintoihin liittyvän projektityön, jossa hän on ohjannut vankisistä koostunutta pienryhmää (3 vankia). Kohderyhmänä vanki-isät.	Onnela kokee, että toiminnalliset menetelmät soveltuivat hyvin vankilaan. Onnela kokee, että toiminnallisten harjoitteiden avulla isyyttä voidaan käsitellä syvällisemmin, kuin miten keskustelussa mahdollista.	Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana
Isänä vankilassa -vankien kokeimuksia perhetapaamisten merkityksestä itselleen ja lapselleen Pia Pietikäinen 2012 Laurea ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö	Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tutkia vankien kokemuksia lastensa tapaamisista, niiden merkitystä itselleen ja isän mielestä lapselle. Tutkimuksen tavoitteena oli myös kehittää isän ja lapsen välistä vuorovaiku-	Opinnäytetyö toteutettiin teema-haastattelujen avulla. Kohderyhmänä neljä vanki-isää, joilla oli perhetapaamisoikeudet ja jotka osallistuivat isä-lapsi -ryhmiin	Haastatelluiden perusteella on Pietikäisen mukaan tehtävä seuraavat johtopäätökset: lasten ja puolison säännöllinen tapaaminen pitää vangit pois pahan teosta, motivoivat vankilassa oloaikaan, vahvistavat isyyttä ja pitävät isän kiinni lapsen elämässä. Tapaamiset pistävät vankia ajattelemaan tulevaisuutta ja punnitsemaan vaihtoehtoja vankilan ja	Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana

	tusta tukevaa toimintaa Jokelan vankilassa, sekä lisätä Jokelan vankilan perhetaapaamistiloja sekä kehittää vankilan perhehuoneita sekä isä-lapsi-ryhmää lapsiystävällisemmiksi.		lasten kanssa vietetyn ajan välillä. Vankien mielestä lapsille oli tärkeintä olla isänsä lähellä, olla kosketuksessa, leikkiä ja jutella spontaanisti. ”Lapsen ja perheen antavaa voimaa vankeusaiкана ei pidä siis vähentellä.” Jokelan vankila mahdollistaa tutkimuksen mukaan vankien tavata perheenjäseniään monimuotoisesti. Vaikka runsain mitoin tapahtuva tapaaminen on työllistävä jo tuo se Pietikäisen näemyksen mukaan vastavuoroisesti osastoille rauhallisempaa arkea.	
Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
”Me ei olla pelkkiä vankeja vaan myös hyviä isiä” -Vanhemmuusteemaisen isäryhmän arviointi Riihimäen vankilassa Heidi Koponen Mari-Anne Lehtola 2013 Laurea ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö	Opinnäytetyön tarkoituksena on arvioida Riihimäen vankilassa syksyllä 2012 toteutettua vanhemmuusteemaista isäryhmää. Tavoitteena kartoittaa toteutukseen liittyneitä haasteita, kohokohtia sekä kehittämistarpeita, ja tuoda esiin isäryhmään osallistuneiden kokemuksia ryhmästä.	Arviointitutkimus. Aineistoa kerätty sekä kyselylomakkeilla että teema-haastatteluilla. Kohderyhmänä isäryhmään osallistuneet isät sekä ryhmän ohjaajat.	Sekä osallistujat, ohjaajat että vankilan toiminoista vastaava apulaisjohtaja kokivat vanhemmuusteemaisen isäryhmätoiminnan tarpeelliseksi ja hyödylliseksi.	Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana
Istumassa perheellisenä -Tutkimusmatka vankilamaailmaan ja sen perhetyöhön Hanna Hukkanen 2015 Humanistinen ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö	Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää vankien kokemuksia perhetyön laadusta ja kehittämiskohdeista Oulun vankilassa.	Tutkimusaineisto on kerätty haastatteleamalla kahdeksaa perheellistä vankia. Tutkimusmenetelmänä käytetty teema-haastattelu	Keskeisimpänä tutkimustuloksena, joka haastatteluissa nousi esille, oli se, että perhetyötä ei koettu vankilassa tehtävän, vaikka sitä pidettiin tärkeänä, ja vanhemmuuteen otettaisiin vastaan tukea usein mielellään. Haastateltujen kokemus on ollut, että perhetyö”	Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana

			<p>on vankilan mahdollis- tama yhteydenpito puhe- luiden, kirjeiden ja ta- paamisten kautta. Näihin ollaan tyytyväisiä.</p> <p>Ongelmana tapaamisissa on lähinnä ollut kokemus epämieluisasta ympäris- töstä, johon ei haluta tuoda lapsia. Perheta- paamistilat koettiin lap- siystävällisiksi.</p>	
Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmene- telmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperus- teet
<p>Vankien kokemuk- sia vanhemmuu- den tukemisesta Helsingin vanki- lassa sekä näkö- kulmia käytäntö- jen kehittämiseksi</p> <p>Mari Haverinen & Suvi-Emmi Kaartti 2016 Laurea ammatti- korkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut selvittää, millaisia koke- muksia vanki-isillä on vanhemmuu- den tukemisesta vankeusaikana ja miten käytäntöjä voitaisiin kehit- tää.</p>	<p>Aineisto kerättiin haastattelemalla viittä Helsingin vankilan vankeus- vankia.</p>	<p>Aineiston keskeisimpänä havaintona nousi selke- ästi esille se, etteivät vangin kokeneet saa- neensa tarpeeksi tukea vanhemmuuteensa van- keusaikanaan.</p> <p>Tärkeimmiksi tuen muo- doiksi koettiin lapsen ta- paamiset ja poistumislui- vat.</p> <p>Vanhemmuuden tukemi- seen vankeusaikana liit- tyy olennaisesti henkilö- kunnan tarjoama apu ja tuki: osa haastateltavista toi esille vankilan koulu- tus-, kuntoutus- ja sosi- aalihenkilökunnan autta- van heitä hoitamaan lap- seen liittyviä asioita.</p>	<p>Vastaa 3. tut- kimuskysymyk- seen: Miten perhetyö tu- kee vanhem- muutta ja lapsi-vanhem- pisuhdetta vankeuden ai- kana</p>
<p>Isätyötä Turun vankilassa -Isäryhmän mieli- piteitä perhetyön menetelmistä</p> <p>Heidi Fernelius 2013 Turun ammatti- korkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Tutkimuksen tar- koitus on ollut selvittää soveltu- vatko opinnäyte- työhön Ulla Mik- kolan päättötyön Kahlittu isyys (2012) perusteella valikoituneet me- netelmät vankien mielestä vanki- lassa käytettä- viksi.</p>	<p>Tutkimusaineisto koottiin kyselylo- makkeen avulla, jokaisesta mene- telmästä erik- seen.</p> <p>Kohderyhmänä olivat isyysryh- mään osallistu- neet vanki-isät.</p> <p>Ryhmään osallis- tui seitsemän vankia.</p>	<p>Kyselyiden perusteella vankien mielestä perhe- työn menetelmistä van- kilakäyttöön soveltuivat vanhemmuuden rooli- kartta, sukupuu, valoku- vat sekä Emilia-filmi.</p> <p>Runot ja aforismit eivät menetelmänä sovellu vastanneiden vankien mielestä vankilassa käy- tettäväksi.</p> <p>Isäryhmä herätti tutki- muksen mukaan isissä eniten syällisyyden, ah- distuksen ja katumuksen tunteita.</p>	<p>Vastaa 3. tut- kimuskysymyk- seen: Miten perhetyö tu- kee vanhem- muutta ja lapsi-vanhem- pisuhdetta vankeuden ai- kana</p>

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>Isä-lapsipäivän järjestäminen Satakunnan vankilan Huittisten osastolla</p> <p>Anna Kivilahti Satakunnan ammattikorkeakoulu 2014</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut edistää Satakunnan vankilan Huittisten osaston perhetyötä järjestämällä isä-lapsipäivän. Tavoitteena on luoda isä-lapsipäivän malli, jonka mukaan voidaan järjestää samanlaisia päiviä myöhemmin.</p>	<p>Toiminnallinen opinnäytetyö: isä-lapsipäivän järjestäminen.</p> <p>Vangeilta kerätty palaute päivästä.</p> <p>Kohderyhmänä vanki-isät.</p>	<p>Vangeilta päivästä kerätyn palautteen perusteella päivä paransi heidän isä-lapsisuhdetta sekä vahvisti halua tavoitella rikoksetonta elämäntapaa.</p> <p>Vankila sai työstä heidän tarpeisiinsa sopivan isä-lapsipäivän mallin.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>”Se on se mun perhe joka nostaa mut ylös tässä suosta” -Tutkimus vankilan perhetyöstä</p> <p>Katariina Halonen 2009 Metropolia ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia vankilan perhetyötä.</p> <p>Tutkimuskysymykset: 1. ”Mitä on vankilan perhetyö” 2. Mihin vankilan perhetyöllä pyritään 3. Miten vankilan perhetyötä tulisi kehittää</p>	<p>Tutkimusaineisto koostuu haastatteluista sekä vankilan työntekijöille tehdyistä kyselyistä.</p> <p>Opinnäytetyötä varten haastateltu kaksi vankia käyttäen teema-haastattelun menetelmää.</p> <p>Teema-haastattelun menetelmää käytetty myös kahden vankilan erityisohjaajien haastatteluissa (Ylitornion ja Vanajan vankilat).</p> <p>10 vankilaan lähetettiin kyselyt, joista kahdeksasta eri vankilasta perhetyöstä vastaavaa työntekijä palautti vastaukset.</p>	<p>Haastatteluissa selvisi, että vankilan perhetyö on hyvin erilaista riippuen vankilasta. Kaikkia vankiloita yhdisti kuitenkin kehittämisen tärkeys tulevaisuudessa.</p> <p>Tutkimusaineistosta nousi esille viisi teemaa, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen: ”mitä on vankilan perhetyö”. Viisi teemaa olivat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. identiteetin vahvistaminen 2. verkostojen luominen 3. tukeminen yhteyksien ja suhteiden ylläpidossa 4. ohjaus ja neuvonta 5. vangille ja hänen perheelle annettu tuki. <p>Sekä haastatteluissa että kyselyissä vankilan perhetyön tavoitteeksi nousi: perheen selviämisen, uusintarikollisuuden vaikuttamisen sekä lapsen edun tavoittelemisen.</p> <p>Työntekijöiltä kysyttäessä, tulisiko vankilan perhetyötä kehittää, olivat kaikki vastanneet sitä mieltä, että se on erittäin hyvä keino lisätä perheen hyvinvointia ja vaikuttaa uusintarikollisuuteen.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>Vankeudessa olevan isän kokema vanhemmuus</p> <p>Riitta Raappana, Taina Saarijärvi & Reija Ukkola 2013 Diakonia-ammattikorkeakoulu</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut kuvata vankilassa olevan miehen kokemuksia isyydestä. Tavoitteena oli kuvata vanki-isien isä-lapsisuhteen toimivuutta sekä vahvistumista, ja saadun tiedon perusteella kehittää vanki-isän vanhemmuutta vankilassa.</p>	<p>Tutkimusaineisto on kerätty teema-haastattelujen avulla.</p> <p>Kohderyhmänä ovat olleet vanki-isät ja tutkimusta varten on haasteltu yhdeksää isää.</p>	<p>Tutkimusaineiston perusteella vanki-isät halusivat olla hyviä vanhempia, mutta he eivät kokeneet olevansa kiinteällä tavalla osa omaa perheyhteisöään, ja tunsivat tästä syyllisyyttä.</p> <p>Tutkimusaineiston perusteella vanki-isät tapasivat lapsiaan harvoin. Toiveena oli enemmän isälapsitapaamisia ja lapsiyhteyttä tapaamistiloja.</p> <p>Rakkautta osoitettiin niillä tavoin, miten vankilassa mahdollista, eli tapaamisissa, kirjeitse ja puhelimitse. Tutkimuskohteet vankilassa koettiin riittäväksi.</p> <p>Kaikenlainen isyyden toteuttaminen vankilassa koettiin hyödyllisenä. Vapautumisen suunnitelmassa lapset asetettiin etusijalle.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymyksen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p> <p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>Terveisiä kotiin -ryhmätoiminnan merkitys Vaasan vankilassa rangaistustaan suorittaville isille.</p> <p>Johanna Viklund 2015 Vaasan ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tutkia Terveisiä kotiin -ryhmätoiminnan merkitystä Vaasan vankilassa rangaistustaan suorittaville isille.</p> <p>Tavoitteena oli myös tuoda esiin vankilassa tehtävän perhetyön merkitystä vankeudessa oleville vanhemmille ja heidän lapsilleen, sekä herättää kiinnostusta Terveisiä kotiin -ryhmätoiminnasta myös muissa vankiloissa.</p>	<p>Tutkimusaineisto on kerätty havainnoiden ja kyselylomakkein.</p> <p>Kohderyhmänä Terveisiä kotiin -ryhmätoimintaan osallistuneet isät syksyn 2014-syksyn 2015 aikana.</p> <p>Tutkimuksen otanta on 18 vanki-isää</p>	<p>Tutkimuksen perusteella Terveisiä kotiin -ryhmätoiminnan antoi toimintaan osallistuneille vanki-isille eväitä vanhempi-lapsisuhteen lähentymiseen ja tietoa lapsen kehityksestä.</p> <p>Tutkimus osoitti myös ryhmätoiminnan antaneen isille positiivisen kokemuksen ja konkreettisen tavan näyttää lapselle, että hän on tärkeä. Ryhmä toimi väylänä puhua vanhemmuudesta, lapsista ja oman elämäntavan vaikutuksesta lapsen elämään.</p> <p>Kaikki ryhmän vanki-isät toivat esille, että ryhmätoimintaa olisi hyvä järjestää kaikissa vankiloissa.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuhdetta vankeuden aikana</p>

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>Ei enää muureja välillämme - Lasten ajatuksia isästä ja isyydestä isän ollessa vankilassa Anne-Mari Mäkinen 2010 Diakonia ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata lasten ajatuksia isästä ja isyydestä, kun isä on vankilassa.</p> <p>Tavoitteena on ollut kehittää isän ja lapsen välistä vuorovaikutusta tukevaa toimintaa, vertaistukea sekä yhteistyötä vankien perheitä tukevassa työssä.</p>	<p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin voimauttavaa valokuva-albumityöskentelyä yhdistettynä yksilohaastattelututkimukseen.</p> <p>Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 12 vuotta täyttäneet lapset, jotka olivat osallistuneet jossakin elämänsä vaiheessa vankien perheiden vertaistuki-toimintaan.</p> <p>Tutkimuseettisestä syystä tutkimusjoukon tarkkaa kokoa ei ole ilmoitettu.</p>	<p>Tutkimustulosten perusteella lasten vanhemmuuskäsitykset eivät poikenneet merkittävästi teorian vanhemmuuskäsityksistä. Isä kelpasi lapselle omana itsenään.</p> <p>Lapsi toivoi kuitenkin sitoutunutta vanhemmuutta olosuhteista ja isän tekemästä rikoksesta huolimatta.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymyksen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p> <p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>Vankien kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmästä Reetta Pitkänen 2016 Hämeen ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tutkia vankien kokemuksia Lapset puheeksi menetelmästä.</p>	<p>Tutkimusaineistoon kerättyä positiivista avoimella kyselylomakkeella.</p> <p>Kyselyyn vastasi 5 vankia Vanajan vankilassa tai valvotussa koevapaudessa.</p>	<p>Tutkimuksen päätulokseksi nousi, että Lapset puheeksi -menetelmä on hyödyllinen työväline.</p> <p>Vankien kokemukset menetelmästä olivat positiiviset. Sen avulla sekä vanhemmat että lapset saavat äänensä kuuluviin. Samalla uskalletaan ottaa puheeksi sellaisia asioita, joista ei mahdollisesti muuten tulisi keskusteltua</p> <p>Vastajaat kokivat erittäin tärkeänä sen, että menetelmä vaikutti positiivisesti sekä heihin itseensä, että lapsiin. He myös kokivat, että menetelmä tukee heidän vanhemmuuttaan.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>”Kyllä vankila pitää miehistä aika hyvää huolta, mutta miten pärjää perhe?” - Erityisosaamista ja ymmärtää ihmisyyttä vaativaa vankiperhetyötä</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Krits:in Ehjä Perhe -projektin vertaisryhmätoiminnan pilotin (2008) välittämiä kokemuksia projektissa</p>	<p>Tutkimuksen aineisto on koottu haastatteleamalla projektin työntekijöitä, jokaisen vedetyn vanki-isävertaisryhmän jälkeä (2 x 8 ryhmäkertaa vuonna 2008).</p>	<p>Tutkimustulosten mukaan vanki-isiä tuetaan kuuntelemalla heitä, näkemällä heidät ja arvostamalla heitä. Tuen antajan tulee tunnistaa isäidentiteetti ja erityisen tärkeää on tarjota vanki-isille mahdollisuus toteuttaa isyyttään.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>

<p>Kari Kivistö-Rahnasto 2013 Laurea ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>luodusta vankiperhetyön mallista.</p> <p>Tutkimuksessa tarkastellaan myös vankiperheiden erityistä problematiikkaa, ja sitä miten erityisesti vanki-isiä voitaisiin tukea.</p> <p>Lisäksi tutkija tarkastelen Ehjä Perhe -projektia sinällään, peilaen sitä jo aiemmin vankiloiden perhetyölle asetettujen tavoitteiden (Perhetyöryhmä 2003) edistymisen kanssa.</p>		<p>Ohjaajien ammatillisissa keinoissa korostuu kohtaaminen ihmisen tasolla arkisesti ja epävirallisesti.</p> <p>Ehjä Perhe -toimintamalli tarjoaa tutkimustulosten mukaan monipuoliset soveltamismahdollisuudet sekä vankiloiden että myös koevapauden toiminnaksi. Suunnitelmallinen perhetyö tulee kytkeä jo vankeuden alussa rangaistusajan suunnitelmaan ja huomioida entistä vahvemmin vangin perheen merkitys ja vanhemmuuden tukeminen rikollisuudesta irtaantumisessa</p> <p>Vankiperhetyössä vankilan ja siviilitoimijoiden ennakkoluuloton ja sujuva yhteistyö on tavoitteellisen työn ainoa kantava kulmakivi.</p>	
<p>Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija</p>	<p>Tutkimuksen tarkoitus</p>	<p>Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä</p>	<p>Keskeiset tutkimustulokset</p>	<p>Valintaperusteet</p>
<p>Kuvallisen ilmaisun pajat ja taideterapeuttiset menetelmät vankiperheiden tukena</p> <p>Camilla Hanhioja & Janita Nietula 2016 Laurea ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tuottaa vankiperheille toimintaa taideterapeuttisia menetelmiä hyödyntäen.</p> <p>Toiminnan tavoitteena on ollut tuoda käyttöön uudenlainen toimintamuoto, joka tukee vankiperheitä sekä vahvistaa perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta ja siteitä.</p>	<p>Opinnäytetyön toiminnallinen osuus sisälsi neljä kuvallisen ilmaisun pajaa, jotka ohjattiin kolmelle vankiperheelle Toimikeskus Monikossa.</p> <p>Tutkijat ovat keränneet ryhmään osallistuneilta palautteen käyttäen kyselylomaketta.</p>	<p>Kerätyn palautteen perusteella toiminta koettiin mielekkääksi ja toiminta oli perheitä lähentävää. Ryhmä koettiin turvalliseksi ja toiminta positiiviseksi arjen katkaisijaksi.</p> <p>Opinnäytetyön johtopäätöksistä käy ilmi, että vastaavanlaisille ryhmille olisi tarvetta.</p> <p>Taideterapeuttiset menetelmät ovat toimiva tapa tukea perheitä. Luovien menetelmien avulla perheille voidaan tarjota yhteistä aikaa, positiivisia kokemuksia ja mahdollisuus vertaisuuden kokemiseen.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuutta vankeuden aikana</p>

Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>”Jos se isänsä on sille niinku sankari nii sit jos se on joku rikollinen nii totta kai se ajattelee et seki haluaa olla” - Rikollisuuden ylisukupolvisuus ja sen ennalta ehkäisy</p> <p>Mirjami Hauta & Karita Talasmäki 2017 Seinäjoen ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, millainen merkitys lapsuuden kodilla ja perheellä, niiden arvoilla, normeilla sekä koulu- maailmalla on siihen, että lapsi ajautuu rikollisuuden pariin.</p> <p>Opinnäytetyö myös tutkii, millainen merkitys on vankilan perhetyöllä rikollisuuden ylisukupolvisuuden ehkäisyssä ja pohtii, miten perhetyötä vankiloissa tulisi kehittää.</p>	<p>Opinnäytetyö on toteutettu haastattelemalla kuutta rikollistaustan omaavaa henkilöä ja kuutta rikollisten ja heidän perheidensä kanssa työskentelevää ammattilaista.</p>	<p>Ylisukupolvista rikollisuutta on havaittavissa jonkin verran.</p> <p>”Se, että rikollisella vanhemmalla on hyvä suhde lapseen, ennaltaehkäisee uusintarikollisuutta. Lapsen syntymä voi katkaista vanhemman vankilakierteen. Tästä syystä pitäisi panostaa vankilan riittävään perhetyöhön.”</p> <p>Mikäli vanhempi joutuu vankilaan, on vapauteen jäävällä perheellä kohonnut tuen tarve.</p> <p>Vankilan perhetyöllä on ehkäisevä vaikutus ylisukupolviseseen rikollisuuteen.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>
<p>”Tekis hirveesti mieli huutaa koko maailmalle, että me ollaa iha tavallinen perhe!” -Vankien omaisten kokemuksia vankeuden vaikutuksesta perheeseen</p> <p>Tiina Erjava & Nelli Kähärä 2011 Jyväskylän ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tutkia perheleirien merkityksiä osallistujille, tavoitteena kehittää perheleiritoimintaa.</p>	<p>Tutkimusmenetelminä on käytetty ryhmähaastatteluja.</p> <p>Haastattelut toteutettiin nuorten ja aikuisten ryhmissä, ja analysoitiin aineistolähtöisesti,</p>	<p>Aikuiset sekä nuoret nostivat haastatteluissa esille vertaistuen tärkeyden perheleiritoiminnassa.</p> <p>Vertaisryhmässä mahdollisuus keskustella vankeuden vaikutuksesta perheeseen ja parisuhteeseen, lapsen avuntarpeesta ja oireilusta, kun isä/äiti onkin yhtäkkiä poissa arjesta, sekä lapsen asemasta ja oikeudesta tavata vangittua vanhempansa.</p> <p>Ammattilaisten koulutus myös siviilissä vankien omaisten asioihin tärkeää.</p> <p>Ryhmässä koettiin, että perhetyöstä vastaavalle henkilölle olisi tarvetta vankilassa.</p> <p>Vangitsemisvaiheessa perheet tarvitsevat usein kriisiapua ja muutenkin tukea ja tietoa alkuvaiheeseen.</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuuhdetta vankeuden aikana</p>

			<p>Vankien Omaiset Ry kuvattiin tärkeäksi toimijaksi.</p> <p>Nuorten ryhmätoiminta ei koettu toimivaksi tavaksi keskustella vankien lasten tunteista. Vaihtoehtona voisi olla tukihenkilötoiminta.</p>	
Tutkimuksen otsikko + Tekijä/tekijät + Julkaisuvuosi + Julkaisija	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto /tutkimusmenetelmä + Tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>”Ei täältä käsin pysty mikään isä oleen, sillä niinku isän pitäis olla” - Vankien kokemuksia isyydestä avovankilassa</p> <p>Maija Lehto & Jenni Puupponen 2012 Diakonia ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla vankien kokemuksia isyydestä avovankilassa, ja tuoda näiden vanki-isien oma ääni ja oma-kohtaiset tunteet kuuluville.</p>	<p>Tutkimus toteutettiin teema-haastattelulla.</p> <p>Opinnäytetyötä varten haastatettiin kahdeksaa vankia Laukaan vankilassa</p> <p>(n=8)</p>	<p>Vanhemmuus vankilasta käsin koettiin haastavaksi, mutta isyys toi voimia jaksaa vankilan arjessa.</p> <p>Parisuhteessa olevat vangit kokivat huolenaiheena puolisonsa jaksamisen siviilissä yhteisten lasten kanssa.</p> <p>Jos takana on ollut riittävä ero, on saattanut lapsi muuttua pelinappulaksi eroprosessissa.</p> <p>Vankeusrangaistuksella ei nähty olevan merkittävää vaikutusta lapsen kehityksen ja kasvun kannalta. Ulkopuolista apua asian käsittelyyn lapsen kanssa ei oltu haettu. Avovankilan tukeen isyyden toteuttamisessa ja ylläpitämisessä oltiin pääosin melko tyytyväisiä.</p>	<p>Vastaa 2. tutkimuskysymyksen: Miten vankeus vaikuttaa vanhemmuuteen ja lapsi-vanhempi suhteeseen</p>
<p>Asiakkaiden kokemuksia Vapautuvien Tuki ry:n perheleiritoiminnasta</p> <p>Heidi Pennanen 2010 Laurea ammattikorkeakoulu Opinnäytetyö</p>	<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut kuvata Vapautuvien Tuki Ry:n perheleiritoimintaa asiakkaiden kokemuksesta käsin.</p> <p>Tarkoituksena on ollut selvittää, miten Vapautuvien Tuki Ry:n asiakkaat kokevat leirien vaikuttavan perheisiin ja perhe-elämään sekä millaisia kuntoutuksellisia ulottuvuuksia ja</p>	<p>Tutkimusaineistona on käytetty Vapautuvien Tuki Ry:n vuoden 2007 leireiltä kerättyjä asiakaspalautteita</p>	<p>Opinnäytetyön tuloksina on, että ensisijaisen suuren merkityksen leiritöinnässä on sen perheitä yhdistävä ja perheiden hyvinvointia edistävä vaikutus.</p> <p>Perheleiritoiminta on tärkeää perhe-elämän ja -suhteiden tukemisessa sekä asiakasperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.</p> <p>Leirillä lapset saavat viettää aikaa vanhempiensa kanssa turvallisessa ja rauhallisessa ympäristössä ja aikuiset</p>	<p>Vastaa 3. tutkimuskysymyksen: Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempisuhdetta vankeuden aikana</p>

	vankeinhoidollisia merkityksiä he kokevat leiritöinnän sisältävän.		saavat ikään kuin tilanpäivityksen parisuhteeseensa. Puolison taakka helpotuu hetkeksi, kun vankivanhempikin pääsee osallistumaan lasten hoitoon ja ottamaan vastuuta.	
--	--	--	---	--

Liite 3 Aineiston teemoittelu - Vankeuden vaikutus lapseen

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Kriisi/helpotus Vankeus osana lapsuuden kontekstia Turvattomuuden tunne Shokki Tuen tarve alkuvaiheessa	Vangitseminen	Miten vanhemman vankeus vaikuttaa lapseen
Muutos hoivasuhteessa Taloudelliset vaikeudet Turvallisuuden tunne Vanhemman poissaolo	Muutokset	
Siviiliin jäävän vanhemman kriisi ja väsymys Lapsen kriisi Tuen tarve ja tuki eivät kohtaa Vastuuta liian paljon liian aikaisen Tarve käsitellä vankeutta perheen ulkopuolisen kanssa Lastensuojelu Yhteistyö vankilan viranomaisten ja siviilitoimijoiden välillä Lapset puheeksi -menetelmä	Tuen tarve	
Lapselle suuri merkitys Tapaamiset vankilassa Vankilahenkilökunta Pelottava vankila Ikävä Ei tapaamisia vankeuden aikana Puhelut ja kirjeet	Yhteydenpito	
Huoli isästä Etääntyminen vankeuden aikana Positiivinen vaikutus: katkaissut päihdekierteen	Vanhemman ja lapsen välinen suhde	
Salailu Kiusaaminen Leimautuminen Oma identiteetti	Sosiaaliset vaikutukset	

Liite 4 Aineiston teemoittelu- Vankeuden vaikutus vanhemmuuteen

Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka
Valkoiset valheet lästä/kehitystasosta riip- puvaista Puhumattomuuden ilma- piiri/salailu Rikostapahtumasta kerto- minen	Miten lapselle kerrotaan vankeudesta	Vankeuden vaikutus van- hemmuuteen
Kuuntelija ja neuvoja Rajojen asettaminen vai- keaa Elämänopettaja ja arvojen opettaja Halu osallistua ja vaikut- taa Lapsen näkökulma: isä on isä	Vanhemman rooli vanki- lasta käsin	
Riippuu siitä, millainen suhde ennen vankeutta ja millaista yhteydenpito on ollut ennen vankeutta Passiivisen vanhemman rooli Suhteen rakentaminen vankeuden aikana Vankeuden positiivinen vaikutus suhteeseen (päih- teettömyys) Vanhempien välinen suhde	Vanhemman ja lapsen vä- linen suhde	
Syällisyys Huoli perheen selviytymi- sestä ja puolison jaksami- sesta Huoli taloudellisesta sel- viytymisestä Surua, ettei näe lapsen kasvua ja kehitystä Ikävä Huoli leimautumisesta Häpeä	Tunteet	
Päih-teettömänä vankilassa Aikaa miettiä Lapsi motivoi rikoksetto- muuteen Lapsi voimaannuttavana tekijänä vankeuden aikana Vankila pysäyttäjänä Suhteen rakentaminen vankeuden aikana Lapsen tapaamisia ei ha- luttu menettää rikkeiden takia	Vankeuden jälkeen pa- rempi vanhempi	

Liite 5 Aineiston teemoittelu - Perhetyö

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Pitkät välimatkat ”Pleksitapaamiset” Lapsen oikeus koskettaa ja olla sylissä Tapaamisolosuhteet lapsen näkökulmasta Lapsitapaamistilat Perhetapaamiset Isä-lapsipäivät Tapaamistilojen sisustus ja virikkeitä lapsille	Tapaamiset	Miten perhetyö tukee vanhemmuutta ja lapsi-vanhempi suhdetta vankeuden aikana?
Tärkeintä perhetyötä vankivanhempien näkökulmasta Tukee parhaiten vanhemmuutta Lisää tapaamisia Pidemmät tapaamisajat Tapaamiset videon välityksellä Poistumislupa tärkeästä syystä tukemassa vanhemmuutta	Yhteydenpito	
Perheleirit Isäryhmät Vanhemmuuden käsittely Keskusteluapua Neuvoja Uusia näkökulmia vanhemmuuteen Tietoa vanhemmuudesta Terveisiäkotiin-ryhmätoiminta Lasten vertaisuus ryhmissä Taideterapeuttiset menetelmät Koko perheen ryhmät	Vertaistuki	
Kaikkien tehtävä Sosiaalityöntekijän perhetyön monet roolit Kuntoutus-, koulutus- ja sosiaalisektori päävastuussa Valvontahenkilökunnan koulutus perhetyöhön Yksilökeskustelut Työntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus keskiössä	Työntekijät	
Suljetuiden vankiloiden perhetyöhön oltiin pääosin tyytymättömiä Avovankiloihin perhetyöhön oltiin pääosin tyytyväisiä Erot yhteydenpidon mahdollisuuksissa	Laitoskohtaiset erot	
Yhdessäoloa Perhesuhteiden parantaminen Vanhempi-lapsisuhteen parantaminen Ryhmäkeskustelut Helpottaa vapautumisen jälkeistä perheen yhdistymistä Ensisijaisesti lapsen etu Kuntoutusjatkumo ja tuki vapautumisen jälkeen Siviilitoimijat Perheen tuki siviilissä	Perhetyö	
Vanhemmuuden käsittelyssä Puheeksi ottamisessa	Toiminnalliset menetelmät	